

विपद् व्यवस्थापन तथा प्रतिकार्य योजना (Disaster Management and Response Plan)





गौमुखी गाउँपालिका

प्यूठान

२०७६

दस्तावेज : गौमुखी गाउँपालिका, विपद् व्यवस्थापन तथा प्रतिकार्य योजना, २०७६

सर्वाधिकार : © गौमुखी गाउँपालिका, प्यूठान

तयारी तथा प्रकाशनका लागि प्राविधिक सहयोग : कम्प्लेक्स स्टडी एण्ड रिसर्च सेन्टर हनुमानस्थान काठमान्डौ



शुभकामना

दिगो विकास लक्ष्यले निर्दिष्ट गरेको लक्ष्य हासिल गर्न विपद् जोखिम व्यवस्थापन लाई मूलप्रवाहीकरण गर्नु अत्यावश्यक रहेको छ। नेपाल सरकारबाट जारी विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६ मा व्यवस्था भए बमोजिम विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई स्थानीय तहसम्म विस्तार गरी स्थानीय तहका सबै विकास नीति तथा कार्यक्रममा मूलप्रवाहीकरण गर्न को लागि स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना आवश्यक हुन्छ।

गौमुखी गाउँपालिका प्यूठान जिल्लाको एक विकट गाउँपालिका हो। वर्षेनी वर्षातको समयमा पहिरो, बाढी र अन्य विपद्को कारण घर संरचनाहरु ध्वस्त भई स्थानियवासीहरुले जीवन गुमाउने गरेका छन् र सबै वडाहरु प्रभावित हुन्छन्। कमजोर भौर्गभिक तथा भौर्गोलिक अवस्था, प्राकृतिक स्रोत माथीको अधीक निर्भरता, कमजोर भौतिक संरचना, गरिवी, विधमान शैक्षिक अवस्था तथा चेतनास्तर र विकासमा विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्न नसकिदा यो क्षेत्र विपद्का दृष्टिले बढी संकटासन्न स्थानिय तहको समुहमा पर्दछ।

यो योजना विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ को मूल भावना तथा मर्मलाई आत्मसात गर्दै स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकार, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय ले तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा ल्याएको स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०६८ ले निर्धारित गरेको विभिन्न चरणहरु पुरा गर्दै आएको र निर्देशिकाले तोकिए बमोजिम नै योजनाको स्वीकृति तथा कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा पुनरावलोकन हुनेमा गौमुखी गाउँपालिका आशावादी छ।

गौमुखी गाउँपालिकाको विपत्त व्यवस्थापन तथा प्रतिकार्य योजना निर्माणमा सहयोग पुर्याउने कम्प्लेक्स स्टडी एण्ड रिसर्च सेन्टरलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु।

गौमुखी गाउँपालिकाका स्थानीय जनता, गाउँपालिकाका कर्मचारी, राजनीतिक दलहरु तथा अन्य सरोकारवाला व्यक्तित्व तथा संघ संस्थाको यो योजना निर्माणमा खेलेको भूमिका प्रती आभार व्यक्त गर्दै अब यसको कार्यान्वयनमा पनि उतिकै मेहनत र समन्वयका साथ अधि बढ्न सबैसंग अनुरोध गर्दछु। विपद् व्यवस्थापन तथा प्रतिकार्य योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

.....

विष्णु कुमार गिरी
गाउँपालिका अध्यक्ष



मेरो भन्नु

गौमुखी गाउँपालिका विपद् जोखिमका दृष्टिकोण ले अत्यन्तै संवेदनशिल एवं बहुप्रकोप जोखिमयुक्त पालिकाको रूपमा रहेको छ । मुख्यतया पहिरो, बाढी, भुकम्प, आगलागी, हिमपात, वन्यजन्तु आक्रमण लगायत यस क्षेत्रका मुख्य विपद्हरू हुन । भिरालो जमिन, बलौटे माटो, अवैज्ञानिक भू-उपयोग, कमजोर भौगोलीक बनावट, अवैज्ञानिक सडक सञ्जालिकरण, पानिको स्रोतको कमजोर व्यवस्थापन लगाएतका प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक कारण विपद् जोखिमहरू बढ्दै गएको पाइन्छ ।

गौमुखी गाउँपालिकाको विपत् व्यवस्थापन तथा प्रतीकार्य योजना निर्माणमा सहयोग पुर्याउने कम्प्लेक्स स्टडी एण्ड रिसर्च सेन्टरलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

साथै यस योजना मा उल्लेखित क्रीयाकलापहरू कार्यान्वयवका लागि सबै सरकारी/अर्धसरकारी निकाय, स्थानिय तह, जनप्रतीनिधीहरू, राजनैतिक दल, जलविद्युत आयोजना, नागरिक समाज तथा सम्पूर्ण जनसमुदाय प्रती हार्दीक अपील गर्दछु ।

.....

तुलसी सुनार

गाउँपालिका उपाध्यक्ष

दुइ शब्द



नेपाल बाढी, पहिरो, भूकम्प, आगलागी, महामारी एवं जलवायु परिवर्तन जस्ता विविध प्रकृतिका प्रकोपका घटनाहरूबाट संकटासन्न अवस्थामा रहेको छ। सेन्डाई फ्रेमवर्क (कार्य संरचना) कार्यान्वयन गर्न नेपाल प्रतिवद्ध भएकोले एउटा ठोस, सारभुत एवं एकीकृत योजनाको रूपमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६ तर्जुमा गरी कार्यान्वयन ल्याएको छ, जसले राष्ट्रिय, जिल्ला हुँदै गाँउ तथा समुदाय स्तरसम्म विपद् व्यवस्थापनलाई सम्बोधन गर्ने उल्लेख छ। विपद् जोखिमहरूलाई स्वीकार्य स्तरमा घटाउन संभाव्य पहलहरू सबै तहबाट गर्नु जरुरी छ। यसका लागि प्रतिकूल प्रभावको अल्पीकरण, पूर्वतयारी तथा प्रभावकारी प्रतिकार्य र पुनर्लाभका कार्यमा सबै निकाय तथा व्यक्तिको भूमिका अहम हुन्छ।

विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि स्थानीय समुदायलाई पहिलो विपद् सामनाकर्ताको रूपमा लिई प्रस्तुत योजना स्थानीय स्तरमै विपद् अल्पीकरण, पूर्वतयारी, सचेतना अभिवृद्धिका उपायहरूलाई प्रभावकारी बनाउन र स्थानीय विकास कार्यमा विपद् जोखिम न्यूनिकरणको अवधारणालाई मूलप्रवाहीकरण गर्न एक कोसेदुङ्गा हुनेछ।

विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६ र स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट जारी भएको स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा मार्गदर्शन २०६८ अनुसार निर्माण भएको यो दस्तावेज नेपाल सरकार तथा स्थानीय समुदायको साझा सम्पति हो। गौमुखी गाउँपालिकाको विपत्त व्यवस्थापन तथा प्रतीकार्य योजना निर्माणमा सहयोग पुर्याउने कम्प्लेक्स स्टडी एण्ड रिसर्च सेन्टरलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु। साथै यो योजनाको सफल कार्यान्वयनको शुभकामना दिन चाहन्छु।

प्रेम चन्द्र अर्याल
प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

बिषयसुची

| | |
|--|-----------|
| 1.1 भौगोलिक स्थिति: | 10 |
| 1.1.1 भौगोलिक अवस्था | 11 |
| ख. हावापानी | 11 |
| ग. नदीनाला, ताल तथा पोखरी | 12 |
| घ. जैविक विविधता | 13 |
| ङ. धार्मिक, सांस्कृतिक एवम् ऐतिहासिक स्थलहरू | 13 |
| गौमुखी | 14 |
| च. भू-उपयोग | 16 |
| छ. प्रशासनिक विभाजन | 16 |
| ज. जनसंख्या | 17 |
| झ. जात-जाति, भाषा र धर्म | 17 |
| ञ. जलविद्युत तथा लघु जलविद्युतको अवस्था | 18 |
| ट. बारुण यन्त्रको व्यवस्था | 19 |
| ठ. सुरक्षा निकायको उपस्थिति | 19 |
| ड. बस्ती तथा घरको प्रकार | 19 |
| २.१ योजनाको उद्देश्य | 20 |
| २.१.१ समष्टिगत उद्देश्य | 20 |
| २.१.१.१ सोच | 20 |
| २.१.१.२ लक्ष्य | 20 |
| २.१.२ निर्दिष्ट उद्देश्यहरू: | 20 |
| २.२ योजनाको अपेक्षित नतिजा | 21 |
| २.३ योजनाको सिमितता | 22 |
| २.४ अवधारणा | 22 |
| २.५ योजनाको महत्व | 24 |
| २.६ योजना कार्यान्वयन रणनीति | 25 |
| २.७ विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि संबैधानिक कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू | 25 |
| २.७.१ नेपालको संविधान | 25 |

| | |
|--|-----------|
| २.७.२ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ | 25 |
| २.७.३ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ | 26 |
| २.७.४ १४औं आवधिक योजना (२०७३/०७४-२०७५/०७६) | 26 |
| २.७.५ विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७४ | 26 |
| २.७.६ राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यको कार्यढाँचा, २०७० | 27 |
| २.७.७ दीगो विकास लक्ष्यहरु (२०१५-२०३०) | 27 |
| २.७.८ विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना:२०१७-२०३० | 27 |
| ३.१ भूमिका | 28 |
| ३.२ गौमुखी गाउँपालिकामा देखिने मुख्य विपद्हरु | 28 |
| ३.२.१ पहिरो | 29 |
| ३.२.२ बाढी | 29 |
| ३.२.३ आगोलागी | 29 |
| ३.२.४ सरुवा रोग तथा महामारी | 29 |
| ३.२.५ भूकम्प | 29 |
| ३.२.६ हावाहुरी | 30 |
| ३.२.७ चट्याङ | 30 |
| ३.२.८ खडेरी | 30 |
| ३.२.१० वन्यजन्तुको आक्रमण | 30 |
| ३.३ जोखिममा रहेका वस्ती र घरधुरी को तथ्याङ्क | 30 |
| ३.४ गाउँपालिकामा देखियका मुख्य विपदका घटनाहरु | 32 |
| ३.५ गौमुखी गाउँपालिकाको पहिरो तथा बाढी जोखिम क्षेत्रको नक्शा | 36 |
| ३.७ प्रकोप पात्रो | 37 |
| ४.१ विपद् जोखिम रोकथाम तथा न्युनिकरणका लागि संचालन गर्नुपर्ने गतिविधि | 38 |
| ४.२ विपद् पुर्वतयारीका लागि संचालन गर्नुपर्ने गतिविधि | 42 |
| ४.३ विपद् प्रतिकार्यका लागि संचालन गर्नुपर्ने गतिविधि | 47 |
| ४.४ विपद् पुनस्थापनाका लागि संचालन गर्नुपर्ने गतिविधि | 51 |
| ४.५ विपद् प्रतिकार्य समय तालीका | 54 |
| ४.६ विपद् पश्चात देखापर्ने समस्या तथा गर्नुपर्ने विषयगत कार्य योजना | 56 |
| ४.६.१ सूचना तथा समन्वय | 56 |
| ४.६.२ खोज तथा उद्धार व्यवस्थापन | 57 |
| ४.६.३ आपतकालीन खाद्य सामग्री व्यवस्थापन | 58 |
| ४.६.४ पोषण, उपचार र औषधी व्यवस्थापन | 58 |
| ४.६.५ संरक्षण व्यवस्थापन | 59 |
| ४.६.६ खानेपानी तथा सरसफाई व्यवस्थापन | 60 |
| ४.६.७ शव व्यवस्थापन | 62 |

| | |
|---|-----------|
| ४.६.८ आपत्कालिन शिक्षा | 62 |
| ४.६.९ फोहोरमैला व्यवस्थापन | 63 |
| ४.७ कार्य विभाजन | 64 |
| ५.१ विपद् न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन कोष | 65 |
| ५.२ विपद् व्यवस्थापन समिति | 67 |
| ५.२.१ गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति | 68 |
| ५.२.२ वडा विपद् व्यवस्थापन समिति | 68 |
| ५.२.३ समुदाय विपद् व्यवस्थापन समिति | 68 |
| ५.३ विपत् उद्धारका लागि आवश्यक पर्ने सामग्रीहरु | 69 |
| ५.४ प्रभावित व्यक्तिहरुका लागि तत्काल आवश्यक खाद्य सामग्रीको विवरण | 73 |
| ५.५ गौमुखी गाउँ कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरुको विवरण | 73 |
| ५.६ गौमुखी गाउँपालिकाका कर्मचारीहरुको नामावली | 74 |
| ५.७ विपद् व्यवस्थापनका लागि तार्किक फ्रेमवर्क दृष्टिकोण <i>११००</i> | 79 |
| ५.७.१ नीतिगत तयारी | 79 |
| ५.७.२ भौतिक विकास तथा निर्माण | 80 |
| ५.७.३ संस्थागत क्षमता विकास | 83 |
| ५.७.४ मानव संसाधन विकास | 84 |
| ५.७.५ प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन | 86 |
| ५.७.६ जीवनयापन विकास (Livelihood Development) | 87 |
| ५.७.७ पूर्व सूचना जानकारी प्रणाली | 89 |
| ५.७.८ आपत्कालीन विपद् प्रतिकार्य योजना | 89 |
| ५.७.९ पुर्नस्थापना तथा पुर्ननिर्माण | 91 |
| अनुसूचीहरु | 94 |
| अनुसूची २ : | 96 |
| अनुसूची ४ : | 105 |

खण्ड १

परिचय

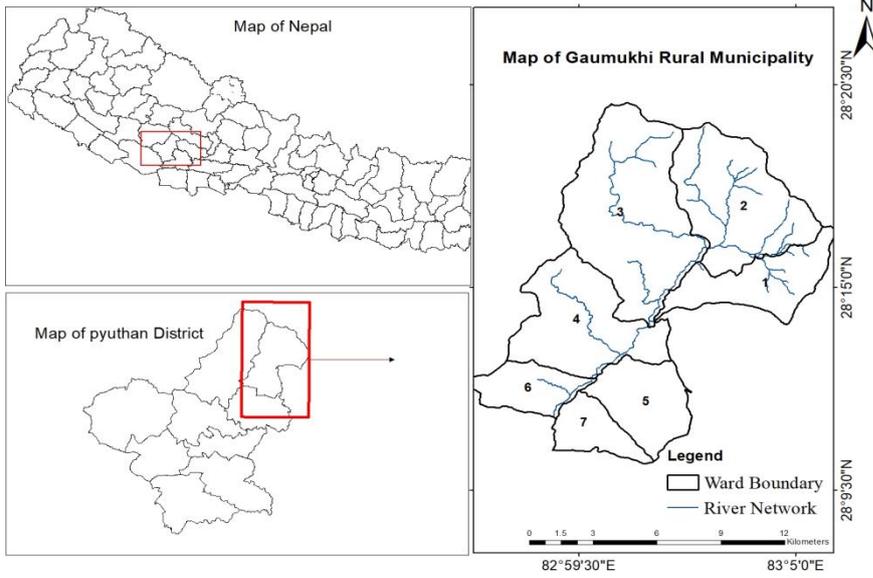
१.१ गौमुखी गाउँपालिकाको परिचय

क. भौगोलिक स्थिति:

नेपालको प्रदेश नं. ५ अन्तर्गत प्यूठान जिल्लामा पर्ने यस गौमुखी गाउँपालिका भौगोलिक हिसाबले पहाडी क्षेत्रमा पर्दछ। साविकका अर्खा, रजबारा, पूजा, खुड, लिवाड, नारिकोट गरि ६ (छ) वटा गा.वि.श गा.वि.स (सात) वटा वडाहरू निर्माण भयो। भौगोलिक हिसाबले $८२^{\circ}५७'३०''$ देखि $८३^{\circ}६'००''$ पूर्व देशान्तर सम्म तथा $२८^{\circ}१०'३०''$ देखि $२८^{\circ}१९'३०''$ उत्तरी आक्षांश सम्म अवस्थित गौमुखी गाउँपालिका एउटा प्राकृतिक र साँस्कृतिक विविधताले भरिपूर्ण पहाडी क्षेत्र हो। १३९.०४ व.कि.मि. क्षेत्रफल रहेको यस गौमुखी गाउँपालिकाको

| | |
|------------------------|---|
| गाउँपालिकाको क्षेत्रफल | १३९.०४ व.कि.मि. |
| भौगोलिक अवस्थिति | $८२^{\circ}५७'३०''$ देखि $८३^{\circ}६'००''$ पूर्व देशान्तर $२८^{\circ}१०'३०''$ देखि $२८^{\circ}१९'३०''$ उत्तरी आक्षांश |
| उचाइ | |
| भिरालोपन | |
| सिमाना | पूर्व : गुल्मी जिल्ला पश्चिम: नौबहिनी गाउँपालिका उत्तर: बाग्लुङ जिल्ला दक्षिण: भिमरुक गाउँपालिका |
| भौगोलिक विभाजन | पहाड |
| गाउँपालिकाको केन्द्र | लिवासे |
| जम्मा वडा संख्या | ०७ (सात) |
| निर्वाचन क्षेत्र | प्यूठान प्रदेश सभा सभा- ख |

उत्तरमा बाग्लुङ जिल्ला पश्चिमतिर नौबहिनी गाउँपालिका, दक्षिणमा भिमरुक गाउँपालिका र पूर्वमा गुल्मी जिल्ला पर्दछन्। पहाडी क्षेत्रमा पर्ने गाउँपालिकाको ३८.०८ प्रतिशत खेतियोग्य उर्वर जमीनले ओगटेको भएपनि पछिल्ला वर्षहरूमा सहरीकरणको प्रभावले जग्गा टुक्रिने क्रम बढेको छ। जंगल तथा जलाधार क्षेत्रको कमि नभएको यस गाउँपालिकाभएर सानाठूला गरी एक दर्जनभन्दा बढी खोला तथा नदीहरू बग्ने गर्दछन्। गाउँपालिकाको नक्सा -



१.१.१ भौगोलिक अवस्था

गाउँपालिका नेपालको Lesser Himalaya मा पर्दछ । यहाँ मुख्यतया पत्रे चट्टानबाट (Sedimentary Rocks) परिवर्तित भई बनेका निकै पुराना परिवर्तित चट्टानहरू (Metamorphic Rocks) पाइन्छन । मुख्य चट्टानहरूमा Phyllite, Schist, र Quartzite पर्दछन । पत्रे चट्टानमा चुनढुंगा मुख्य हो । कतै कतै फलाम र तामा रहित चट्टानहरू पनि भेटिएको छ । यहाँ पाइने चट्टानहरू मध्य Phyllite, Schist भएका क्षेत्रहरू साधारणतया पहिरोका लागी बढी जोखिममा हुने गर्छन ।

ख. हावापानी

गौमुखी गाउँपालिकाको अधिकतम तापक्रम ३२.४ डिग्री सेल्सियस, न्यूनतम तापक्रम ८.० डिग्री सेल्सियस रहेको पाईन्छ । जलवायुको हिसाबले यस गाउँपालिका उपोष्ण तथा समशितोष्ण प्रकारको हावापानी रहेको छ । प्रदेशीय हावापानी पाइएता पनि बाह्रै महिना एकैनासको हावापानी छैन । चैत्र महिनादेखि आश्विनको सुरुसम्म गर्मी हुन्छ । आश्विन, कार्तिक र फागुनमा यहाँको हावापानी समशितोष्ण हुन्छ भने मंसिर, पौष र माघमा निकै जाडो हुन्छ । जेष्ठको अन्त्यदेखि आश्विनको सुरुसम्म मनसुनी वायुका कारण प्रशस्त वर्षा हुने गर्छ । गाउँपालिकाको १२ महिनाको औषत तापक्रम र वर्षाको विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ ।

| सि.न | महिना | औषत अधिकतम तापक्रम | औषत न्यूनतम तापक्रम | वर्षा मि.मि. | सापेक्षिक आर्द्रता |
|------|--------|--------------------|---------------------|--------------|--------------------|
| १ | वैशाख | 32=4 | 19=3 | 88=3 | 46=9 |
| २ | जेष्ठ | 31=2 | 23=1 | 247=8 | 87=8 |
| ३ | आषाढ | 31=2 | 23=5 | 448=7 | 90=1 |
| ४ | श्रावण | 30=1 | 22=7 | 433=3 | 90=8 |
| ५ | भाद्र | 32=3 | 21=0 | 148=5 | 89=5 |

| | | | | | |
|----|---------|------|------|------|------|
| ६ | आश्विन | 24=0 | 17=5 | 72=6 | 84=5 |
| ७ | कार्तिक | 26=5 | 11=0 | 0=0 | 78=4 |
| ८ | मंसिर | 22=8 | 8=2 | 0=0 | 87=0 |
| ९ | पुष | 21=6 | 8=0 | 22=3 | 85=9 |
| १० | माघ | 22=5 | 9=4 | 31=0 | 84=9 |
| ११ | फाल्गुण | 24=8 | 12=0 | 0=0 | 78=1 |
| १२ | चैत्र | 30=7 | 14=8 | 65=9 | 74=5 |

स्रोत: जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, काठमाडौं २०७३

ग. नदीनाला, ताल तथा पोखरी

गाउँपालिकाका विभिन्न भौगोलिक क्षेत्र तथा वडाहरूमा फैलिएर रहेका नदी, खोलानाला तथा पोखरीहरूले विभिन्न किसिमका जलचरहरू र पंछीहरूलाई सुरक्षित बासस्थानको रूपमा आश्रय दिइरहेको पाइन्छ। साथै यस्ता जलाधार क्षेत्रबाट पशुहरूले पानी पिउने र किसानहरूले समेत सिंचाईको लागि पानीको प्रयोग गर्दछन्। मानव वस्तीको क्रमिक विकास साथै अनुत्पादक पशुहरूको चरीचराउ र उपयोगले प्राकृतिक जलक्षेत्रहरू सुक्ने सम्भावना रहेको छ। निम्न तालिकामा गाउँपालिकाका प्रमुख जलाधारहरूको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ।

tflnsf g+= 1M नदी/खोलाहरूको विवरण

| सि.नं. | जलाधारको नाम | क्षेत्रफल कि.मि. | समेटिएको क्षेत्र वा ठाउँ |
|--------|-------------------|------------------|--------------------------------|
| 1 | गधिरा खोला | २९.३६ | रजवारा |
| 2 | स्याउलीवाड खोला | ७२.८९ | पुजा र रजवारा |
| 3 | रजवारा खोला | ३१.४ | अर्खा र रजवारा |
| 4 | ठुलाचौर खोला | १८.५३ | अर्खा र रजवारा |
| 5 | डाँडागाउँ खोला | १६.०५ | अर्खा |
| 6 | माथिल्लो भिमरुक १ | १९.२१ | अर्खा, पुजा र रजवारा |
| 7 | माथिल्लो भिमरुक २ | ६९.९१ | खुङ्ग, लिवाड, नारीकोट र रजवारा |
| 8 | बादिकोट जलाधार | २०.७९ | नारीकोट |

स्रोत: गौमुखी गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र २०७४

ताल/पोखरीहरूको विवरण

| क्र.सं. | तालतलैयाको नाम | साविकको गा.वि.स. | गाउँपालिकाको वडा |
|---------|----------------|------------------|------------------|
|---------|----------------|------------------|------------------|

| | | | |
|---|---------------------|---------|---|
| १ | रजवारा | रजवारा | ३ |
| २ | कैलास दह | अर्खा | २ |
| ३ | सिन्की पोखरी | खूंग | ५ |
| ४ | हाँडीपोखरी | नारीकोट | ७ |
| ५ | वोहा पोखरी | नारीकोट | ७ |
| ६ | पिपलरुख पोखरी | नारीकोट | ७ |
| | चरिले पात टिप्ने दह | अर्खा | १ |

स्रोत: गौमुखीगाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७३

घ. जैविक विविधता

जैविक विविधताले धनि रहेको यस गौमुखीगाउँपालिका वन जडगलले भरिपूर्ण रहेको छ । यस गाउँपालिकामा विभिन्न जातका वनस्पतिहरू जस्तै चिलाउने, उत्तीस, तिजु, सल्लो, टुनि, ओखर, ढाइरो, कटुस, सिस्नो, गुरास, लोक्ता, अल्लो, सेतो चन्दन, काउलो, दालचिनी, काठेकाउलो, साल, म्याल, दबदबे, काठे केरा, पैयाँ, दुधीलो, चुत्रो, मौवा, चाप, बास, सिमल, कुटमिरो, लाकुरी, फुसेँ, अगेर, किम्बु, कालीकाठ, लौठ सल्ला, लप्सी, वीलउने, निगालो, चिउरि आदि पाईन्छन् ।

सिलटीम्मुर, पाषाढवेद, सुगन्धवाल, सतुवा, चिराइतो, पाचऔले, चोखोबिख, माडग्रा, हरोँ, बरोँ, टोपेँभार, सिलाजीत, अमला, बोभो, जटामसि, पदमचाल्लो, बनलसुन, दालचीनी जस्ता प्रसस्त जडिबुटीहरू पाइन्छ ।

मकै, धान, गहु, कोदो, फापर, तोरि, जौ, आलु, गोभी, भागो, सिमी, मुला, लसुन, गोलभेडा, प्याज, रोयो, भटमास, जस्ता कृषी वालीहरू विभिन्न भेगमा उत्पादन गरिन्छ ।

असला, कत्ला, गडेरा, बुधुने, फोगटे, बाम जस्ता माछाहरू पाईन्छ ।

सम्पूर्ण वनस्पति, जिवजन्तु, खोलानाला, वनजडगलहरूको विविधताले धनि गौमुखी गाउँपालिका साच्चिकै प्राकृतिक स्रोत एवं सम्पदाले भरिपूर्ण छ ।

ड. धार्मिक, सांस्कृतिक एवम् ऐतिहासिक स्थलहरू

गौमुखी गाउँपालिकामा पर्यटकीय आकर्षणहरू :

प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाले सम्पन्न गौमुखी गाउँपालिका प्यूठान जिल्लाको उत्तर-पूर्व तथा गुल्मी र वाग्लुङ जिल्लाको उत्तर-पश्चिम क्षेत्रमा अवस्थित छ । गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न पर्यटकीय आकर्षणहरूलाई तल उल्लेख गरिएको छ ।

गौमुखी

यो संरक्षित वन क्षेत्र भित्र पर्दछ र यसैको नाममा संरक्षित वन क्षेत्रको नामाकरण गरिएको छ । यो प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाले सम्पन्न गौमुखी प्यूठान जिल्लाको उत्तर-पूर्व अर्खा गा.वि.स.को वडा नं. १, गुल्मी तथा बाग्लुङ जिल्लाको उत्तर-पश्चिम क्षेत्रमा अवस्थित छ । भिष्मुक (धर्मावती) नदीको उद्गमस्थल यस स्थानको गुफाको कुनामा रहेको गाईको मुख जस्तो आधारबाट छडछड गरी पानी निक्कने हुँदा यसलाई गौमुखि भनिन्छ । लक्ष्मीको प्रतीक मानिने गाईको आदर सम्मान गर्ने हिन्दू परम्परा रहेकोले तदानुरूप यस स्थानलाई पवित्र धार्मिक एवं सांस्कृतिक थलो मानि हजारौं भक्तजनहरु आउने गर्दछन् । स्थानीय जनश्रुति अनुसार यस क्षेत्रमा घना जंगलको साथै घाँसे पाखाहरु भएकोले बाग्लुङ, गुल्मी, रोल्पा र प्यूठानका विभिन्न गाउँ ठाउँहरुबाट गाई भैसी चराउन ल्याउने गर्दथे । खर्चरी तिर्ने र वातावरणमय संस्कृतिको अवलम्बन गरी चरनमा घुम्ने घुमाउने सिलसिलामा बाग्लुङका तगरा बुढामगर (निसेल) लिवाङको बुकिचौर, दियाला हुदै अर्घामा पुगे उनले आफ्नो गाईभैसीको ओत लाग्ने गुफा, कन्दरा र छहारीको खोजीमा हिंडदा एक्कासी १२*६*७ मिटर क्षेत्रफल भएको गुफा फेला पारे । यसलाई उनले गाईको मुख जस्तो पत्थरको आधारबाट पानी आएको दृश्यको आधारमा “गौमुखी” नामाकरण गरे भनिन्छ ।

टाढा टाढाबाट सन्तमहन्तहरु आई यहाँ बस्ने परम्परा छ । वैशाख शुक्ल पूर्णिमा र माघे संक्रान्तिमा बढी भक्तजनहरु आउने गर्दछन् । दूधको धार, पशुपंक्षीको दाम्लो र सन्तानको प्रगति, ऐश्वर्यवृद्धि आदि मनकामना पुरा गर्न परेवा चढाउने गरिन्छ । यहाँ बली दिने प्रचलन छैन । यसरी प्राकृतिक एवं सांस्कृतिक सम्पदाले परिपूर्ण गौमुखीलाई प्रकृति, पहाडी, पर्यावरणीय र तीर्थाटन पर्यटकिय स्थलको रूपमा विकास गरी विकट गाउँठाउँमा बस्ने यहाँका बासिन्दाहरुको आय आर्जन वृद्धि गर्न सकिने आधारमा सांस्कृतिक पर्यापर्यटन को प्रवर्धनका लागि यसको नाममा संरक्षित वन क्षेत्रको नामाकरण गरिएको हो ।

दियालाचौर

गौमुखी गाउँपालिकाको वडा नं. ६ लिवाङमा अवस्थित दियालाचौर एक रमणीय प्राकृतिक स्थल हो । यहाँबाट प्यूठान जिल्लाको लगभग सबैजसो भागको दृश्यावलोकन गर्न सकिन्छ । दियालाचौरमा एउटा क्रिकेट मैदान समेत रहेको छ । यो मैदान जिल्लाको अग्लो स्थानमा रहेको क्रिकेट मैदान हो । यो स्थल पिकनिक जानेहरुको लागि समेत यो स्थान चर्चित छ ।

तामाखानी

प्राकृतिक रूपमा सम्पन्न यस गाउँपालिकामा एक तामाखानी समेत रहेको छ । यस खानीलाई उत्खनन् गरी प्राकृतिकरूपमा रहेको तामाको प्रयोग गर्न सके यस स्थानको मात्र नभई देशकै सम्बृद्धिमा समेत टेवा पुग्न सक्छ । यस पूर्वगाउँपालिकावासीहरुले घरेलु स्तरमा तामा निकाली पूजामा उपयोग हुने पूजाका सामाग्रीहरु बनाउने काम गर्थे तर हाल नेपाल सरकारबाट सो कार्य बन्द गरिएको छ ।

खुड गुफा

यस गाउँपालिकाको वडा नं. ५ मा अवस्थित खुड गुफा अर्को महत्वपूर्ण पर्यटकीय स्थल हो । यस गुफामा प्रत्येक वर्ष फागुपूर्णिमामा विशेष मेला लाग्ने गर्दछ । यस मेलामा गुफा परिसर वरपर हर्ष उल्लासको साथ एक आपसमा होली खेल्ने प्रचलन रहिआएको छ ।

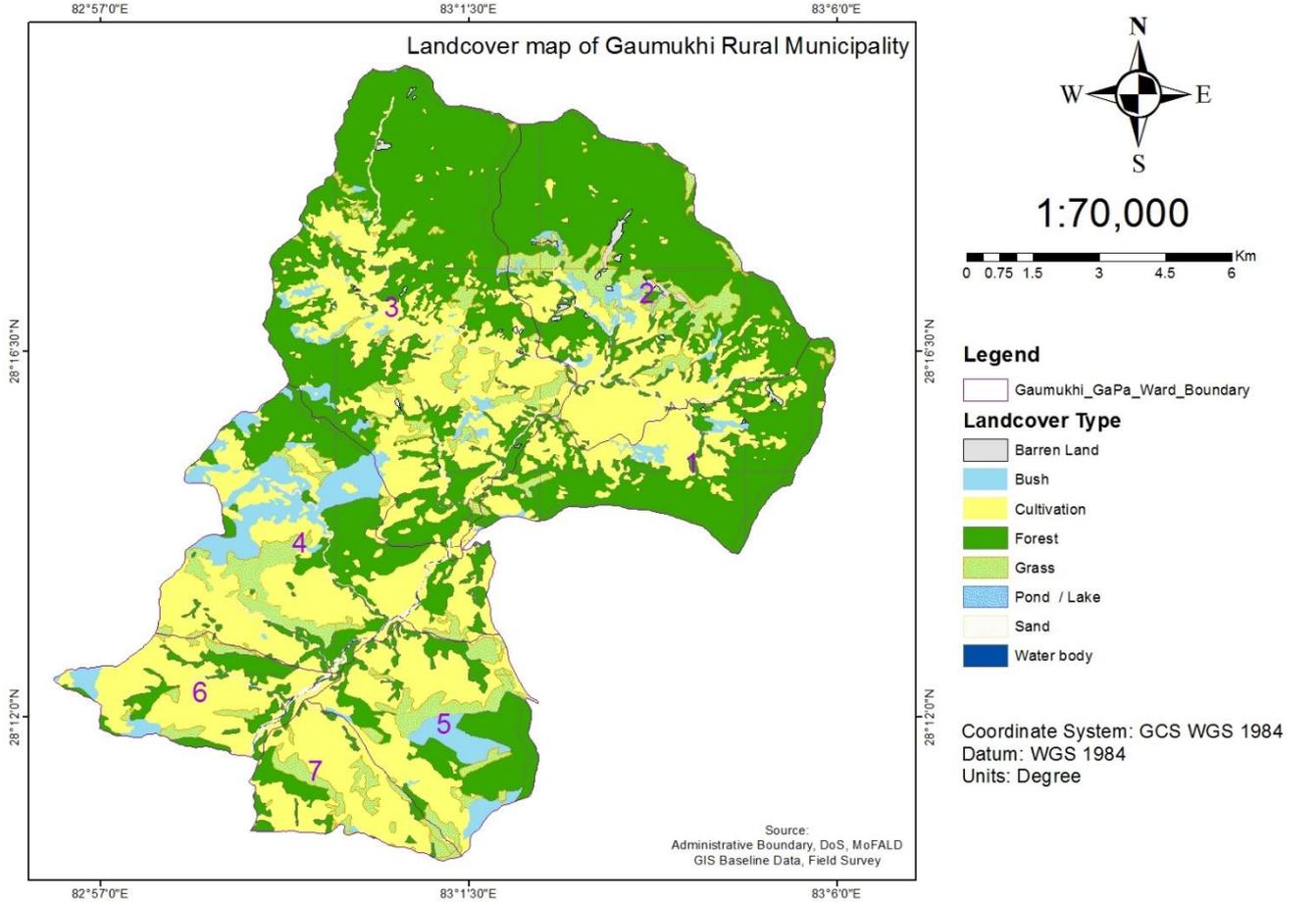
बाइसमुल भरना

यस गाउँपालिकाको अर्खामा अवस्थित बाइसमुल भरना एक प्राकृतिक सौन्दर्यले भरिपूर्ण भरना हो । यो भरना अन्यन्तै रमणीय रहेको छ । यो भरनागौमुखी गाउँपालिकाको प्राकृतिक सम्पति हो । साथै अर्खागौमुखीको एक प्राकृतिक आकर्षणको केन्द्र हो ।

साथै यस गाउँपालिकाको रहेका अन्य विभिन्न पर्यटकीय, धार्मिक तथा प्राकृतिक महत्वको स्थानहरूलाई निम्नानुसार तालिकाहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

| धार्मिक पर्यटकीय स्थल | | |
|-------------------------|------------------------|---------|
| प्रमुख स्थलहरू | भ्रमण उद्देश्य | वडा |
| गौमुखी | धार्मिक | अर्खा |
| भाँक्रिदुङ्गा | धार्मिक एवं सांस्कृतिक | रजवारा |
| उमा महेश्वर मन्दिर | धार्मिक | रजवारा |
| प्राकृतिक पर्यटकीय स्थल | | |
| दियाल्नाचौर | प्राकृतिक | लिवाङ्ग |
| भिमरुक नदी (धर्मावती) | प्राकृतिक | अर्खा |
| खुंगको गुफा | प्राकृतिक सुन्दरता | खुङ |
| एतिहासिक पर्यटकीय स्थल | | |
| इशनादेवी | धार्मिक र ऐतिहासिक | लिवाङ्ग |

च. भू-उपयोग



छ. प्रशासनिक विभाजन

सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार गरेको नमुना बमोजिम व्यवस्था भए बमोजिम गठित गाउँपालिका, नगरपालिका तथा विशेष, संरक्षित वा स्वायत्त क्षेत्रको संख्या तथा सिमाना निर्धारण आयोगले मिति २०७३ पुस २२ मा पेश गरेको प्रतिवेदनअनुसार माननीय सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्री संयोजकत्वमा गठित समितिले मिति २०७३/११/२० मा पेश गरेको प्रतिवेदनको आधारमा नेपाल सरकारले मिति २०७३/११/२२ मा साविकका गाविसहरू अर्खा, रजवारा, पूजा, खुंग, लिवाङ र नारीकोटसमेतेर जम्मा ७ वटा वडाहरूकायम गरी गौमुखी गाउँपालिका स्थापना गरीएको हो ।

| वडा नं | समावेश भएका साविकका गा.वि.स हरु | साविकको वडा नं. |
|--------|---------------------------------|-----------------|
| १ | अर्खा | ६-९ |
| २ | अर्खा | १-५ |
| ३ | रजवारा | १-९ |
| ४ | पूजा | १-९ |
| ५ | खुङ | १-९ |

| | | |
|---|---------|-----|
| ६ | लिवाङ | १-६ |
| ७ | नारिकोट | १-९ |

ज. जनसंख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को तथ्याङ्कअनुसार सबैभन्दा बढी मगर जाति ८,४०४ जना (३३.०६%), दोस्रोमा कामी ५,८८४ जना (२३.१५%) र तेस्रोमा क्षेत्री ४,९८३ (१९.६०%) हरूको बसोबास रहेको छ।

| विवरण | २०६८ |
|--|--------|
| जम्मा जनसंख्या | 25,421 |
| पुरुष | 11,395 |
| महिला | 14,026 |
| लैंगिक दर(प्रति १०० महिलामा पुरुषको संख्या) | 81=24 |
| जम्मा घरधुरी | 4,785 |
| औषत परिवार आकार | 5=31 |
| ६ वर्ष र सोभन्दा माथिको साक्षरता दर | 63=41 |
| जनघनत्व (प्रतिवर्ग कि.मि.) | 183 |

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८

tflnsf g+= 1M वडाअनुसार क्षेत्रफल, जनसंख्या तथा घरधुरी
विवरण

| वडा नं. | जम्मा क्षेत्रफल | औषत घरधुरी आकार | जम्मा घरधुरी संख्या | जम्मा जनसंख्या | पुरुष | महिला | जनघनत्व |
|---------|-----------------|-----------------|---------------------|----------------|---------------|---------------|---------------|
| 1 | 14=99 | 6=07 | 430 | 2,610 | 1243 | 1367 | 174=12 |
| 2 | 28=46 | 6=47 | 470 | 3,041 | 1338 | 1703 | 202=87 |
| 3 | 40=43 | 6\=03 | 845 | 5,093 | 2282 | 2811 | 339=76 |
| 4 | 24=7 | 4=72 | 1087 | 5,135 | 2293 | 2842 | 342=56 |
| 5 | 13=74 | 4=61 | 706 | 3,256 | 1483 | 1773 | 217=21 |
| 6 | 9=17 | 5=42 | 541 | 2,930 | 1333 | 1597 | 195=46 |
| 7 | 7=55 | 4=75 | 706 | 3,356 | 1423 | 1933 | 223=88 |
| जम्मा | 139=03 | 5=31 | 4,785 | 25,421 | 11,395 | 14,026 | 182=97 |

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८

झ. जात-जाति, भाषा र धर्म

यस गौमुखी गाउँपालिकामा विभिन्न जाती, धर्म सम्प्रदाय र भेषभुषाका मानिसहरू बसोबास गर्दछन्। यहाँ अधिकांश हिन्दू धर्म मान्ने पहाडी भेगका मानिसहरू रहेका छन् भने त्यस्तै बौद्ध र क्रिस्चियन धर्म मान्ने मानिसहरू पनि छन्। सबै जातजाती र सम्प्रदायका आ-आफ्नै खाले धर्म संस्कृति

र चालचलनहरू छन् । जसमा बडादशैं, तिहार, रामनवमी, महाशिवरात्री, हरितालिका, श्रीपञ्चमी, श्रीकृष्ण जन्माष्टमी, विवाह पञ्चमी, होली, चैते दशैं, साउने-माघे संक्रान्ती, असारे १५, मातातीर्थ औंसी, अक्षय तृतीया, हरिशयनी-हरिबोधनी एकादशी, नागपञ्चमी, रक्षाबन्धन (जनैपूर्णमा), कुशे औंसी, बालाचतुर्दशी, कोजाग्रत पूर्णिमा, श्री स्वस्थानी पूर्णिमा, नयाँ वर्ष, सोह्रश्राद्ध, कर्कट संक्रान्ति, संकट पूजा आदि चाडपर्वहरू रहेका छन् ।

परम्परागत संस्कृतिमा आधारित असारे गीत, तीज गीत, भ्याउरे भाका र दोहोरीगीत आदि यस गाउँपालिकामा सर्वाधिक लोकप्रिय छन् । वैशाखी पूर्णिमा, असार १५ मा दही चिउरा, वैशाख संक्रान्ति, जेठानी पूर्णिमा, भदौरेऔंसी, साउने संक्रान्ति, नागपञ्चमी, ऋषितर्पणी पूर्णिमा, बडा दशैं, सरायँ, तिहार, देउली, कार्तिक पूर्णिमा, माघे संक्रान्ति, फागु पूर्णिमा (होली), रामनवमी, ठूलो एकादशी यहाँका जनमानसले मनाउने मुख्य पर्वहरू हुन् । रजवारा मेला, लाटो नाच तथा भुमे पुजा यहाँका मौलिक साँस्कृतिक निधिहरू हुन् । यस्ता नृत्य र पर्वहरू यहाँ आउने पर्यटकहरूका लागि आकर्षक पक्षहरू हुन सक्छन् र स्थानीय जनतालाई पर्यटनबाट लाभान्वित गराउनका लागि सहायक हुन सक्छन् । यसर्थ, गौमुखी गाउँपालिका संस्कृति, कला र रीतिरिवाजको दृष्टिकोणले सम्पन्न रहेको छ । यहाँ प्रचलित विशेष संस्कृति हरू रजवारा सरायँ नाच, भुमे पुजा, अर्खाको लाटो नाच, मारुनी नृत्य आदी रहेका छन् :

tflnsf g+= 2M धर्मअनुसार जनसंख्याको विवरण

| धर्म | हिन्दु | बौद्ध | क्रिश्चियन | किराँत | इस्लाम | उल्लेख नगरिएको | जम्मा |
|---------|--------|-------|------------|--------|--------|----------------|---------------|
| संख्या | 23250 | 2146 | 11 | 3 | 2 | 9 | 25421 |
| प्रतिशत | 91=46 | 8=44 | 0=4 | 0=01 | 0=01 | 0=04 | 100=00 |

ज. जलविद्युत तथा लघु जलविद्युतको अवस्था लघु जलविद्युत गृहहरू

| क्र.स. | योजनाको नाम | बडा नं | उत्पादन क्षमता | घरघुरी र जनसंख्या |
|--------|----------------------------------|------------------|----------------|-------------------|
| १. | ढ्वाटेखोला लघु जलविद्युत योजना | खुङ्ग ५ | ११ किलोवाट | १४० र ७४५ |
| ३. | घट्टेखोला लघु जलविद्युत योजना | अर्खा १ र २ | १६ किलोवाट | १८० र ९८२ |
| ६. | खानीखोला लघु जलविद्युत योजना | पुजा ४ र खुङ्ग ५ | १८ किलोवाट | १७८ र ८९० |
| ७. | सिरिङ्ग खोला लघु जलविद्युत योजना | रजवारा ३ | ७ किलोवाट | ८९ र ४७० |
| ८. | सुसाउनेखोला लघु जलविद्युत योजना | अर्खा २ | १० किलोवाट | १०६ र ६३६ |
| ९. | घट्टेखोला लघु जलविद्युत योजना | अर्खा १ | १० किलोवाट | ९० र ५६० |

ट. बारुण यन्त्रको व्यवस्था

मानवीय, वातावरणीयरूपमा आइपर्ने विपद्लाई न्यूनिकरण गरी त्यसको उचित व्यवस्थापनबाट संभावित जनधनको क्षति रोक्न विभिन्न क्रियाकलापबाट यसको न्यूनिकरण गर्न सकिन्छ। आगलागी हुनु पनि एक मानवीय विपद्को अवस्था हो। यसबाट बच्नुको निम्ति समयमै व्यवस्थापनको क्रियाकलापहरू गर्नुपर्ने हुन्छ। त्यसैको निम्ति यस गौमुखी गाउँपालिकामा बारुण यन्त्रको व्यवस्था गरिएको छैन।

ठ. सुरक्षा निकायको उपस्थिति

कुनै पनि ठाउँको विकासका लागि शान्ति सुरक्षा एक महत्वपूर्ण विषय हो। त्यहाँ बस्ने बासिन्दाहरूको लागि आवश्यक सुरक्षाको प्रत्याभूति दिन सकिएन भने उनीहरू निरुत्साहित हुन्छन् र त्यस क्षेत्रको विकासमा गम्भीर असर पर्दछ। हरेक व्यक्तिले निर्वाधरूपमा आफ्नो पेशा व्यवसाय सञ्चालन गर्न तथा ठुला लगानीका व्यवसाय सञ्चालन गर्न सुरक्षाको व्यवस्था हुनु जरुरी छ। विपद् व्यवस्थापनका लागि ठुलो जनशक्ति आवश्यक हुनुको साथै बल, हिम्मत र सीपको पनि आवश्यकता पर्दछ। सुरक्षा निकायलाई विपद् व्यवस्थापनका लागि First Responder कारुपमा पनि लिन सकिन्छ। सुरक्षा निकायले शान्ति सुरक्षा कायम गर्ने कार्यका अलावा विपद् प्रतिकार्य गर्ने कार्यलाई पनि असरदार ढङ्गबाट सम्पादन गर्न सक्ने भएकोले सुरक्षा निकायको उपस्थिति अपरिहार्य छ। लिवासेमा प्रहरी चौकी रहेको।

ड. बस्ती तथा घरको प्रकार

ग्रामीण क्षेत्रको रूपमा रहेको गाउँपालिकामा प्राकृतिक स्रोत तथा सामाजिक महत्त्वका क्षेत्रहरू रहेका छन्। औषत पारिवारिक आम्दानीमा कृषि व्यवसायको सबैभन्दा ठूलो हिस्सा रहेको छ र स्थानीय बासिन्दाको आम्दानीको अर्को मुख्य स्रोतको रूपमा वैदेशिक रोजगारी पनि एक हो। परम्परागत प्रणालीको कृषि व्यवसायको विकल्प खोजिरहेका यहाँका बासिन्दा आफ्नै जीवनशैलीमा रमाउन थालेका छन्। गाउँपालिकामा नै विभिन्न कृषक समूहको विस्तार एवं विकासले व्यवसायिक कृषि तर्फ केही उत्साह थपिएको भएता पनि स्थानीय जनशक्ति मजदुरी तथा अध्ययनका लागि विदेशिने क्रम अत्यधिक बढिरहेको छ।

आगोलागीको समस्या र गरिविका कारण खरले छायाका घरहरूलाई विस्थापित गर्न खरले छायाका घरहरूलाई अनुदान स्वरूप गाउँपालिका मार्फत टिन सहयोग गरिएको छ।

खण्ड २ आवश्यकता

योजनाको उद्देश्य र

२.१ योजनाको उद्देश्य

२.१.१ समष्टिगत उद्देश्य

२.१.१.१ सोच

गौमुखी गाउँपालिकालाई विपद् जोखिमबाट बचाउनका लागि विपद्को संभावनालाई कम गर्दै आईपर्ने विपद्लाई प्रभावकारी ढंगबाट सामना गर्ने र उक्त गाउँपालिकालाई विपद् उत्थानशील गाउँपालिकाको रूपमा विकास गर्ने सोचका साथ यो योजना तयार पारिएको हो ।

२.१.१.२ लक्ष्य

विभिन्न समयमा हुने विपद् तथा प्राकृतिक प्रकोपले जनधनमा पर्न जाने क्षतिलाई न्यूनीकरण गर्दै मानव जीवनका लागि नभई नहुने भौतिक पूर्वाधारहरू जस्तै घर, सडक, सञ्चार, खानेपानी, शिक्षा, स्वास्थ्य, उद्योग तथा अन्य आधारभूत मानविय सेवाहरूमा पर्न जाने प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष नकारात्मक प्रभावलाई कम गरी सम्पूर्ण क्षेत्रलाई सुरक्षित राख्नु यो योजनाको लक्ष्य रहेको छ ।

२.१.२ निर्दिष्ट उद्देश्यहरू:

प्राकृतिक प्रकोपबाट व्यक्तिको जीवन तथा सम्पत्ति, स्वास्थ्य र जीविकाका साधनहरू साथै साँस्कृतिक, सामाजिक र भौतिक पूर्वाधार र सम्पदाहरूको संरक्षण गर्ने यस योजनाको मूल उद्देश्य हो । यस बाहेक यो योजनाका अन्य उद्देश्यहरू निम्नानुसार छन:

- गाउँपालिकाको विपद् जोखिमको अवस्था बारे सम्पूर्ण सूचना संकलन गर्नु ।
- गाउँपालिकामा आउने विपद्को प्रकार, तीव्रता तथा असरको बारेमा अध्ययन गर्नु ।
- गाउँपालिकामा देखा पर्ने मुख्य विपद्को लेखाजोखा गर्नु ।
- विपद् जोखिम बढाउने मानविय गतिविधिहरूको बारेमा आम जनसाधारणलाई सुसुचित गर्नु ।
- गाउँपालिकाको विपद् जोखिम नक्शा तयार पार्नु ।
- विपद् व्यवस्थापनमा स्थानीय श्रोत, साधन, समुदाय तथा सीपको अधिकतम प्रयोगका लागि उत्प्रेरित गर्नु ।
- विपद्को समयमा प्रयोग गर्न सकिने खुला तथा सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्नु ।
- जनसमुदायमा विपद्को सम्बन्धमा सचेतना फैलाउनु ।
- गाउँपालिकामा हुनसक्ने विपद्को जोखिम न्युनिकरण, पुर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पुर्नलाभको खाका तयार पार्नु ।
- मानविय गतिविधि तथा विकास निर्माणका कार्यले विपद्मा पार्न सक्ने असर तथा त्यसमा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरूको बारेमा जानकारी प्रदान गर्नु ।
- विपद् व्यवस्थापन लागि कार्य विभाजन, जिम्मेवारी प्रदान, कोष निर्माण र उद्धार टोली तथा उपकरण व्यवस्थापनको लागि खाका तयार पार्नु ।

- स्थानीय जनता, जनप्रतिनिधि, संघसस्था तथा सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूलाई विपद् व्यवस्थापनका लागि प्रोत्साहित गर्ने ।
- प्रकोप, जोखिम तथा संभावित विपद्को प्रचार, प्रसार तथा सूचना प्रवाह प्रभावकारी बनाउनु ।
- विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनमा संलग्न सरकारी निकाय, गैर सरकारी एवं सामुदायिक संघ, संस्थाका साथै निजी क्षेत्रको पनि भूमिकालाई स्पष्ट पारी समन्वयात्मक ढंगले कार्य गर्नु ।
- विपद् जोखिम न्यूनिकरणलाई जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्य, दिगो विकास लक्ष्य तथा विकासमूलक क्रियाकलापहरूसँग एकीकरण तथा मूलप्रवाहीकरण गर्नु ।
- विपद् जोखिम न्यूनिकरणका लागि सार्वजनिक तथा निजी लगानी वृद्धि गरि उत्थानशीलता अभिवृद्धि गर्नु ।
- विपद् जोखिमको लेखाजोखा, नक्शाङ्कन तथा राष्ट्रिय भूउपयोग नीतिको आधारमा जमिनको वर्गीकरण गरी सो अनुरूप जमिनको समुचित उपयोग गर्नु ।
- विपद् प्रभावमा आधारित बहुप्रकोप पूर्व सूचना प्रणालीको विकास गरी प्रभावकारी पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य मार्फत क्षतिलाई न्यूनिकरण गर्नु ।
- विपद्बाट प्रभावित व्यक्ति, परिवार र समुदायलाई समयमै उचित राहतको व्यवस्था सुनिश्चित गर्नु ।
- विपद् पश्चात पुनर्लाभ, पुनः स्थापना र पुनर्निर्माणमा उत्थानशील संरचना विकास निर्माण गर्नु ।
- उपलब्ध सीमित साधन स्रोतको अधिकतम परिचालन गर्दै विपद् राहत, उद्धार र प्रतिकार्यका विषयमा नेपाल सरकारबाट भएका निर्णयको कार्यान्वयन गर्नु ।
- प्राकृतिक वा गैर प्राकृतिक विपद्को जोखिमलाई न्यूनिकरण गर्न विपद्को उचित व्यवस्थापनका तरिका अवलम्बन गरी मानवीय, भौतिक र प्राकृतिक सम्पदा एवं संरचनाको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नु ।

२.२ योजनाको अपेक्षित नतिजा

यस योजनाले प्राप्त गर्न खोजेको परिणामहरू मुख्यतया निम्न रहेका छन्

- गाउँपालिकाको समग्र वस्तु स्थिति विवरण संकलन हुनेछ ।
- विपद्बाट प्रभावित हुन सक्ने क्षेत्र एवं समुदायको संख्या र अवस्थितिको जानकारी हासिल हुनेछ ।
- विपद् जोखिम र संकटासन्नताको अवस्थाको आधारमा जोखिम विश्लेषण हुनेछ ।
- पूर्व चेतावनी प्रणाली राख्न सहज हुनेछ ।
- विपद् जोखिम न्यूनिकरणका लागि स्थानीय समुदायहरू सचेत हुनेछन् ।
- विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनका लागि संलग्न सरोकारवाला निकाय तथा संघ संस्थाहरूसँग प्रभावकारी सहयोग, समन्वय र सहकार्य हुनेछ ।

- विपद् व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकामा कार्यरत सबै गैरसरकारी संस्था, आयोजना लगायत नीजि क्षेत्रहरूबाट समेत विपद् व्यवस्थापनका लागि सहयोग उपलब्ध हुनेछ।
- विपद् प्रतिकार्यका सन्दर्भमा खोज तथा उद्धारका लागि आवश्यक दक्ष जनशक्ति तयार हुनेछन्।
- विपद् पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभका लागि विभिन्न सरकारी, गैरसरकारी तथा नीजि क्षेत्रको संलग्नतामा गठित विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरूबाट विशिष्ट तथा प्रभावकारी कार्यसम्पादन हुनेछ।
- विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनका लागि पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभका क्रियाकलापहरू समयमानै व्यवस्थित एवम् तरिकाले प्रभावकारी सम्पन्न हुनेछन्।
- विपद्को समयमा प्रभावित समुदायलाई तत्काल उद्धार गर्न सजिलो हुनेछ।
- विपद् प्रभावितहरूलाई सहज र सरल माध्यमबाट तत्काल राहत सेवा उपलब्ध गराउन सजिलो पर्नेछ।
- विपद् जोखिम न्यूनिकरण गर्न सरोकारवालाहरू बीच समन्वयात्मक संयन्त्रको निर्माण भई विपद्को समय र विपद् पश्चातको समयमा प्रतिकार्य गर्न सहज हुनेछ।

२.३ योजनाको सिमितता

गौमुखी गाउँपालिका का सबै वडा कार्यालयमा वडाका जनप्रतिनिधीहरू, सामाजिक परिचालकहरू, राजनितिक दलका प्रतिनिधि तथा समाजसेवीहरू, विभिन्न गैरसरकारी संस्थाका कर्मचारीहरू लगाएत सँग वडा तहको व्यापक छलफल साथै व्यापक स्थलगत भ्रमण गरे पछि विपद्को अवस्था, संकटाभिमुखता, जोखिम र क्षमताको लेखाजोखाका विभिन्न औजारहरूको प्रयोग गरी छलफल तथा अर्न्तक्रिया गरिएको थियो। संकटासन्नता तथा क्षमताको पहिचान हरेक वडाका विभिन्न ठाँउमा गरिएको थियो।

यस गाउँपालिकाको विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजनाको कार्य क्षेत्र गाउँपालिकाभित्र आइपर्न सक्ने साना तथा मध्यमस्तरीय विपद् जोखिम न्यूनिकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरूमा सीमित रहने छ। विपद्को कुनै पनि घटना राजनैतिक वा प्रशासनिक सिमाना भित्र सीमित नहुने हुँदा यस योजनाको कार्यान्वयनको क्रममा छिमेकी स्थानीय निकायमा आवश्यक समन्वय गरिने छ।

यस योजनामा समावेश भएका विपद् जोखिम व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरूको लागि आवश्यक आर्थिक स्रोत, साधन र जनशक्ति, गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोतसाधनबाट व्यवस्था गरिनेछ। यसको लागि गाउँपालिकाभित्र कार्यरत विभिन्न दातृ निकाय र गैरसरकारी संघसंस्थाहरूको सहयोग पनि लिन सकिनेछ। यस योजनाले गाउँपालिका भित्र हुने विकास निर्माणका योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको क्रममा विपद् जोखिम न्यूनिकरणका विधाहरूलाई समाहित गर्न सघाउने छ।

२.४ अवधारणा

नेपाल प्राकृतिक तथा मानव श्रृजित प्रकोपहरूको जोखिममा रहेको तथ्याङ्क विभिन्न अनुसन्धानबाट प्राप्त भएको छ। यसमा मुख्य गरी भुकम्प, बाढी, पहिरो, मौसमजन्य प्रकोप, सडक दुर्घटना जस्ता प्रकोप रहेका छन्। प्राकृतिक तथा मानव श्रृजित जोखिमहरूले जुनसुकै अवस्थामा प्रकोप तथा विपद् हुन सक्ने खतरा

हुनाले यस्ता जोखिमहरूलाई निक्कै गरी यस सम्बन्धी एकिकृत, समावेशी र समय सापेक्षित विपद् व्यवस्थापन नीति तथा कार्यान्वयन वर्तमान समयमा अपरिहार्य देखिन्छ। संयुक्त राष्ट्र संघले निर्दिष्ट गरेको दिगो विकासको लक्ष्यले तय गरे अनुसारका सामाजिक, आर्थिक राजनीतिक र सांस्कृतिक विकासलाई अवरोध गर्न सक्ने सबै प्रकारका विपद्लाई व्यवस्थापन गर्नुपर्ने आवश्यकता छ। १ सय ८७ देशहरूको सहभागितामा संयुक्त राष्ट्र संघले सन् २०१५ मा जारी गरेको विश्वव्यापी विपद् जोखिम न्यूनिकरणका लागि सेन्डाई अवधारणापत्र २०१५-२०३० का अनुसार प्राकृतिक वा मानव सिर्जित प्रकोपहरूका साथै वातावरणीय, प्रविधिजन्य र जैविक प्रकोप तथा जोखिमबाट सिर्जित साना तथा ठूला स्तरका, तारनतार तथा आकल- भुकल, अचानक तथा विस्तारै हुने, सबै प्रकारका विपद् जोखिमलाई सम्बोधन गर्नेछ। यसले सबै तहमा गरिने सबै क्षेत्रका विकासका अन्तर्निहित एवं परस्परमा अन्तर सम्बन्धित विपद् जोखिमको बहुप्रकोप व्यवस्थापनमा मार्गदर्शन गर्ने उद्देश्य राख्दछ। विश्वव्यापीरूपमा विभिन्न प्रकोपहरूबाट विपद् घटनाहरू वृद्धि भई धेरै जनधनको क्षति भैरहेको र विपद् व्यवस्थापनलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी कार्यहरू भैरहेको सन्दर्भमा नेपालले पनि प्राकृतिक तथा मानवजन्य प्रकोपहरूको प्रभावहरूलाई न्यूनिकरण गर्ने उद्देश्यलाई प्राथमिकतामा राखेको छ।

कमजोर भौगोलिक बनावट, मौसमी घटनाहरू, तीव्र जनसंख्या वृद्धि, अव्यवस्थित बसाई तथा विकास गतिविधिहरूका कारणले नेपाल प्राकृतिक प्रकोपहरूको उच्च जोखिममा रहेको छ। यस किसिमको विषम परिस्थितिमा सम्भावित विपद्को व्यवस्थापन गरी क्षति न्यूनिकरणको लागी देशका विभिन्न तह देखि समुदाय स्तरसम्म प्रयासहरू हुनु जरुरी छ। विगतका अनुभवहरू तथा विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा विकसित नीति र अवधारणाहरूको आधारमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको महत्व तथा आवश्यकता अपरिहार्य भएको कुरा महसुस गरिएको छ। मानवीय दुर्घटनाहरूमा कमी ल्याउने र प्राकृतिक प्रकोपका असर न्यूनिकरण गर्ने विभिन्न गतिविधिहरू मध्ये विपद् पूर्वतयारी एउटा महत्वपूर्ण गतिविधि हो। यस सन्दर्भमा नेपाल सरकार, संयुक्त राष्ट्र संघका एजेन्सीहरू, राष्ट्रिय, अन्तराष्ट्रिय गैर सरकारी सघ संस्थाहरू तथा रेडक्रस अभियानले विगत वर्ष देखि देशका सम्पूर्ण जिल्ला तथा स्थानीय निकायमा आपतकालीन योजना सहित विपद् पूर्वतयारी योजना निर्माणका लागि आपसमा समन्वय गर्दै आएका छन्। विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन योजना देहाय बमोजिमको अवधारणामा आधारित रहेको छ:

- विपद् जोखिम न्यूनिकरण, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापनमा नेपालको संविधान २०७२ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम संघीय शासन प्रणाली अनुरूपको अवधारणा अवलम्बन गर्ने।
- विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनमा व्यापक जनसहभागिता सुनिश्चित गर्ने।
- विपद् जोखिमका कारक तत्वहरूको निराकरणको लागि विपद् जोखिम न्यूनिकरणमा केन्द्रित अभियानहरू संचालन गर्ने।
- जोखिम सम्बन्धी पूर्व जानकारीका आधारमा विपद् जोखिम न्यूनिकरणका कार्यहरू गर्ने।
- विपद् जोखिम न्यूनिकरण, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापनमा बहु प्रकोप विपद् जोखिम व्यवस्थापनको अवधारणा अवलम्बन गर्ने।
- विपद् जोखिम न्यूनिकरणका कार्यहरूलाई क्षेत्रगत नीति र योजनाहरूमा मूलप्रवाहीकरण गर्ने।
- दिगो विकास लक्ष्य, खाद्य सुरक्षा, स्वास्थ्य सुरक्षा, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन, वातावरण व्यवस्थापन र विपद् जोखिम न्यूनिकरण बीच सामञ्जस्यता कायम गर्ने।
- विपद् जोखिमका स्थानीय तथा विशिष्ट विशेषतालाई बुझी जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरू अवलम्बन गर्ने।

- विपद् जोखिम न्यूनिकरणमा सार्वजनिक, सहकारी तथा निजी क्षेत्रको संलग्नता वृद्धि गर्ने ।
- विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनमा विज्ञान तथा प्रविधिको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्नुका साथै स्थानीय श्रोत, साधन, ज्ञान, सीप तथा श्रमलाई अत्यधिक उपयोग गर्ने ।

२.५ योजनाको महत्व

भू-मण्डलीय तापक्रम वृद्धि, प्रदूषण, पर्यावरणीय असन्तुलन, नियन्त्रित बसाइसराई, जनसंख्या वृद्धि, अव्यवस्थित सहरीकरण, वन फडानी, जलवायु परिवर्तन आदिका कारण विगतको तुलनामा विपद्का घटना र त्यसबाट हुने क्षति दिन प्रतिदिन बढ्दै गइरहेको छ । विकासका आधारभूत भौतिक संरचनाहरूलाई भूकम्प, बाढी, पहिरो जस्ता विपद् हरूले क्षणभरमै तहसनहस पार्ने गरेका छन् ।

प्राकृतिक विपद्लाई रोकन नसकेपनि जोखिम व्यवस्थापन तथा पूर्वतयारी योजना बनाएर क्रमवद्ध रूपमा कार्यगरेको खण्डमा, त्यस्ता विपद्हरूबाट हुने धनजनको क्षति उल्लेखनीय रूपमा घटाउन सकिन्छ । विकास निर्माणको प्रक्रियामा विपद् जोखिम न्यूनिकरणलाई समावेश गर्न सकेमा विकास निर्माणको प्रतिफल सुरक्षित हुने र संकटासन्नतामा कमी ल्याई विपद् उत्थानशिल समुदाय निर्माण गर्न सकिने कुरा सबैतिर महशुस हुन थालेको छ । यसर्थ गौमुखी गाउँपालिकालाई विपद् व्यवस्थापन कार्यमा उत्थानशील बनाउन यो योजना निर्माणको महत्व रहेको छ ।

विपद्बाट प्रभावित समुदायलाई सहयोगको आवश्यकता पर्दछ र सहयोग कार्यलाई जतिसक्दो छिटो र छरितो गराउनु पर्दछ जसले गर्दा थप क्षति हुनबाट बचाउन सकिन्छ । विपद् व्यवस्थापनका ३ वटा चरणहरू हुन्छन् । पहिलो चरण विपद् अघि गरिने व्यवस्थापन पूर्वतयारी र क्षति न्यूनिकरणका कार्यहरू पर्दछन् दोस्रो चरण विपद् भैरहेको बेलामा खोज उद्धार तथा आपतकालीन आवास र राहत भने तेश्रो चरणमा विपद् पछिको उद्धार तथा राहत, पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माणका गतिविधिहरू । राहत प्रतिकार्यमा गरिने लगानी र प्रतिफल भन्दा विपद् पूर्व न्यूनिकरण र पूर्वतयारीका गतिविधिहरू संचालन गर्न सकिएमा विपद् पश्चात हुने असर ६ गुणाले कम हुन्छ भने मान्यता अध्ययनहरूले देखाएको छ । यद्यपि विपद्लाई कुनै सावधानी वा लगानीले पुर्णरूपमा जोखिम मुक्त बनाउन भने कठिन छ । तर पनि विपद् पूर्व गरिने न्यूनिकरण र पूर्वतयारीका कार्यहरूलाई महत्वका साथ कार्यान्वयन गरिनु पर्दछ । यो कार्ययोजना मुख्यतः नरैनापुर गाउँपालिकामा वर्षेनी हुने बाढी र आगलागीबाट प्रभावित समुदायमा न्यूनतम मानवीय सहायताहरू पूर्ति गर्नका निमित्त समयमै र समन्वयात्मक ढंगले मानवीय सहयोग उपलब्ध गराई विपद् बाट हुने तत्कालीन असरहरूलाई कम गराउने औचित्यका साथ यो योजना तयार गरिएको छ ।

यस योजनाले विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा विपद् व्यवस्थापनलाई सहज, योजनाबद्ध र प्रभावकारी बनाउन मद्दत पुऱ्याउदछ । जसरी रोग लागेपछि उपचार गर्नु भन्दा रोग नै लाग्न नदिने कुरा महत्वपूर्ण हुन्छ त्यसैगरी विपद् आईसकेपछि त्यसलाई व्यवस्थापन गर्नेभन्दा विपद्को जोखिमलाई घटाएर विपद् नै नहुने वा विपद् ले असर नै गर्न नसक्ने कुराको ग्यारेन्टी गर्नु बढी बुद्धिमानी हुन्छ । यद्वपी सबैखाले विपद् लाई पुर्णतया नियन्त्रण गर्न सम्भव हुदैन तर सबैखाले विपद्को असरलाई धेरै हदसम्म न्यूनिकरण गर्न भने सकिन्छ ।

२.६ योजना कार्यान्वयन रणनीति

यो योजना गाउँपालिकाले पारित गरेपछि कार्यान्वयन गरिनेछ । यसका लागि गाउँपालिकाले वार्षिक कार्यक्रम अन्तर्गत जिल्ला विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति, जिल्ला समन्वय समिति, विषयगत कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था तथा दातृ निकाय समेतको समन्वय एवं सहयोगमा बजेटको व्यवस्था गर्नेछ । यसका साथै योजना अनुसार समुदाय र सरोकारवालाहरूलाई समेत परिचालन गर्नेछ । गाउँपालिकाभित्र विपद् जोखिम व्यवस्थापनका विषयमा काम गर्न चाहने सरकारी, गैर-सरकारीनिकाय वा अन्य संघ-संस्थाहरूलाई सघाउने गरी कार्य योजना तर्जुमा गर्न लगाइ कार्यान्वयन गरिनेछ। त्यसरी गरिने कार्यक्रमहरू यो योजनाको उद्देश्य अनुरूप विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई सघाउ पुऱ्याउने हदसम्म त्यस्ता कार्यक्रमहरूलाई यस योजनामा समावेश गरी संचालन गरिनेछ । स्थानीय तवरमा विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई व्यवहारमा ल्याउन यो योजनाले संस्थागत विकास, क्षमता विकास र नमूना योजना निर्माण गर्ने रणनीति लिइएको छ ।

गाउँपालिकाभित्रका सबै वडाहरूमा नेपाल सरकार संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले लागू गरेको स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका २०६८ तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७४ अनुरूप समितिहरू गठन गरी गाउँस्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिको संयोजनमा वडास्तरीय समितिहरूले काम गर्नेछन् ।

संस्थागत विकास अन्तर्गत गठन भएका गाउँ तथा वडास्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरूलाई विपद् जोखिम व्यवस्थापन लगायत अन्य सम्बन्धित दक्षता अभिवृद्धिका लागि सैद्धान्तिक ज्ञान तथा व्यवहारिक सीप प्रदान गर्न विविध तालिम कार्यक्रमहरूको आयोजना गरिनेछ ।

२.७ विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि संबैधानिक कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू

२.७.१ नेपालको संविधान

नेपालको संविधान २०७२ अनुसूची ८ को बुँदा नं. २० मा उल्लेख भए अनुसार स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को परिच्छेद-३, दफा ११, उपदफा २ को(त) बमोजिम विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना कार्यान्वयन र नियमनको जिम्मेवारी स्थानीय सरकारको भएको सन्दर्भमा यस गौमुखी गाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन तथा प्रतिकार्य योजना २०७६ निर्माण गरिएको हो । प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्व सूचना, तयारी, उद्धार राहात एवम् पुनर्स्थापना गर्नेकार्यलाई प्राकृतिक साधन स्रोतको संरक्षण संवर्द्धन र उपयोग सम्बन्धी नीति मा समावेश गर्नुका साथै प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद् पूर्व तयारी उद्धार तथा राहात र पुनर्लाभ संघ र प्रदेशको साभा अधिकारको रूपमा परिभाषित गरिनुका साथै विपद् व्यवस्थापन संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साभा अधिकार तथा स्थानीय तहको अधिकार सुचीमा समेत समावेश गरी विपद् व्यवस्थापन कार्यलाई संबैधानिक रूपमा नै सुनिश्चित गरेको छ ।

२.७.२ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

यस ऐन अनुसार स्थानीय तहलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धीदेहाय बमोजिमको विभिन्न जिम्मेवारी निर्धारण गरेको छः

- विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति कानून मापदण्ड योजनाको कार्यान्वयन अनुगमन र नियमन गर्ने,
- स्थानीय स्तरमा विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना पूर्व सूचना प्रणाली खोज तथा उद्धार राहत सामाग्रीको पूर्व भण्डारण वितरण र समन्वय गर्ने,
- स्थानीय तटवन्ध नदी र पहिरोको नियन्त्रण तथा नदीको व्यवस्थापन र नियमन गर्ने,
- विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्सांकन तथा वस्तीहरुको पहिचान र स्थानान्तरण गर्ने
- विपद् व्यवस्थापनमा संघ प्रदेश र स्थानीय समुदाय सङ्घ संस्था तथा नीजि क्षेत्रसंगको सहयोग समन्वय र सहकार्य गर्ने,
- विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना तथा सञ्चालन र स्रोत साधनको परिचालन गर्ने,
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी स्थानीय स्तरका आयोजनाको तर्जुमा कार्यान्वयन अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने,
- विपद् पश्चात स्थानीय स्तरको पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण,
- स्थानीय स्तरको विपद् सम्बन्धी तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन अनुसन्धान गर्ने
- स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन,
- समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमको सञ्चालन लगायत विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने ।

२.७.३ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको व्यवस्था गरी विपद् व्यवस्थापनका सम्बन्धमा तयारी, प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभका विभिन्न जिम्मेवारी तोकिएको छ ।

२.७.४ १४औं आवधिक योजना (२०७३/०७४-२०७५/०७६)

- विपद्वाट हुने मानवीय, भौतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक र पर्यावरणीय क्षतिमा कमी ल्याउन विभिन्न निकायहरुबाट हुने विपद् व्यवस्थापनको कार्यलाई समन्वय गरी एकीकृत रूपमा सञ्चालन गर्ने,
- एकीकृत सूचना केन्द्र स्थापना गर्ने,
- आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरुमा अत्याधुनिक यन्त्र उपकरणहरुको उपयोग बढाउने,
- संघ संस्थाहरुको समन्वय र सहकार्यमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र अल्पीकरणका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने,
- बस्ती/समुदाय स्तरसम्म विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य क्षमता विकासका लागि गाउँपालिका/नगरपालिकाको वडा तहसम्म जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक असरहरु न्यूनीकरण गर्न विशेष कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

२.७.५ विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७४

- पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माणमा अभै राम्रो र अभै बलियो बनाऔं (Build Back Better) भन्ने अवधारणा अबलम्बन गर्ने,
- संघ प्रदेश स्थानीय र समुदाय स्तरमा विपद् व्यवस्थापन कोषको व्यवस्था गर्ने,

- संघ देखि स्थानीय तहसम्म उद्धार टोली स्थापना गर्ने,
- विकास सँग सम्बन्धित प्रत्येक सार्वजनिक संस्थाहरूले कम्तिमा पाँच प्रतिशत वार्षिक बजेट स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनिकरणका लागि छुट्याउनु पर्ने,
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट विपद् प्रभावित समुदायलाई सहूलियत कर्जाको व्यवस्था गर्ने,
- विपद्का कारण पर्ने सक्ने क्षतिलाई सम्बोधन गर्न जीवन र गैर जीवन बीमा योजनाहरू प्रवर्द्धन गर्ने,
- स्थानीय तह समुदाय सामुदायिक संस्था विद्यालय तथा अस्पतालहरूमा समावेशी विपद् जोखिमल व्यवस्थापन समितिहरू गठन गर्ने,
- असुरक्षित स्थानहरूमा बस्ती विस्तार नियन्त्रण गर्ने तथा असुरक्षित बस्तीहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरणका लागि प्रोत्साहन गर्ने लगायतका नीतिहरू समावेश गरेको ।

२.७.६ राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यको कार्यढाँचा, २०७०

राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहायता तथा समन्वयको ढाँचा उल्लेख गर्नुका साथै विपद् प्रतिकार्यका लागि तोकिएका जिम्मेवार नेतृत्वदायी निकायहरूले तोकिएको समयावधिभित्र सञ्चालन गर्नुपर्ने गतिविधिहरू समेत उल्लेख गरेको छ ।

२.७.७ दीगो विकास लक्ष्यहरू (२०१५-२०३०)

सुरक्षित पूर्वाधार निर्माण गर्ने, जलवायु परिवर्तन र यसका प्रभावको न्यूनीकरण गर्ने, समावेशी सुरक्षित दीगो सहरीकरण र बस्ती विकास गर्ने जस्ता लक्ष्यहरू समावेश गरेको छ ।

२.७.८ विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना:२०१७-२०३०

प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद् बाट जीवन तथा सम्पत्ति, स्वास्थ्य, जीविकोपार्जन तथा उत्पादनका साधनहरू, भौतिक एवं सामाजिक पूर्वाधार, सांस्कृतिक एवं वातावरणीय सम्पदामा हुने क्षतिको उल्लेख्य रूपमा न्यूनीकरण गर्न विभिन्न रणनीतिक क्रियाकलापहरूको पहिचान गरी आवधिक तथा वार्षिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दै विपद् जोखिम रोकथाम, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य एवं पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणको सुदृढीकरण र उत्थानशीलता अभिवृद्धि गरी विद्यमान विपद् जोखिम तथा क्षतिको न्यूनीकरण र नयाँ जोखिमको रोकथाम गर्नु यो रणनीतिक कार्ययोजनाको उद्देश्य रहेको छ ।

प्रकोप र यसबाट उत्पन्न विपद् लाई भाग्यवादी चिन्तनबाट हेर्ने सामाजिक परम्पराका कारण विपद् जोखिम न्यूनीकरण नेपालमा प्रभावकारीरूपमा हुन सकिरहेको छैन । यस अवस्थालाई जनचेतनाको कमी, अन्धविश्वास र भौगोलिक विकटताले पनि साथ दिईरहेको छ । पिछिल्लो समयमा विश्वव्यापी रूपमा बढ्दै गएको विपद्को जोखिम कम नगरिएसम्म दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्त हुन नसक्ने देखिएका कारण पनि यसको व्यवस्थापनका विभिन्न पक्षमा काम गर्नुपर्नेमा विश्व जनमत एक रहेको छ । यस सन्दर्भमा विपद् व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनीकरणको पद्धतिलाई दैनिक व्यवहारमा नै अवलम्बन गर्ने परम्पराको विकास गर्न सघाउनु आजको आवश्यकता हो ।

साविकको स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन २०५५, सरकारबाट स्वीकृत विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति २०६६ र गृह मन्त्रालयबाट जारी भएको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन २०६७ साथै नेपाल सरकारको मिति २०७४ कात्तिक ०५ गतेको मन्त्री परिषदको बैठकको निर्णय अनुसार परिमार्जित विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ जस्ता दस्तावेजहरूका मार्गदर्शन तथा स्थलगत अध्ययनको शिलशिलामा संकलित सूचनाको समेत आधारमा यो दस्तावेज तयार गरिएको हो ।

खण्ड ३ : गौमुखी गाउँपालिकाको विपद् जोखिमको अवस्था

३.१ भूमिका

विपद्सँग सरोकार राख्ने सयुक्त राष्ट्र संघसँग सम्बन्धित विभिन्न संस्थाका अनुसार नेपाल विश्वका १९८ मुलुक मध्ये भूकम्पीय जोखिमको हिसाबले ११ औं, पानीजन्य प्रकोपबाट हुने क्षति हिसाबले ३० औं र जलवायु परिवर्तनको जोखिमका हिसाबले चौथो स्थानमा रहेको छ। गृह मन्त्रालय र यु.एन.डि.पीको श्रोत अनुसार नेपालमा हरेक वर्ष ४२० वटा विपद्का घटनाहरू घट्ने, १ हजार जनाको मृत्यु हुने, ८० जना हराउने, १ लाख ३५ हजार प्रभावित हुने, १६ हजार परिवार विस्थापित हुने र ठुलो संख्यामा भौतिक क्षति हुने तथ्यांक छ। त्यसैगरी नेपालका २ हजार ३ सय १५ वटा हिमताल मध्ये २२ वटा विष्फोट हुने खतरामा रहेका छन्। विपद्को हिसाबले नेपाल संसारमा अति संवेदनशील अर्थात् प्रकोप संकटापन्न क्षेत्रमा अवस्थित छ।

विपद्का दृष्टिकोणले नेपाल संकटा भिमुख देशहरूको सूचीमा पर्दछ। नेपालमा विभिन्न समयमा आइपरेका विभिन्न किसिमका संकट तथा विपद्हरूबाट व्यापकरूपमा धनजनको क्षति हुँदै आएको अवस्था छ। गृह मन्त्रालयबाट प्रकाशित तथ्याङ्क अनुसार सन् १९८३ देखि १९९८ को विचको समयमा १८,००० मानिसहरू वेपत्ता भएको जनाएको छ। यस्तो हुनुमा विभिन्न किसिमको विपद् मुख्य कारण भएको समेत जनाएको छ। नेपालको मुख्य विपद्को रूपमा बाढी, पहिरो, भूकम्प, खडेरी, रोग, भाडापखाला, महामारी, हिमताल विष्फोट, आगलागी, हुरी बतास, असिना, चट्याङ्ग तथा औद्योगिक दुर्घटनाहरू रहेका छन्। यी मध्ये मुख्य संकट वा विपद्को रूपमा बाढी, पहिरो, भाडापखाला तथा महामारी, हुरी बतास र आगलागीका घटनाहरू नै प्रमुख रहेका छन्। यी घटनाहरूबाट धेरैको अकालमा ज्यान जानुका साथै ठुलो मात्रामा भौतिक, मानवीय एवं प्राकृतिक क्षति हुने गरेको छ।

विपद् व्यवस्थापनलाई राष्ट्र तथा समुदायको मुख्य प्राथमिकता भित्र पार्नु पर्ने, विपद् जोखिमको अनुगमन प्रणालीको विकास, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी ज्ञानको प्रचार प्रसार, विपद् निम्त्याउने खालका भौतिक विकास तथा अन्य क्रियाकलापहरूलाई निरुत्साहित गर्ने र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी पूर्वतयारी कार्यलाई हरेक क्षेत्र तथा तहबाट योजना बनाई समुदाय तथा सिंगो राष्ट्रलाई उत्थानशील बनाउनका लागि विश्व विपद् जोखिम न्यूनिकरण सम्मेलन, २००५ (World Disaster Risk Reduction Conference, 2005) ले मुख्य प्राथमिकता दिएको छ। त्यस्तै १८-२२ जनवरी २००५ मा जापानको ह्योगो शहरमा भएको विश्व सम्मेलनलाई ह्योगो सम्मेलन र सो सम्मेलनबाट जारी गरिएको घोषणा पत्रलाई ह्योगो घोषणा पत्र (Hyogo Declaration) तथा कार्ययोजनालाई ह्योगो कार्य योजना (Hyogo framework for Action) को नामले चिनिन्छ। ह्योगो सम्मेलनका मुख्य प्राथमिकताहरूलाई नेपालले विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६ तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। उक्त रणनीतिले राष्ट्रिय, क्षेत्रीय, जिल्ला, नगरपालिका र साविकका गा.वि.स स्तरसम्म विपद् जोखिम न्यूनिकरणका लागि जिम्मेवार संस्थाको सांगठनिक संरचना र अवधारणाको परिकल्पनाका साथै उसले खेल्नु पर्ने भूमिका समेत स्पष्ट व्यवस्था

३.२ गौमुखी गाउँपालिकामा देखिने मुख्य विपद्हरू

गौमुखी गाउँपालिकामा प्राकृतिक प्रकोपहरू मध्ये पहिरोको जोखिम रहेका स्थानहरू धेरै छन्। त्यस्तै बाढी

आगोलागी, चट्याड, माहामारि, जनावर आतडक, हरिवतास छन् ।

३.२.१ पहिरो

गाउँपालिकाका विभिन्न भिरालो र कमजोर क्षेत्रहरूमा वर्षेनी पहिरो जाने गरेको । यसले धनजनको समेत क्षति गर्ने गरेको । खुकुलो जमिन, भिरपाखा, कमजोर भुवनेट, पहिरोको निम्ती मुख्य कारकको रूपमा रहेको छ । वर्ष याममा पानिको कारणले भुक्ष्य, भुखलन हुने हुदा भीरालो जमिन मा रहेका घरहरू, गोठ, सामाजिक भवनहरू जोखिम मा पर्दछन् । अव्यवस्थीत चरिचरण वनजडगल बिनास ले पनि पहिरो निम्ताउन मद्दत गरेपको छ ।

३.२.२ बाढी

खोला तथा नदीमा पानीको मात्रा बढि भएर आफ्नो नियमित बहाव भन्दा दायाँवायाँ घरबस्ती, खेतवारी आदिमा प्रवेश गर्नु भने त्यसलाई बाढी भनिन्छ । बाढीले नेपालमा हरेक वर्ष ठुलो धनजनको क्षति पुऱ्याउँदछ । विशेषत वर्षायाममा बाढीले तराईका गाउँ बस्तीमा हानी नोक्सानी पुऱ्याउँदछ । बाढी सँगसँगै डुवान, पहिरो र महामारीको प्रकोप पनि जोडिएको हुनाले यसको असर भयावह हुने गर्दछ । गाउँमा विशेषतः साना ठुला नदि/खोलाहरू बग्ने गरेको र वर्षायाममा नदी तथा खोलाहरूले आसपासका भुभागहरू वर्षेनी कटान गरि क्षति पुऱ्याईरहेको छ । वर्षेनी धेरै संख्यामा परिवारहरू प्रभावित भैरहेका छन् ।

३.२.३ आगोलागी

गर्मीयाम बढनासाथ नरैनापुरमा आगोलागीको विपद् प्रत्येक वर्ष हुने गरेको छ । गाउँको धेरै जसो भु-भागमा घनाबस्ती रहेका (सुकुम्वासी, बाढी विस्थापित) लगाएतका अति विपन्न समुदायका घरहरू सचेतना अभाव, अग्नी नियन्त्रण यन्त्रको अभाव, चुल्होमा आगो सल्काउँदा मट्टीतेलको प्रयोग गर्नु र सलाई लाईटरजस्ता आगो बाल्ने वस्तुहरू बच्चाले खेलाउँदा आगोलागीका घटना बढी हुने गरेको । आगोलागी नियन्त्रण गर्नका लागि आवश्यक पर्ने दमकल तथा तालिम प्राप्त जनशक्तिको अभावले गर्दा पनि आगोलागीको असरलाई कम गर्न समस्या रहेको छ ।

३.२.४ सरुवा रोग तथा महामारी

गाउँपालिकाको प्राय क्षेत्र भिरालो भयको हुदा उक्त समयमा खानेपानीका श्रोतमा समेत बाढी पस्ने भएकोले वर्षातको समयमा बाढी र पहिरोको उच्च जोखिम हुदा कुनै पनि स्थानमा सरुवा रोगहरू महामारीको रूपमा भित्रन सक्ने हुन्छ । प्रकोपका रूपमा भाडापखाला लगायतका पानी जन्य रोग बढ्ने गरेको, स्रोत साधन अभाव र जनचेतना कमी, अनुकूल क्षमताको अभाव । बाढी, पहिरो, आगोलागीका कारण पनि द्वितीय विपद्कोरूपमा आउन सक्छ त्यस्ता स्थानहरूमा तुरुन्त स्वास्थ्यकर्मीको टोली खटाई शुरुमै रोगहरू नियन्त्रण गरी महामारी फैलन नदिने उपायहरू अपनाउनु पर्दछ । स्थानीय स्तरमा जनचेतनाको अभावमा सामान्य भाडापखाला जस्ता रोगको पनि समयमा निदान नभई यसले महामारीको विकराल अवस्था श्रृजना गर्दछ ।

३.२.५ भूकम्प

२०७२ वैशाख १२ गते गोरखा जिल्ला केन्द्रबिन्दु रहेको महाभूकम्पको प्रभाव गौमुखी गाउँपालिकामा पनि केहि मात्रामा देखिएको थियो । भूकम्पबाट मानवीय क्षति नभएता पनि भौतिक संरचनामा केही मात्रासम्म असर परेको थियो । सिङ्गे नेपाल नै भूकम्पका दृष्टिकोणले जोखिमयुक्त छ । नरैनापुर क्षेत्रमा घर बनाउँदा सचेतना नअपनाउने हो भने भोलीका दिनमा भूकम्पले ठुलो क्षति पनि पुऱ्याउन सक्दछ ।

भूकम्पिय जोखिमका दृष्टिले नेपाल विश्वको ११ औं स्थानमा रहेको र गाउँपालिकामा भूकम्प प्रतिरोधात्मक भवन कमै मात्रामा भएको, भवन आचार संहिता पूर्ण रूपमा लागु नभएको

३.२.६ हावाहुरी

चैत्र वैशाख महिनामा हावाहुरीले पनि मानवीय तथा अन्य धनमालको क्षति पुर्याउने गर्दछ । हावाहुरीले गाउँघरका कच्ची घरहरूलाई असर पुऱ्याउनुका साथै बोटविरुवालाई पनि नष्ट गर्दछ । हावाहुरीको कारणले आगलागीलाई पनि बढावा दिने गर्दछ । गौमूखीमा धेरै घरहरू खर तथा टिनले छाएकोले ती घरहरूलाई हावाहुरीले असर गर्ने गर्दछ।

३.२.७ चट्याङ

नेपालमा सवैभन्दा कम विचार पुऱ्याइने वा सावधानी अपनाउने तर मान्छेको मृत्युमा सवैभन्दा बढी जिम्मेवार विपद्कोरूपमा चट्याङलाई लिन सकिन्छ । चट्याङका कारणले हरेक वर्ष विभिन्न विपदले हुने मृत्यु मध्य करिब २० प्रतिशतको मृत्यु हुने गर्दछ । चट्याङका सम्बन्धमा आम मान्छेलाई आवश्यक जानकारी छैन जसले गर्दा उनिहरूले सामान्य सावधानी पनि अपनाउँदैनन् । बढी जसो वर्षायाम र पानी परेको समयमा चट्याङका घटनाहरू घटदछन् ।

३.२.८ खडेरी

जलवायु परिवर्तन र विभिन्न मानविय कारण ठिक समयमा आकासवाट पानि नपर्ने, भयका पुरान पानिका स्रतहरू सुकी गर्मी बढने, पानिको हाहाकार परि कृषि कार्य , दैनिक उपभोगमा पनि पानिको समस्या पर्दछ ।

३.२.१० वन्यजन्तुको आक्रमण

गाउँको वनजंगल वरिपरि बसोबास भएको क्षेत्रहरूमा वन्यजन्तूहरूले आक्रमण गरि खाध्य सामग्री खाइदिने, नष्ट गरिदिने, मानविय क्षति गरिदिने कार्यहरू पर्दछन्। मानिसले वनजंगल मासेर घर वनाउने, जनावरको वासस्थानमा क्षति गरेका कारण पनि जनावरहरू आहाराको खोजिमा गाउँमा आयका हुन सक्छन् ।

३.३ जोखिममा रहेका वस्ती र घरधुरी को तथ्याङ्क

गाउँपालिकाभिन्न विगतमा भएका विपद् जन्य घटनाको आधारमा वस्तुगत अवस्था आंकलन गर्ने प्रयास भएतापनि विगतका विपद् सम्बन्धी तथ्याङ्कको पूर्ण उपलब्धताको अभावका कारणले वास्तविकता पत्ता लगाउन असहज हुने भएकाले उपलब्ध तथ्याङ्क तथा सरोकारवालाहरूको राय सुझावका आधारमा यस गाउँपालिकाभिन्न पर्न सक्ने विपद्हरू पहिचान गरी प्राथमिकीकरण गरिएको छ ।

| वडा नं. | स्थान | घर | जोखिम |
|---------|-------|----|-------|
| | | | |

| | | | |
|---|---|---|---|
| १ | हाफल्डुङ चौतारा सागवारि भोम्ती गलडछुङ चोर लाउने खलु ठुला खर्क / अर्तुवाङ भारवाङ खोला कोलकटा | ७ घर ७ घर ३५ घर १५ घर १२ घर ११ घर १५ घर | पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो खोला |
| २ | डाडा गाउँ लेक छहरा वुडाल काडे किनाम | ७० घर २५ घर १६ घर १३ घर | पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो |
| ३ | दह पोखरा राम्दी खोर धारखानी तीमिलाबोट, वार्डे | ७ घर २ घर ४ घर ५ घर १० घर | पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो |
| ४ | जाडगाउँ वाग्लीवाङ जेमरकट्टा सोलिनधारा लैसार खाला गरैखर्क ढाडा | ९ घर ५ घर ५ घर २ घर ६ घर ७ घर ५ घर | पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो |
| ५ | ठुलाबेसि सालीबीसौना बिष्टटोल खुडखोला खाला दशमुरे बजीनी खाल छापे बस्ती | १८० घर ८० घर ९० घर २० घर ३० घर | वाढी र पहिरो वाढी र पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो |
| ६ | खोप्चा सिस्ने डाफल्ले नदरे | २ घर ४ घर ८ घर २ घर | पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो |

| | | | |
|---|--|---|--|
| ७ | जुकेना गौर चिसापानि दधेरी धनमुडा नारिकोट गल्मी जोडने बाटो मुडने खोला खेत पन्द्रमुरे | ७ घर ९ घर ७ घर ७ घर १३ घर ३ घर | पहिरो पहिरो पहिरो पहिरो वाढी वाढी |
|---|--|---|--|

३.४ गाउँपालिकामा देखियका मुख्य विपदका घटनाहरु

| वडा नं. | बिपत | घटनाहरु र स्थल |
|--------------|---|---|
| ०१ | पहिरो | ०५६ धुवाङ मा २ जनाको मृत्यू । |
| | | ०७२ ढाईमेला मा ३ जनाको मृत्यू ५७ भेडावाखा नष्ट । |
| | | ०७२ भिरकुनाको बाल सुधार प्रा.वि मा क्षती । |
| | | ०७२ अधेरि मा ठुलो पहिरो १ घर गोठमा पुर्ण क्षती भयो । |
| | वाढी | ०५४ भोम्ली खोलाले २ जनाको मृत्यू । |
| | | ०६४ खलुमा १ जनाको मृत्यू । |
| | | ०६७ अधेरिमा १ जनाको मृत्यू । |
| | आगोलागी | ०६६ पोखरीमा घर आगोलागी १ जनाको मृत्यू |
| | हुरिवतास | ०७४ वैशाखमा सेलपोको अर्खा मा.वि मा क्षती र केहि घरहरुमा पनि क्षती |
| | असिना | ०५८ रजवोटमा १ जनाको मृत्यू |
| ढुङगा खस्ने | ०७० मा मुकखोला मा ढुङगा खसेर १जना को मृत्यू | |
| ०२ | पहिरो | ०६३ पिडालु लाउनेमा ७ जनाको मृत्यू |
| | | ०७२ अषारमा गुठाल कार्यमा ४ घर नष्ट ९ घर जर्खिममा |
| | | ०७५ साउनमा १ जनाको मृत्यू |
| | वाढी | ०५४ वैशाखमा दुई खोला दोभानमा ८ जनाको मृत्यू २८ वटा पशुचौपायको नष्ट |
| | | ०७२ भदौमा घोर्सड खोलाले लघु जलविधुतको नहरमा क्षती, ३ वटा भोलुङ्गो पुलमा क्षती । |
| | | गौमुखि मन्दिरको परिसर भित्र ०७३ को वाढी र पहिरोले ठुलाठुला पहिरा, भुक्ष्य, किनार कटान गरि क्षती पुर्यायो र १जना गोठालोको मृत्यू भयो । |
| | आगोलागी | ०५० मजुवाको जङ्गलमा आगोलागी |
| | | ०७० मोवाङमा १ घर नष्ट |
| | | ०७५ सालमा भट्टकुले मा १ घर नष्ट २ जना घाईते |
| | चट्याङ | ०६६ जेष्टमा २ गाईको नष्ट । |
| जनावर आक्तडक | ०४८ सालमा चीतुवाले डाडा गाउँमा १जना घाईते | |
| | सोडरा, डाडागाउँ, पजुवा, भौवाङ, लुजीवाङ, ठुलाचौरमा बादर आक्तडकको समस्या बढदो । | |
| ढुङगा खस्ने | ०७० माघमा दुइ बहिनीमा १जना को मृत्यू | |
| माहामारि | ०५१ साविकको गाविसमा ७ जना को मृत्यू हौजा, भाडापखाला को कारण | |

| वडा नं. | बिपत | घटनाहरु र स्थल | |
|---------|----------|--|--|
| ०३ | पहिरो | ०३७ आर्दीपमा २ जनाको मृत्यू ३ घरमा क्षती र पहिरो हाल सम्मै सक्रिय (Active) रहेको । | |
| | | ०३७ मा सिरान खोलामा १जना को मृत्यू एक जनाको जिवितै उद्धार । | |
| | | ०४० मा निन्युखर्कको विद्यालय र एक मन्दिरमा क्षती । | |
| | | ०७३ मा सिन्कुवाड मा ८/१० वटा घरहरुमा क्षती, नेटामा एकै परिवारका ५ जनाको पहिरोले घर भतकियर मृत्यू, सर्नधिखर्कमा २ जनाको मृत्यू, पोखरामा १ जनाको मृत्यू भएको थियो । | |
| | | ०७३ मा विभीन्न घर, पशुचौपाय तथा सामाजिक संरचना हरु लाई क्षेती पुयायको मुख्य स्थानको पहिराहरु-सिनकुवाड, पहिरा, कर्मे खोला, ढेडे खोला, भार्के, मुल, लामीबगर, दानडवाड, गोलढुडगा, कागर खोला, लाकुरे, ठुलासिम (विद्यालय जोखिममा एकटीभ पहिरो), डाडाटोल, राम्दीक, साउने खर्क,फापरकटेरि, ढाडा,तल्लो दिही(लगुजलविधुल जको नहर नष्ट) । | |
| | | ०३७ मा खरा खोलाले २ जना को मृत्यू | |
| | | ०५० मा खरा खोलाले ३ जनाको मृत्यू | |
| | वाहि | ०७२ मा खराखोला ले १ जनाको मृत्यू । | |
| | | ०७३ मा खारवाडमा १ जनाको मृत्यू । | |
| | | आगोलाग ी | ०७२ दहमा घर मा आगोलागी भइ १ जनाको मृत्यु |
| | | | प्रत्येक वर्ष २/३ घर आगोलागिको जोखिममा । |
| | चट्याड | ०४० पोखरामा ३ जनाको मृत्यू | |
| | | ०७३ मुलमा १ जनाको मृत्यू ४जना घाईते | |
| | | ०७४ मा ढाडखानेमा १जनाको मृत्यू १५जना घाईते | |
| | माहामारि | ०४३ मा नेटामा २ जनाको मृत्यू | |
| | | ०५२ मा पखलाले १पखलाले १जना को मृत्यू | |

| | | |
|----|-------|--|
| ०४ | पहिरो | ०७२ मा भुमेथान, हिले र बाग्लीवाड मा ५ जना को मृत्यू, खानेपानिको मुहान इन्टेक टेन्की सहित बगायो । |
| | | ०७४ मा बाग्लीवाडमा २ घर पुर्ण रुपमा क्षेती । |
| | | ०७५ श्रावणमा पात्लेखर्क मा पहिरो ले १ जना को मृत्यू र २ घर पुर्ण रुपमा क्षेती । |
| | वाहि | ०५२ मा १ जना को भीमरुक खोलाले बगायर मृत्यू । |

| | | |
|----------------|--|--|
| | | ०५४/०५५ मा मसानघाटमा वाढीले २ वटा र फडकेमा २ वटा भलुङगे पुल । |
| | | ०७२ मा वाग्लीबाड खोलाले ३ वटा घर हरु विस्थापीत भएको । |
| | | ०७२ मा ठुलाबेसी गाविस सडकमा क्षती भएको र लघु जलविद्युत गृह मा पुर्ण क्षती भएको । |
| आगोलागी | | ०६१मा घरगोठ आगोलागी १ जना घाइते अभै पनि अपाडग । |
| | | ०७३ मा पुजाघारि सामुदाइक वनमा आगोलागी । |
| | | ०७५ मा रुल ठुलभीर सामुदाईक वन र घोर्ला लामबेला सामुदाई वनमा आगोलागी |
| | | प्रत्येक वर्ष करिव ७/८ घर र २/३ वटा जडगलमा आगोलागी हुने गरेको । |
| चट्याड | | ०४५ लिवासेमा १जनाको मृत्यु र पसल नष्ट । |
| | | ०५१मा गोर्देचौरमा १ जनाको मृत्यु । |
| हुरिवतास | | ०६३ मा महेन्द्र मा. वि पुजा र बालजिवन आ.वि मा क्षेती बालजिवन आ. वि मा १ जना विद्यार्थी घाईते |
| | | ०६४/०६५ मा जनप्रीर्य प्रा.वि काफल बासमा हावाहुरीको कारणले भवनमा क्षती । |
| वडा नं. | बिपत | घटनाहरु र स्थल |
| ०५ | पहिरो | ०६३/०६४ खहरेको सालिबिसौनामा र बाटुलेमा पहिरो गयको जसमा ३ जना घाइते र ठुलाबेसि सडक खण्डमा क्षति भएको थियो । |
| | | ०६५/०६६ मा छोप बस्तिको दह पहिरो जसले सार्वजनिक पोखरिमा क्षति गरको थियो । |
| | | बजेनिखाल पहिरोले Mass Movement भएको छ । |
| | वाढि | भीमरुक खोलाले प्रत्येक वर्ष ठुलाबेसि र सालिबिसौना क्षेत्रमा जोखिम बढाएको छ । |
| | चट्याड | ०७२ विष्ट टोल /आरन टोलमा तिन जनाको मृत्यु र चार जना घाइते भएका । |
| | हुरिवतास | ०६९ मा भानु प्रा. वि र गृह प्रा.वि मा क्षती पुर्याएको । |
| | | प्रत्येक वर्ष करिव ४/५ वटा घरका छाना उडाउने गरेको । |
| | महामारि | ०५१/०५२ आडचौरमा २ जना को भाडा पखालाले मृत्यु । |
| जनावर आतडक | करिव १५ देखि १७ वटा पोशुचौपायको जडगलि जनावरको आर्कमणको कारणले मृत्यु | |

| | | |
|----------------|-------------|---|
| वडा नं. | बिपत | घटनाहरु र स्थल |
| ०६ | पहिरो | ०४० मा वेहरा, ०५५/०५६ बुक्तिचौरमा, ०६५ भदौ कसेरीमा पहिरो गएको । |
| | | ०७३ मा सबैभन्दा धेरै पहिरा गएका जसमा बिस घरहरु विस्थापित भएको साथै दश घरहरु उच्च जोखिममा रहेका छन । |
| | | डाफलेको पहिरो निरन्तर भरिरहेको छ । |
| | वाढि | ०६५/०६६ मा भीमरुक खोलाले एक जना को मृत्यु, ०६८/०६९ मा डाफले |

| | | |
|--------------|--|---|
| | | खोलाले एक जना को मृत्यू । |
| | | नदिकटानको समस्या दिनानुदिन बढ्दोछ । |
| आगोलागी | | ०४५/०४६ मा कसेरि गाउँमा घर आगोलागी भइ एक जनाको मृत्यू । |
| | | ०५७ मा खोप्चामा करिब पन्ध्र भेडाबाखा जलेर नष्ट । |
| | | ०५८/०५९ बुदैलि गाउँमा एक जना बालकको जलेर मृत्यू । |
| | | ०६४ /०६५ एक जना बालको मृत्यू । |
| | | ०६५/०६६ मा १० पशुचौपाएको डाफले गाउँको गोठमा जलेर मृत्यू । |
| | | ०६९/०६२ मा सामुदाईक वनमा आगोलागी |
| | | प्रत्येक वर्ष चार पाच घर आगोलागीको जोखिममा । |
| हुरिवतास | | ०६२ /०६३ मा स्वास्थ्य भवनको छानो उडाएको र केहि व्यक्तीगत घर हरुमा पनि क्षेती भएको । |
| | | ०४७ मा नेरा प्रा.वि को छानो उडाएको । |
| | | ०७१/०७२ मा भृकुट्टी मा वि को छानो उडाएको । |
| | | प्रत्येक वर्ष ७/८ घरहरु हुरिवतास बाट प्रभावित । |
| माहामारि | | ०६०/०६१ असारमा करिब ३५ जना को मृत्यू । |
| | | हाल माहामारि बाट मर्ने को संख्या न्युन । |
| जनावर आक्तडक | | प्रत्येक वर्ष बादर बाट वालिमा क्षेती भएको । |

| वडा नं. | बिपत | घटनाहरु र स्थल |
|----------|---|--|
| ७ | पहिरो | ०७१/७२ साल मा साबिकका सबै वडामा साना ठुला पहिराहरु ग्यका सकलीबीसैना मा भोलुङ्गे पुल बगाएको र केहि घरमा क्षेती भएको |
| | | |
| | वाढि | ०५६ को भीमरुकको वाढलि सालीबीसौनामा एक जना मानिसको मृत्यू |
| | | ०७३ खुड खोलाको वाढीले ठुलाबीसौनाको बालसुधा नि.मावी र भोलुङ्गे पुलमा क्षेती पुयाएको |
| | | पत्केक वर्ष खेतीयोग्य जमिनको कटान |
| | | |
| | आगोलागी | पत्केक वर्ष ८ देखि १० घर र १/२ वटा वन मा आगोलागी |
| | | विगत ५ वर्ष यता आगोलागी को क्रम घडदोछ । |
| | चट्याड | ०७३/०७४ मा एक जनाको मृत्यू, ०७५ मा नारिकोटको उपल्लो गाउँमा एक जना घाईते र |
| | | मनपोट मा तिन जना घाईते भएका । |
| | | |
| हुरिवतास | ०७३/०७४ मा विभीन्न बीद्यालय र भवन हरुमा क्षेति पुगेको । | |
| | | |
| माहामारि | ०६३/०६४ मा साबिक गाविस मा तिन जनाको मृत्यू । | |

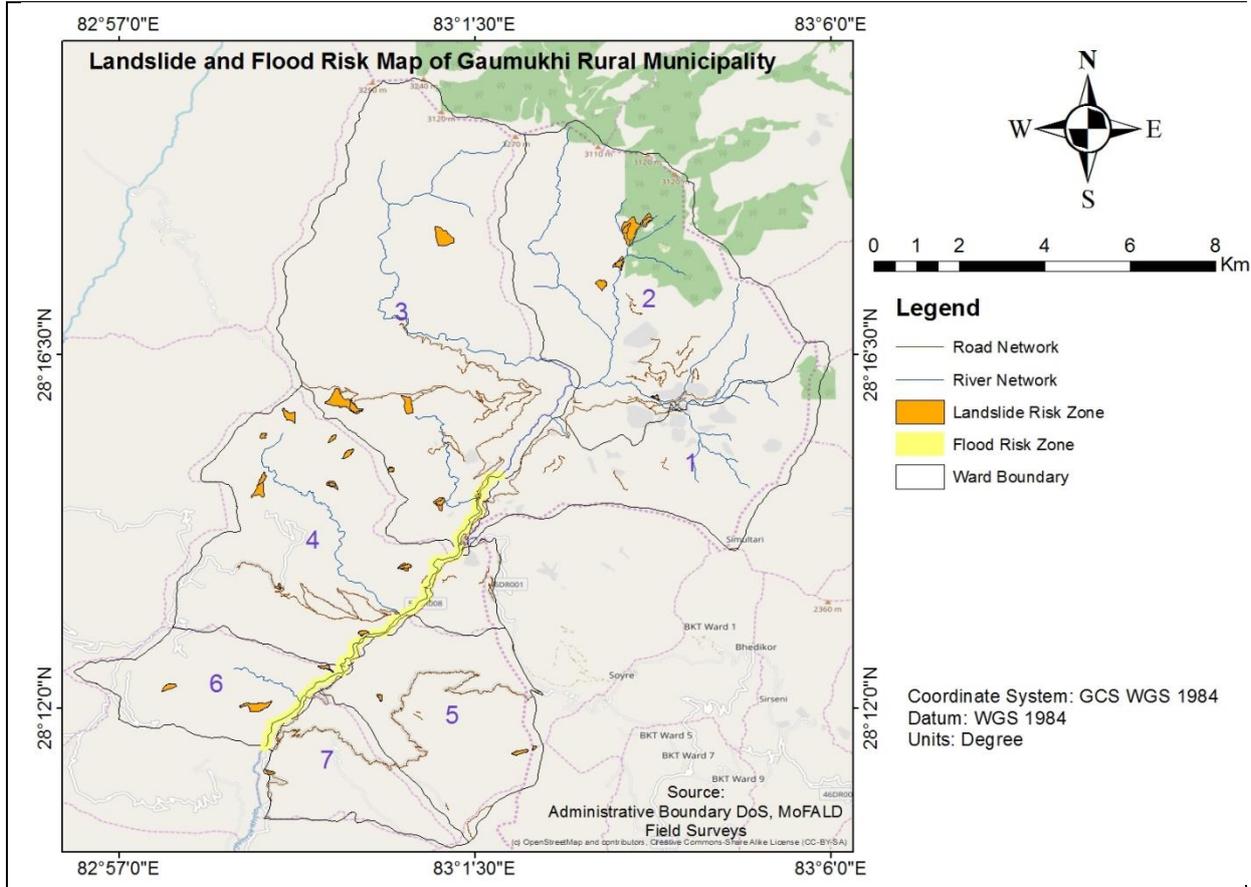
सडक दुर्घटना

सालिबिसौना मा ०७५ मा जिप दुर्घटना बाट १ जना को मृत्यू
०७० लामासेरामा जिप दुर्घटना ३ जना को मृत्यू ६ जना घाइते
०७२ मा सालिबीसौनामा ट्याक्टर दुर्घटना १ जना को मृत्यू
०७५ भृकुटी मा.वि नजिक ट्याक्टर दुर्घटना २ जना घाइते
०७५ दोहरि बिसौना मा ट्याक्टर दुर्घटना मा १ जना घाइते

हिमपात

उच्च भागहरुमा खेतीपाति र जिवन पद्धतीमा असर पुर्यायको छ ।

३.५ गौमुखी गाउँपालिकाको पहिरो तथा बाढी जोखिम क्षेत्रको नक्शा



३.७ प्रकोप पात्रो

गाउँपालिकाबाट संकलन गरिएको सुचनाको आधारमा प्रकोपको मौसमी पात्रो तयार गरिएको छ । विभिन्न प्रकोपले कुन-कुन महिनामा मानिसहरु बढी संकटासन्न हुन्छन् भन्ने तलको तालिकाबाट स्पष्ट हुन्छ । यस पात्रोको आधारमा कुन समयमा के कुरामा सावधानी अपनाउने कुन समयमा कुन प्रकोपबाट बच्नको लागि कोशिस गर्ने वारेमा जानकारी प्राप्त गर्न सकिन्छ ।

तालिका नं. दृट: प्रकोप पात्रो

| प्रकोप | वैशाख | जेठ | असार | साउन | भदौ | असोज | कात्तिक | मङ्सिर | पुस | माघ | फागुन | चैत |
|---------------|-------|-----|------|------|-----|------|---------|--------|-----|-----|-------|-----|
| पहिरो | | | | | | | | | | | | |
| बाढी | | | | | | | | | | | | |
| चट्याड | | | | | | | | | | | | |
| आगलागी | | | | | | | | | | | | |
| हुरीबतास | | | | | | | | | | | | |
| महामारी | | | | | | | | | | | | |
| भूकम्प | | | | | | | | | | | | |
| सर्पदंश | | | | | | | | | | | | |
| जनावर आतडक | | | | | | | | | | | | |
| खडेरी | | | | | | | | | | | | |
| हिमपात | | | | | | | | | | | | |

खण्ड ४ : विपद् जोखिम न्युनिकरण, पुर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पुनःस्थापना योजना

४.१ विपद् जोखिम रोकथाम तथा न्युनिकरणका लागि संचालन गर्नुपर्ने गतिविधि

जसरी रोग लागेपछि उपचार गर्नु भन्दा रोग नै लाग्न नदिनु सवैभन्दा बुद्धिमानि हुन्छ, त्यसरी नै विपद् आई सकेपछि प्रतिकार्य गर्ने भन्दा पनि विपद् आउन नै नदिने वा आएपनि कम क्षति गर्ने योजनालाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनुपर्दछ । फरकफरक खालका विपद्का लागि फरक फरक खालका उपायहरु अपनाउनु पर्दछ तथापी केहि उपायहरु सवैखाले विपद्का लागि सहयोगी सिद्ध हुन्छन् । गौमुखी गाउँपालिकामा आउनसक्ने मुख्य संभावित विपद्हरुको रोकथाम र न्युनिकरणका लागि निम्न उपायहरु अवलम्बन गर्नुपर्दछ ।

- सवै प्रकारका विपद्का बारेमा आमजनमानसमा सचेतना जगाउने ।
- सवै प्रकारका विपद्बाट बच्नका लागि अपनाउनु पर्ने सावधानीका बारेमा नीति निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- मानव स्वास्थ्य, आकस्मिक मृत्यु, दुर्घटना, घर, वाली, पशु तथा अन्य सम्पतीको बीमा गर्ने ।
- गरिबी निवारण सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- रोजगारी अभिवृद्धि गर्ने ।
- विपद् जोखिम रोकथाम तथा न्युनिकरण योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- विपद् जोखिम रोकथाम तथा न्युनिकरणका लागि सवै सम्बद्ध निकायसँग समन्वय स्थापित गर्ने ।

तालिका नं. दृठ: विपद् जोखिम रोकथाम तथा न्युनिकरणका उपाय

| क्र.सं. | विपद् | गतिविधि |
|---------|-------|---|
| १ | पहिरो | <ul style="list-style-type: none"> ● पहिरो जाने सम्भावित क्षेत्रमा बस्ती नबसाल्ने ● वृक्षारोपण गर्ने ● जथाभावी भौतिक संरचना निर्माण नगर्ने तथा त्यस्ता संरचना निर्माण गर्दा पहिरो तथा भुक्षयलाई रोक्न बायोइन्जिनियरिङ्ग जस्ता कृयाकलाप गर्ने ● सम्भावित क्षति लाई रोक्न आवश्यक अल्पीकरणका कृयाकलापहरु गर्ने ● चेतना बढाउने |

| | | |
|---|--------|---|
| | | <ul style="list-style-type: none"> ● सरकारी नीतिनियमलाई कडाईका साथ कार्यान्वयन गर्ने |
| २ | बाढी | <ul style="list-style-type: none"> ● बाढीले प्रभाव पार्न सक्ने सम्भावित स्थानमा बसोबास नगर्ने । ● जोखिमयुक्त बस्तीहरूलाई समय मै स्थानान्तरण गरी सुरक्षित गर्ने । ● बाढीले असर पुऱ्याउन सक्ने स्थानमा बसोबास गरेका व्यक्तिहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने । ● बाढीबाट प्रभावित हुन सक्ने स्थानमा आवश्यकता अनुसार तारजाली तथा तटबन्धको व्यवस्था गर्ने । ● खाली ठाउँ तथा खोला नदी किनारमा वृक्षारोपण गर्ने । ● ढल तथा नालाको व्यवस्था मिलाउने । ● बाँध बनाउँदा उपयुक्त स्थान तथा उचाई आदिलाई ख्याल गर्ने । ● खोलाबाट जथाभावीरूपमा बालुवा तथा ढुङ्गा उत्खनन् नगर्ने । ● खोला तथा नदीको प्राकृतिक बहावलाई प्रभावित नगर्ने । ● भू-उपयोग प्रयोग सम्बन्धि नीति बनाई कार्यान्वयन गर्ने । ● भवन निर्माण सम्बन्धि आचारसंहिता बनाई कार्यान्वयन गर्ने । ● आवश्यकता अनुसार केने, एकजाभेटर जस्ता हेभी ईक्युपमेन्टको व्यवस्था गर्ने । |
| | आगलागी | <ul style="list-style-type: none"> ● घर निर्माण गर्दा सजिलै आगलागी हुने सामग्रीको प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्ने । ● सुरक्षित तरिकाले विद्युतको वाईरिड गर्ने । ● आगोका श्रोत तथा आगलागी जन्य वस्तुलाई सुरक्षित स्थानमा बालबालिकाको पहुँच भन्दा टाढा राख्ने । ● चुरोटको ठुटा जथाभावी नफाल्ने । ● काम सकेपछि आगो निभाउने । ● काम नभएको वेला विद्युतीय उपकरणहरू बन्द गर्ने । ● प्रज्वलनशील पदार्थहरूलाई आगोको नजिक नराख्ने । ● आगोसंग खेलवाड नगर्ने र सुरक्षित तरिकाले प्रयोग गर्ने । ● भवन संहिताको पालना गरी घर निर्माण गर्ने र घरसम्म बारुणयन्त्र जानसक्ने सडक खुला राख्ने । ● हरेक घरसम्म बारुणयन्त्र जानसक्ने सडक निर्माण गर्ने । |
| ३ | भूकम्प | <ul style="list-style-type: none"> ● भिरालो तथा कमजोर माटो भएको स्थानमा घर नबनाउने । ● खोला छेउमा माटो पुरेर बनाएको जमिनमा घर निर्माण नगर्ने । |

| | | |
|---|---------|---|
| | | <ul style="list-style-type: none"> ● भवन आचारसंहिताको पालना गरी भुकम्प प्रतिरोधी घर बनाउने । ● कमजोर घरहरूको पहिचान गरी Retrofitting गर्न लगाउने । ● भुकम्प प्रतिरोधी घर बनाउने तरिकाको बारेमा तालिम प्रदान गर्नुका साथै प्रचार प्रसार गर्ने । ● भुकम्प जाँदा खसेर चोटपटक लाग्न सक्ने गह्रौं वस्तुलाई त्यहाबाट हटाउने वा नखस्ने गरी राख्ने । ● भुकम्प प्रतिरोधी घर बनाउने घरधुरीलाई करमा सहूलियत वा पुरस्कारको व्यवस्था मिलाउने ● भूकम्प पश्चात प्रयोग हुने आवश्यक सामग्री जस्तै : रेडियो, मोबाइल, टर्च, खानेकुरा, औषधी लगायत सामग्री भएको भोला तयार गर्ने । |
| ४ | खडेरी | <ul style="list-style-type: none"> ● खाली ठाउँमा वृक्षारोपण गर्ने । ● पानीका श्रोतहरूको अत्यधिक दोहन नगर्ने । ● भू-उपयोग सम्बन्धी नीति बनाई कार्यान्वयन गर्ने । ● सिमसार, पोखरी, मुहान आदिको संरक्षण गर्ने । ● जलवायु परिवर्तन हुन नदिन प्रयत्नशील रहने । ● खाद्य सुरक्षामा ध्यान दिने । ● वैकल्पिक बानीनालीको विकास एवं खेतीपातीमा जोड दिने । ● पानी व्यवस्थापन सम्बन्धी सचेतीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ● पानी मुहान संरक्षणका कार्यक्रमहरू सघनरूपमा सञ्चालन गर्ने । ● पोखरी निर्माण, आकाशे पानी संकलन र पानीको धारा निर्माण गर्ने । |
| ५ | महामारी | <p>खाना खानु अघि र खाईसकेपछि तथा दिशापिसाव गरिसकेपछि अनिवार्य साबुन पानीले हात धुने बारे जनचेतना फैलाउने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● सरसफाईमा विशेष ध्यान दिने । ● बिरामीका सामाग्रीहरू अरुले प्रयोग नगर्ने । ● शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था मिलाउने । ● खुला स्थानमा दिशा पिसाव नगर्ने । हरेक घरमा चर्पीको व्यवस्था गर्ने । ● सरसफाईमा विशेष ध्यान दिने । ● उपलब्ध सम्पूर्ण खोपहरू अनिवार्यरूपमा लगाउने । |

| | | |
|---|-----------|--|
| | | <ul style="list-style-type: none"> ● रोग देखिएमा समयमा नै उपचार गर्ने । ● बाढी तथा भुकम्प पश्चात महामारी फैलन सक्ने भएकोले त्यस्तो अवस्थामा विशेष सावधानी अपनाउने । ● ढल निकास, फोहर व्यवस्थापन, मानव स्वास्थ्य सम्बन्धी सचेतिकरण, भुल वितरण, फोहोर व्यवस्थापन, पोषणयुक्त खाना सम्बन्धी तालिम, शिशु स्याहार कार्यक्रम, स्वास्थ्य शिविर संचालन, स्वास्थ्य चौकीमा सुत्केरी व्यवस्था आदी गर्ने । ● ढल निकास तथा फोहर व्यवस्थापन गर्ने । ● सर्वसाधारणलाई भुल वितरण गर्ने । ● बालक, वृद्ध तथा सुत्केरीलाई पोषणयुक्त खाना खुवाउने । ● स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्ने । |
| ६ | हुरी बतास | <p>हुरीबतास चलेको बेला घरभित्र वा सुरक्षित स्थानमा बस्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● यस्तो समयमा चोटपटक लाग्न सक्ने तथा आगलागी हुन सक्ने भएकोले सावधानी अपनाउने । ● हुरी बतास लागेको अवस्थामा आगो नबाल्ने । ● घरको छानाहरु मजबुत बनाउने/आवासको उचित प्रबन्ध नभएकाहरुलाई एकीकृत आवासको प्रबन्ध गर्ने ● बुढा पुराना रुखलाई समयमा नै काट्ने । ● ढल्न सक्ने पोल, उडाउन सक्ने टीनका पाता आदिलाई समयमा नै व्यवस्थापन गरी सुरक्षित गर्ने । ● घरको छानोको मजबुतिमा ध्यान दिने । |
| ७ | चट्याड | <ul style="list-style-type: none"> ● घर तथा ठुला संरचना बनाउदा अनिवार्यरूपमा अर्थिडको व्यवस्था गर्ने । ● बादल गर्जेको तथा पानी परेको बेला अनावश्यक रूपमा बाहिर नजाने । ● चट्याड परिरहेको समयमा विद्युतीय सामाग्रीहरुको प्रयोग नगर्ने । ● चट्याड पर्नेबेला रुख तथा धेरै पानी जमेको स्थान वरिपरी नबस्ने । ● पानी परिरहेको बेला खोलामा डुङ्गा चलाउने, माछा मार्ने, पौडी खेल्ने जस्ता कार्य नगर्ने । ● बादल गर्जेको तथा चट्याड परेको बेला मोबाईलमा कुराकानी नगर्ने । ● चट्याड पर्ने बेला रुख तथा धेरै पानी जमेको स्थान वरिपरी नबस्ने । ● चट्याड परेको बेला धारा नखोल्ने । ● चट्याड परेको बेला तार, छड जस्ता विद्युत प्रवाह हुने वस्तु |

| | | |
|---|---------------------|---|
| | | नछुने । |
| ८ | सर्पदंश | <ul style="list-style-type: none"> ● घर वरिपरी सफा सुगध राख्ने । ● सर्प लुक्न सक्ने प्वाल बन्द गर्ने । ● राती हिँडडुल गर्दा उज्यालोको व्यवस्था गर्ने । ● सर्पदंश उपचार केन्द्रको प्रबन्ध गर्ने । |
| ९ | वन्यजन्तु आक्रमण | <ul style="list-style-type: none"> ● वन्यजन्तुले आक्रमण गर्न सक्ने सम्भावित स्थानमा सकेसम्म बसोवास नगर्ने र भएको भए सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने । ● जंगली जनावर मानववस्ती आउनबाट रोक्नको लागि तारवार, तोष आदिको व्यवस्था मिलाउने । ● भू-उपयोग सम्बन्धी नीति बनाई कार्यान्वयन गर्ने । ● जंगली जनावरको बासस्थान तथा चरण स्थानलाई नष्ट नगर्ने । ● जंगलमा जाँदा सुरक्षा व्यवस्था मिलाई समुहमा मात्र जाने । ● वन्यजन्तु रोकथामका लागि मेस जालि व्यवस्थापन गर्ने । |

४.२ विपद् पुर्वतयारीका लागि संचालन गर्नुपर्ने गतिविधि

कतिपय विपद् हरु हामीले जतिसुकै प्रयत्न गरेपनि आउछन् नै । त्यस्ता विपद् लाई रोक्न सकिदैन र जोखिम न्युनीकरणका उपायबाट मात्र पनि हामी सुरक्षित हुन सक्दैनौ । तसर्थ विपद्बाट हुने क्षतिलाई कम गर्नका लागि पुर्वतयारी गर्नुपर्दछ । त्यस्ता पुर्वतयारीबाट परेको बेलामा छिटो र प्रभावकारी ढंगबाट उद्धार कार्यमा टिन र कम भन्दा कम मात्र क्षति हुने कुरालाई सुनिश्चित गर्न सकिन्छ । विभिन्न विपद्को पुर्वतयारी स्वरुप गर्नुपर्ने साभ्ना गतिविधिहरु निम्नानुसार छन् ।

- विपद् सम्बन्धी सम्पूर्ण प्रकारका सूचना संकलनक गर्ने र यस बारे समुदायलाई पूर्णरुपमा सचेत तुल्याउने ।
- जोखिम क्षेत्र तथा समुदाय पहिचान गरी विवरण संकलन गर्ने ।
- उद्धारको समयमा विपन्न, महिला, अपाङ्ग, अशक्त, वृद्ध तथा बालकलाई पहिलो प्राथमिकता दिने ।
- सम्भव भएसम्म पुर्व सूचना प्रणालीको विकास गर्ने ।

- निकायगत भूमिका तथा जिम्मेवारीहरूको निर्धारण गर्ने ।
- सम्भावित जोखिमयुक्त वडा तथा टोल सम्म पुग्ने सडक पहिचान गर्ने र ती सडकहरूलाई दुरुस्त राख्ने ।
- विपद् उद्धारका सामग्रीको भण्डारण गरी परेको बेलामा प्रभावकारी ढंगबाट प्रयोग गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- विपद् उद्धार सम्बन्धी तालिम सन्चालन गरी स्वयंसेवक तथा रेस्क्यु टीमको विकास गर्ने ।
- एम्बुलेन्स, डाक्टर तथा औषधीको भरपर्दो व्यवस्था मिलाउने ।
- औषधी तथा आपतकालीन खाद्यान्न र लुगाफाटा तथा बन्दोवस्तीका सामग्रीहरूको पूर्व तयारी तथा जोहो गर्ने ।
- बढि भन्दा बढि व्यक्तिहरूलाई प्राथमिक उपचार सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने ।
- विपद् प्रतिकार्यका लागि जनसहभागितालाई प्रोत्साहित गर्ने ।
- विपद् प्रतिकार्यका लागि गैरसरकारी संस्था तथा सुरक्षा निकायसँग
- आकस्मिक कोषको व्यवस्था तथा पर्याप्तता सुनिश्चित गर्ने ।
- विपद् मा परी घाईते हुने व्यक्तिलाई उद्धार तथा उपचार गर्न सदैव तयारी अवस्थामा रहने ।
- सम्भावित सबै प्रकारका विपद् हुन सक्ने स्थान तथा समुदाय पहिचान गरी विवरण संकलन गर्ने र उद्धारको समयमा उनीहरूलाई प्राथमिकता दिने ।
- सबै प्रकारका विपद् को जोखिम तथा त्यसबाट उत्पन्न हुनसक्ने समस्या समाधानका लागी सार्वजनिक सूचना प्रवाह गर्ने ।

विपद् पुर्वतयारीका उपाय

| सि.नं. | विपद् | गतिविधि |
|--------|-------|--|
| १ | पहिरो | <ul style="list-style-type: none"> ● पहिरोको जोखिम तथा त्यसबाट उत्पन्न हुन सक्ने समस्या समाधानका लागि सार्वजनिक सूचना प्रवाह गर्ने । ● सवारी साधन, गोदाम आदिको भरपर्दो व्यवस्था मिलाउने । ● पहिरो को समयमा वैकल्पिक संचार तथा विद्युत सुविधाको व्यवस्था गर्ने । ● पहिरो को समयमा बस्न मिल्ने सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने । ● बस्ती तथा खुलास्थानबाट अस्पताल सम्म जाने सडकहरूलाई समयमा नै मर्मत सम्भार गर्ने । ● पहिरो जोखिममा रहेका बस्तीहरूको पहिचान गरि उनिहरूको आपतकालीन सुरक्षा व्यवस्था मिलाउने । |

| | | |
|---|------|---|
| | | <ul style="list-style-type: none"> ● पहिरो को समयमा वैकल्पिक संचार तथा विद्युत सुविधाको व्यवस्था गर्ने । ● पहिरो को समयमा बस्न मिल्ने सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने । |
| २ | बाढी | <ul style="list-style-type: none"> ● बाढी को जोखिम तथा त्यसबाट उत्पन्न हुन सक्ने समस्या समाधानका लागि सार्वजनिक सूचना प्रवाह गर्ने । ● सवारी साधन, गोदाम आदिको भरपर्दो व्यवस्था मिलाउने । ● बाढी को समयमा वैकल्पिक संचार तथा विद्युत सुविधाको व्यवस्था गर्ने । ● बाढी को समयमा बस्न मिल्ने सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने । ● बस्ती तथा खुलास्थानबाट अस्पताल सम्म जाने सडकहरुलाई समयमा नै मर्मत सम्भार गर्ने । ● आश्रय स्थलका लागि विद्यालय, गा.पा. तथा वडा कार्यालय भवन, स्वास्थ्य चौकी, गोदाम, मन्दिर आदी पहिचान गर्ने । ● बाढीमा परेकालाई उद्धार गर्नको लागि उद्धार सामग्री सहित खोज तथा उद्धार टोली तथा योजना तयारी गर्ने । ● बाढी आउने सम्भावित समयमा सुरक्षा निकायहरुलाई तैनाथी अवस्थामा राख्न अनुरोध गर्ने । ● खानेपानी व्यवस्था तथा ढल निकासको सरसफाई र मर्मत सम्भार गर्ने । ● बाढीको समयमा शुद्ध पीउने पानीको व्यवस्था गर्ने । ● बाढीबाट जोखिमपूर्ण वडा, टोल तथा समुदायको पहिचान गर्ने । ● बाढी, पहिरो तथा डुवानको जोखिममा रहेका बस्तीहरुको पहिचान गरि उनिहरुको आपतकालीन सुरक्षा व्यवस्था मिलाउने । ● मुख्य नदिहरुमा बाढीको बहाव मापन गरी पुर्व सूचनाको व्यवस्था मिलाउने । ● बाढी निकासका उपायहरुको पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्ने । ● बाढी नियन्त्रका लागि आवश्यक पर्ने वोरा, तारजाली आदिको भण्डारण गर्ने । |

| | | |
|---|--------|---|
| ३ | आगलागी | <ul style="list-style-type: none"> ● आगलागी नियन्त्रणका लागि आवश्यक पर्ने सामग्रीको यथोचित व्यवस्था मिलाउने । ● घरमा पानीको श्रोत व्यवस्थापन गर्ने । ● बारुणयन्त्रको व्यवस्था गर्ने । ● बारुणयन्त्र संचालन कोषको व्यवस्था गर्ने । ● सवै घरसम्म वारुणयन्त्र जानसक्ने सडकको निर्माण गर्ने । ● ठुला संरचनाहरुमा Smoke detector तथा Fire alarm system जडान गर्ने । ● हरेक घर, कार्यालय, संरचना तथा गाडीमा Fire Extinguisher राख्न प्रोत्साहित गर्ने । ● आगलागीमा परेकालाई उद्धार गर्नको लागि उद्धार सामग्री सहित खोज तथा उद्धार टोली तथा योजना तयारी गर्ने । ● गाउँपालिकाका लागि बारुणयन्त्र तथा आगलागी नियन्त्रकको व्यवस्था गर्ने । |
| ४ | भूकम्प | <ul style="list-style-type: none"> ● वडास्तरमा खोज तथा उद्धारका लागि उद्धार टोली तथा स्वयंसेवीटोलीको विकास गर्ने । ● खोज तथा उद्धारका लागि आवश्यक पर्ने सामग्रीको व्यवस्था गर्ने । ● भुकम्प गएको वेला के गर्ने के नगर्ने सम्बन्धमा सर्वसाधारणलाई तालिम प्रदान गर्ने । ● बत्ती, मेशीन आदि बन्द गर्न अभ्यस्त तुल्याउने । ● भुकम्प आएको अवस्थामा कहाँ भेला जम्मा हुने भन्ने कुरा पहिला नै निश्चित गर्ने । ● Duck, Cover, Hold को अभ्यास गराउने । ● भूटपट भोलाको व्यवस्था गर्न प्रेरित गर्ने । ● जरुरी टेलीफोन नम्बरहरु सधैं आफ्नो साथमा राख्ने । ● विपद्को समयमा वैकल्पिक संचार तथा विद्युत सुविधाको व्यवस्था गर्ने । ● भुकम्प पश्चात तत्काल जम्मा हुनका लागि खुला स्थानको पहिचान गरी सवैलाई सुसुचित गर्ने । |
| ५ | खडेरी | <ul style="list-style-type: none"> ● खडेरी सहन गर्न सक्ने जातको वालीनाली लगाउने । ● वैकल्पिक बालीको विकास गरी खेतीपाती गर्ने । |

| | | |
|---|-----------|--|
| | | <ul style="list-style-type: none"> ● वैकल्पिक रोजगारी तथा जिविकोपार्जनको व्यवस्था मिलाउने । ● आपतकालीन प्रयोगका लागि आकाशे पानी तथा खोलाको पानी जम्मा गर्न पोखरी, ताल, ड्याम आदिको निर्माण गर्ने । ● खाद्य सुरक्षामा ध्यान दिने । ● खाद्य भण्डारण गरी परेको बेला वितरण गर्ने । ● हरेक घरमा जल भण्डारण प्रणालीको विकास गर्ने । |
| ६ | महामारी | <ul style="list-style-type: none"> ● बाढी, भुकम्प जस्ता ठुला विपद् पश्चात महामारी फैलन सक्ने खतरालाई मुल्याङ्कन गर्दै सरसफाई तथा तुरुन्त उपचारको व्यवस्था मिलाउने । ● महामारी फैलनु पूर्व नै उपचार गर्नको लागि स्वास्थ्यकर्मी तथा जगेडा औषधीको व्यवस्था मिलाउने । ● सुविधा सम्पन्न स्वास्थ्य केन्द्रको व्यवस्था गर्ने । ● सम्भावित महामारीको सचेतनाका लागि फोन, स्थानीय रेडियो, पत्रपत्रिका, एफ.एम. आदिको प्रयोग गरी सावधानी तथा पूर्व सूचना प्रवाह गर्ने । ● पर्याप्त शुद्ध पिउने पानीको व्यवस्था मिलाउने । ● यथेष्ट मात्रामा औषधीको भण्डारण गर्ने । ● स्वास्थ्यकर्मी, डाक्टर, एम्बुलेन्स तथा हेलीकप्टरको रोप्टर तयारी तथा सम्भौता गरी परेको बेला छिटो उपचार तथा उद्धारको व्यवस्थालाई ग्यारेटी गर्ने । |
| ७ | हुरी बतास | <ul style="list-style-type: none"> ● विपद्को समयमा वैकल्पिक संचार तथा विद्युत सुविधाको व्यवस्था गर्ने । ● हुरी बतास लागेको बेला सर्वसाधारणलाई घर भित्र बस्न सुसुचित गर्ने । ● हुरी बतासका कारण हुन सक्ने दुर्घटनामा परेका व्यक्तिलाई उद्धार गर्न टोली, औषधी तथा सवारी साधन तयारी अवस्थामा राख्ने । |
| ८ | चट्याड | <ul style="list-style-type: none"> ● चट्याडको जोखिम तथा त्यसबाट उत्पन्न हुनसक्ने समस्या समाधानका लागि सार्वजनिक सूचना प्रवाह गर्ने । ● चट्याड पर्ने बेला सर्वसाधारणलाई घर भित्र बस्न सुसुचित गर्ने । |

| | | |
|----|------------------|--|
| | | <ul style="list-style-type: none"> ● चट्याडमा परेका व्यक्तिलाई उपचार तथा उद्धार गर्न टोली, औषधी तथा सवारी साधनको व्यवस्था गर्ने । ● अग्लो रुखहरु, विद्युतको पोल आदीको मुनि नबस्ने । ● विद्युतीय उपकरणहरुको प्रयोग नगर्ने । |
| ९ | सर्पदंश | <ul style="list-style-type: none"> ● बिरामीलाई छिटो भन्दा छिटो अस्पताल पुऱ्याई उपचारको व्यवस्था मिलाउने । ● धामीभाकी तथा भारफुकजस्ता अन्धविश्वास युक्त कार्यमा लाग्न नदिने । ● बिरामीलाई हौसला प्रदान गर्ने । ● गाउँपालिकामा सर्पदंश उपचार केन्द्रको स्थापना गर्ने । |
| १० | बन्यजन्तु आक्रमण | <ul style="list-style-type: none"> ● बन्यजन्तुको जोखिम क्षेत्र तथा समुदाय पहिचान गरी सुरक्षा व्यवस्था मिलाउने । ● बन्यजन्तुलाई धपाउने प्रणालीको विकास गर्ने । ● घाइतेलाई छिटो भन्दा छिटो अस्पताल पुऱ्याई उपचारको व्यवस्था मिलाउने । |

४.३ विपद् प्रतिकार्यका लागि संचालन गर्नुपर्ने गतिविधि

विपद् प्रतिकार्यलाई विपद् व्यवस्थापनको सवैभन्दा संवेदनशील एवं महत्वपुर्ण पक्षको रूपमा लिन सकिन्छ । मानव सुरक्षाको लागि प्रतिकार्य योजनाको ठुलो महत्व छ । विपद्मा परेकालाई समयमै उद्धार गरी उपचार गर्न सकेमा ठुलोमात्रामा जनधनको क्षति हुनबाट बचाउन सकिन्छ । विपद् प्रतिकार्य योजनाको अभावमा विपद्ले भन्दा पनि विपद् पश्चात उद्धार र उपचारको कमीले बढी जनताको मृत्यु हुन सक्दछ । विपद् प्रतिकार्यका लागि उद्धार टोलीका साथै उद्धार एवं उपचारका सामाग्रीको आवश्यकता पर्दछ । विभिन्न प्रकारका विपद् मा परेकालाई उद्धार गर्नका लागि निम्नलिखित साभा खालका प्रतिकार्यका गतिविधिहरु सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

- विपद्मा परेकाहरुलाई तुरुन्त उद्धार गर्ने ।
- सडक अवरुद्ध छ भने अवरुद्ध सडक यथासिघ्र संचालनमा ल्याउने ।
- प्राथमिकताका आधारमा घाइतेहरुको वर्गीकरण गरी उपचार गर्ने तथा अस्पताल लैजाने व्यवस्था मिलाउने ।
- विपद्को थप असरलाई कम गर्न प्रयत्न गर्ने ।
- जिवन रक्षालाई उच्च प्राथमिकता दिई उद्धार कार्यमा लाग्ने ।

- आवश्यकता अनुसार सुरक्षाकर्मी, स्वयंसेवक तथा स्थानीय व्यक्तिहरूलाई सहभागी बनाई उद्धार कार्य गर्ने ।
- जोखिमयुक्त स्थानबाट पिडीतहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने ।
- क्षतिको वास्तविक तथ्याङ्क संकलन गरी सोही बमोजिमको प्राथमिकीकरण गरी उद्धार तथा राहत वितरण कार्य गर्ने ।
- राहत वितरण गर्दा वास्तविक पिडितले समयमा नै पाउने गरी कार्य गर्ने ।
- राहत वितरणलाई एकद्वार प्रणालीबाट व्यवस्थित गर्ने । कोहि पनि छुट्ने वा अनावश्यकरूपमा दोहोरिने समस्यालाई समाधान गर्ने ।
- औषधी, शुद्ध पानी, लक्ताकपडा, सुख्खा खाना आदि वितरण गर्ने ।
- स्थाई बसोवास, चर्पी, सरसफाई र यथोचित औषधोपचारको व्यवस्था मिलाउने ।
- अस्थायी स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्ने ।
- आपतकालीन स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्नुका साथै आवश्यकता अनुसार विरामीलाई अस्पताल पुर्याउने व्यवस्था मिलाउने ।
- रेडक्रस, सुरक्षा निकाय, जिल्ला, प्रदेश तथा केन्द्रीय सरकारसँग समन्वय गरी आवश्यक सहयोगको व्यवस्था मिलाउने ।
- खोज तथा उद्धार कार्य गर्दा निष्पक्षता, इमान्दारीता र विरामीहरूको अवस्था अनुसारको प्राथमिकतालाई मध्यनजर गर्नुपर्ने ।
- प्रतिकार्यको लागि बनाईएको योजना कार्यान्वयन तथा पुर्नमुल्याङ्कन गर्ने ।
- उद्धार, उपचार तथा राहत वितरणमा बालबालिका, महिला, वृद्धवृद्धा, अपाङ्गताहरूलाई प्राथमिकता दिने ।
- भद्रगोलको अवस्थामा हुनसक्ने चोरी, ठगी जस्ता बदमासीलाई नियन्त्रण गर्न स्थानीयलाई पनि चनाखो हुन प्रेरित गर्ने र सुरक्षा निकायलाई पनि परिचालन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- कानून पालना तथा कार्यान्वयनमा जोड दिने ।
- क्षतिको वास्तविक विवरण तथा अन्य सम्बन्धित सूचना संकलन तथा त्यसको सहि सम्प्रेषण गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

विपद् प्रतिकार्यका उपाय

| सि.नं. | विपद् | गतिविधि |
|--------|-------|--|
| १. | पहिरो | <ul style="list-style-type: none"> ● घाइते, विरामी तथा विस्थापित परिवारहरूलाई व्यवस्थित गर्नको लागि क्याम्प खडा गर्ने, विरामीहरूलाई अस्पताल लैजान एम्बुलेन्सको व्यवस्था गर्ने तथा आवश्यक परेमा हेलीकप्टरको अवतरणका लागि हेलीप्याड पहिचान गर्ने वा निर्माण गर्ने । ● मानिस तथा अन्य जनावरको मृत लाशलाई समयमा नै सही ढंगबाट व्यवस्थापन गर्ने । |

| | | |
|----|--------|--|
| | | <ul style="list-style-type: none"> ● उद्धारकर्ताको सुरक्षालाई विशेष ध्यान दिने । ● विपद्मा परेकाहरूलाई तुरुन्त उद्धार गर्ने । ● घाईते विरामीको यथासक्य चाँडो उपचार गर्ने व्यवस्था मिलाउने । |
| २. | बाढी | <ul style="list-style-type: none"> ● घाइते, विरामी तथा विस्थापित परिवारहरूलाई व्यवस्थित गर्नको लागि क्याम्प खडा गर्ने, विरामीहरूलाई अस्पताल लैजान एम्बुलेन्सको व्यवस्था गर्ने तथा आवश्यक परेमा हेलीकप्टरको अवतरणका लागि हेलीप्याड पहिचान गर्ने वा निर्माण गर्ने । ● बाढीले सडक अवरुद्ध भएमा सडक सुचारु गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ तीव्रता दिने । आवश्यक परेमा डोजर, क्रेन आदी सरकारी कार्यालयहरू एवं यातायात व्यवसायी संघ तथा निर्माण व्यवसायी संघ मार्फत सहयोग लिने । ● बगाएर ल्याएको रुखविरुवा तथा संरचना भत्केर जम्मा भएको फोहरको यथोचित व्यवस्थापन गर्ने । ● मानिस तथा अन्य जनावरको मृत लाशलाई समयमा नै सही ढंगबाट व्यवस्थापन गर्ने । ● आदेश वा समन्वय कक्षको व्यवस्था गरी योजना कार्यान्वयन तथा समीक्षा गर्ने र कमी कमजोरीलाई तुरुन्तै सच्चाउने । ● बाढी पश्चात हुन सक्ने सरुवा रोग तथा महामारीका बारेमा जनचेतना बढाउने । उपलब्ध भएमा सरुवा रोगका विरुद्धमा खोप लगाउने । ● पिडितहरूलाई अग्लो तथा सुरक्षित स्थानमा राख्ने । ● विद्युत प्रसारण लाईन बन्द गर्ने । |
| ३ | आगलागी | <ul style="list-style-type: none"> ● घरमा आगलागी भएमा सकेसम्म छिटो घरबाट बाहिर भाग्ने र सहयोगका लागि गुहार माग्ने । ● आगलागीलाई थप फैलन नदिने प्रयत्न गर्ने । ● बारुणयन्त्र तथा अन्य सामाग्रीको प्रभावकारी प्रयोगबाट कम भन्दा कम क्षतिमा आगलागी नियन्त्रण गर्ने । ● उद्धारकर्ताको सुरक्षालाई विशेष ध्यान दिने । ● विपद्मा परेकाहरूलाई तुरुन्त उद्धार गर्ने । ● घाईते विरामीको यथासक्य चाँडो उपचार गर्ने व्यवस्था मिलाउने । ● सडक अवरुद्ध छ भने अवरुद्ध सडक यथासिघ्र संचालनमा ल्याउने । |
| ४ | भूकम्प | <ul style="list-style-type: none"> ● खोज तथा उद्धार कार्यलाई अघि बढाउने । ● जिवित घाईते लाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी उद्धार गर्ने । ● सडक अवरुद्ध छ भने अवरुद्ध सडक यथासिघ्र संचालनमा ल्याउने । ● भूकम्प आईरहेको वेला जथाभावी भागदौड तथा भूयालबाट |

| | | |
|---|----------|---|
| | | <p>हामफाल्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● भुकम्पको ठुलो कम्पन बन्द नहुँदा सम्म र घर पुर्णरूपमा सुरक्षित छ भन्ने कुराको यकिन नहुँदासम्म घरभित्र नजाने । ● भुकम्प पिडितलाई उद्धार, उपचार, अस्थायी बसोवास, खाना, सल्लाह आदि उपलब्ध गराउने । ● भुकम्पका वारेमा अनावश्यक भ्रम छर्न नदिने । |
| ५ | खडेरी | <ul style="list-style-type: none"> ● खाद्य सुरक्षामा ध्यान दिने । ● खाद्यान्नको भण्डारण गर्ने र आवश्यकता अनुसार वितरण गर्ने । ● खानाको अभाव भएका व्यक्तिहरूलाई खाद्यान्न वितरण गर्ने । ● वैकल्पिक वीउ तथा जमीनको उपलब्धता गराउने । ● खडेरी सहन गर्न सक्ने वाली नाली उत्पादनमा जोड दिने । ● स्थानीय स्तरमा पाईने खाद्यान्नको प्रयोगको प्रचलनलाई बढावा दिने । |
| ६ | महामारी | <ul style="list-style-type: none"> ● विरामीहरूको यथासक्य चाँडो उपचार गर्ने । ● सरुवा रोगबाट बच्नका लागि विरामीलाई अन्य व्यक्तिको सम्पर्कमा नलैजाने । ● हैजा/भाडा पखाला फैलिएको अवस्थामा तुरुन्त सुरक्षा निकाय सहित जिल्ला अस्पताल तथा जनस्वास्थ्य कार्यालयबाट स्वास्थ्यकर्मीको टोली खटाई शुरुमै महामारी नियन्त्रण गरी फैलन नदिने उपायहरू अपनाउने । ● मानिस तथा अन्य जनावरको मृत लाशलाई समयमै सहि ढङ्गबाट व्यवस्थापन गर्ने । |
| ७ | हुरीबतास | <ul style="list-style-type: none"> ● हुरी बतास चलिरहेको समयमा सर्वसाधारणलाई घर वा अन्य सुरक्षित स्थानमा बस्न अनुरोध गर्ने । ● हुरी बतास चलिरहेको समयमा भ्याल ढोका बन्द गर्ने । ● हुरी बतास चलिरहेको समयमा तल्लो तलामा बस्ने । ● हुरी बतास चलिरहेको समयमा आगो नवाल्ने । ● हुरी बतास चलिरहेको समयमा विद्युत प्रसारण लाईन बन्द गर्ने । ● विपद्मा परेकाहरूलाई तुरुन्त उद्धार गर्ने । |
| ८ | चट्याड | <ul style="list-style-type: none"> ● चट्याड पर्नसक्ने संभावित समयमा सर्वसाधारणलाई घर वा अन्य सुरक्षित स्थानमा बस्न अनुरोध गर्ने । ● विपद्मा परेकाहरूलाई सकेसम्म चाँडो उद्धार तथा उपचारको व्यवस्था मिलाउने । |
| ९ | सर्पदंश | <ul style="list-style-type: none"> ● विरामीहरूको यथासक्य चाँडो उपचार केन्द्रमा पुऱ्याई सही उपचार गर्ने व्यवस्था मिलाउने । |

| | | |
|----|------------------|--|
| | | <ul style="list-style-type: none"> ● धामीभाँकी तथा भारफुक जस्ता अन्धविश्वासजन्य क्रियाकलापमा समय बर्बाद नगर्ने । ● सर्पले टोकेको बिरामीलाई अस्पताल पुऱ्याउनु अधि हौसला प्रदान गर्ने |
| १० | वन्यजन्तु आक्रमण | <ul style="list-style-type: none"> ● वन्यजन्तु गाउँमा पस्न नदिन र धपाउनको लागि टोली खटाउने । ● वन्यजन्तुलाई हानी नपुऱ्याई धपाउने । ● आक्रमणमा परेकालाई छिटोभन्दा छिटो उपचारको बन्दोबस्त मिलाउने । |

४.४ विपद् पुनस्थापनाका लागि संचालन गर्नुपर्ने गतिविधि

विपद् पश्चात पीडितहरु आर्थिक, सामाजिक तथा मनोवैज्ञानिक रुपमा कमजोर तथा विक्षिप्त अवस्थामा रहेका हुन्छन् । उनीहरुलाई पुर्वावस्थामा ल्याउनको लागि व्यवस्थित ढंगले उनीहरुको पुर्नस्थापना गर्नुपर्दछ । उनीहरुलाई आवस्यकता अनुसार बसोवासका साथै दिर्घकालीन आर्थिक उपार्जनको पनि व्यवस्था मिलाईदिनु पर्दछ । विभिन्न प्रकारका विपद् पश्चात पुर्नस्थापना तथा पुर्ननिर्माणका लागि गर्नुपर्ने साभ्का कार्यहरु निम्नानुसार छन ।

- पीडितहरुलाई राहत वितरण गर्ने ।
- पीडितहरुलाई निश्चित समयका लागि खाना, पानी तथा उपचारको व्यवस्था मिलाउने ।
- पीडितको लागि क्रमिक रुपमा स्थायी वासस्थानको व्यवस्था मिलाउने ।
- शिक्षा, स्वास्थ्य, विजुली, संचार, यातायात जस्ता आधारभुत सेवालाई यथासक्य चाँडो सुचारु गर्ने ।
- कानुन पालना तथा कार्यान्वयनमा जोड दिने ।
- सडक, पुल तथा अन्य भौतिक पुर्वाधारहरुको यथासक्य चाँडो निर्माण गर्ने ।
- **Building Back Better** को सिद्धान्तलाई आत्मसात गर्दै पुर्ननिर्माण कार्यलाई अगाडि बढाउने ।
- सरकारी तथा गैह्रसरकारी निकाय तथा व्यक्तिसंग सहयोग संकलन गरी पीडितलाई यथोचित राहत प्रदान गर्ने ।
- समाजलाई विपद् उत्थानशील बनाउन र पुन विपद्को चपेटाबाट बचाउन सवैलाई सचेत बनाउने र सवैलाई त्यही अनुसारको निर्माण कार्य गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।
- मनोवैज्ञानिक असर परेका लाई निशुल्क मनोपरामर्श सेवाको व्यवस्था मिलाउने ।
- प्राथमिकताको आधारमा राहत वितरण कार्यलाई सुलभ र पारदर्शी बनाई कार्य सम्पादन गर्ने ।
- पुर्नस्थापनको लागि संकलित राहत नपुग भएमा सरोकारवाला निकायसंग आह्वान गरी संकलन गर्ने ।

- ठुला खालका विपद् पश्चात पुर्नस्थापन तथा पुर्ननिर्माणमा ठुलो धनराशीको आवश्यकता पर्ने भएकोले अन्य निकायसँग समन्वय गरी सहयोग प्राप्त गर्ने ।
- विपद् उत्थानशील विकास निर्माणका लागि तालिम तथा शिक्षा प्रदान गर्ने ।
- पुर्नस्थापनाका लागि कोषको पारदर्शी एवं प्रभावकारी प्रयोग गर्ने ।
- विपद् पश्चान विपद्, क्षति, राहत वितरण, आयव्यय, सिक्किएका शिक्षा आदिको अभिलेख तयार गर्ने ।

विपद् पुर्नस्थापनाका उपायहरु

| सि.नं. | विपद् | गतिविधि |
|--------|-------|---|
| १. | पहिरो | <ul style="list-style-type: none"> ● घरवार बिहीनको लागि स्थायी बसोवासको व्यवस्था मिलाउने । ● नयाँ वस्ती बनाउँदा एकिकृत वस्ती विकासमा जोड दिने । ● नयाँ वस्तीमा सबै प्रकारका आपत्कालीन सुविधाहरु उपलब्ध गराउने । ● नयाँ वस्ती बनाउँदा बाढीले प्रभाव नपार्ने सुरक्षित स्थानमा बनाउने । ● पुर्न निर्माण गर्दा विपद् उत्थानशीलता र Build Back Better को अवधारणालाई परिपालन गर्ने । ● क्षतिको वास्तविक तथ्याङ्क संकलन गरी सोही बमोजिमको प्राथमिकीकरण गरी उद्धार तथा राहत वितरण कार्य गर्ने । ● राहत वितरण गर्दा वास्तविक पीडितले समयमा नै पाउने गरी कार्य गर्ने । ● राहत वितरणलाई एकद्वार प्रणालीबाट व्यवस्थित गर्ने । कोहि पनि छुटने वा अनावश्यक रुपमा दोहोरिने समस्यालाई समाधान गर्ने । ● बाढीले सडक अवरुद्ध भएमा सडक सुचारु गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ तीब्रता दिइने । आवश्यक परेमा सवारी साधन डोजर, क्रेन आदी सरकारी कार्यालयहरु एवं यातायात व्यवसायी संघ तथा निर्माण व्यवसायी संघ मार्फत सहयोग लिने । |
| २. | बाढी | <ul style="list-style-type: none"> ● घरवार बिहीनको लागि स्थायी बसोवासको व्यवस्था मिलाउने |

| | | |
|---|--------|---|
| | | <p>।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● नयाँ वस्ती बनाउँदा एकिकृत वस्ती विकासमा जोड दिने । ● नयाँ वस्तीमा सबै प्रकारका आपत्कालीन सुविधाहरु उपलब्ध गराउने । ● नयाँ वस्ती बनाउँदा बाढीले प्रभाव नपार्ने सुरक्षित स्थानमा बनाउने । ● पुर्न निर्माण गर्दा विपद् उत्थानशीलता र Build Back Better को अवधारणालाई परिपालन गर्ने । ● क्षतिको वास्तविक तथ्याङ्क संकलन गरी सोही बमोजिमको प्राथमिकीकरण गरी उद्धार तथा राहत वितरण कार्य गर्ने । ● राहत वितरण गर्दा वास्तविक पीडितले समयमा नै पाउने गरी कार्य गर्ने । ● राहत वितरणलाई एकद्वार प्रणालीबाट व्यवस्थित गर्ने । कोहि पनि छुटने वा अनावश्यक रुपमा दोहोरिने समस्यालाई समाधान गर्ने । ● बाढीले सडक अवरुद्ध भएमा सडक सुचारु गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ तीव्रता दिइने । आवश्यक परेमा सवारी साधन डोजर, क्रेन आदी सरकारी कार्यालयहरु एवं यातायात व्यवसायी संघ तथा निर्माण व्यवसायी संघ मार्फत सहयोग लिने । |
| ३ | आगलागी | <ul style="list-style-type: none"> ● बीमा गरिएका वस्तुहरुको बीमा उपलब्ध गराउने । ● पीडितहरुलाई स्थाई बसोवासको व्यवस्था मिलाउने । |
| ४ | भूकम्प | <ul style="list-style-type: none"> ● पीडितको लागि क्रमिक रुपमा स्थायी वासस्थानको व्यवस्था मिलाउने । ● शिक्षा, स्वास्थ्य, विजुली, संचार, यातायात जस्ता आधारभुत सेवालाई यथासक्य चाँडो सुचारु गर्ने । ● सडक, पुल तथा अन्य भौतिक पुर्वाधारहरुको यथासक्य चाँडो निर्माण गर्ने । ● Build Back Better को सिद्धान्तलाई आत्मसात गर्दै निर्माण कार्यलाई अगाडि बढाउने । ● घरवार विहिनहरुलाई भूकम्प प्रतिरोधी घर बनाउन सीप तथा श्रोत उपलब्ध गराउने । |
| ५ | खडेरी | |

| | | |
|----|------------------|--|
| | | <ul style="list-style-type: none"> ● आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने । ● फेरी फेरी शीतलहरले असर पार्न नसकोस भन्नाका लागि सोहि बमोजिमका घर, उपकरण तथा अन्य सामग्रीको व्यवस्थामा सहयोग पुऱ्याउने । |
| ६ | महामारी | <ul style="list-style-type: none"> ● योग्य टीम तथा आधुनिक सेवा सहितको स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्ने । ● महामारीबाट पुर्णरूपमा मुक्त नहुँदासम्म स्वास्थ्य सेवालार्ई निरन्तरता दिने । ● सवै प्रकारका खोपको सहज उपलब्धताको व्यवस्था मिलाउने । |
| ७ | हुरी बतास | <ul style="list-style-type: none"> ● शिक्षा, स्वास्थ्य, बिजुली, संचार, यातायात जस्ता आधारभुत सेवालार्ई यथासक्य चाँडो सुचारु गर्ने । ● पीडितहरुलार्ई पुर्वावस्थामा ल्याउनका लागि आवश्यक पर्ने सेवा तथा सुविधा उपलब्ध गराउने । |
| ८ | चट्याङ | <ul style="list-style-type: none"> ● पीडितहरुलार्ई राहत तथा उपचारको व्यवस्था मिलाउने । |
| ९ | सर्पदंश | <ul style="list-style-type: none"> ● मनोवैज्ञानिक असर परेका लार्ई निशुल्क मनोपरामर्शको व्यवस्था मिलाउने । |
| १० | वन्यजन्तु आक्रमण | <ul style="list-style-type: none"> ● पीडितहरुलार्ई राहत तथा उपचारको व्यवस्था मिलाउने । |

४.५ विपद् प्रतिकार्य समय तालीका

विपद् प्रतिकार्य समय तालीका

| विपद्को पश्चातको अवधि | विपद् पश्चातका कृयाकलापहरू |
|-----------------------|---|
| पहिलो दिन | <ul style="list-style-type: none"> ● आपतकालिन बैठक बस्ने । ● घटनाको बारेमा सञ्चार माध्यमलार्ई सूचना दिने । ● खतराको सघनता निर्धारण गर्ने । ● खोज तथा उद्धार टोलीको परिचालन र खोज तथा उद्धार कार्यको थालनी गर्ने । ● घाइतेहरुलार्ई तत्काल अस्पताल पुऱ्याउने । |

| | |
|-------------|---|
| | <ul style="list-style-type: none"> ● बालबालिका, वृद्ध/वृद्धा तथा अशक्तहरूलाई उद्धार कार्यमा विशेष प्राथमिकता दिने । ● सूचना संकलन तथा अवस्थाको प्रतिवेदन तयार गर्ने । ● राहत वितरणका कार्यक्रम संचालन गर्ने । ● नेपाल रेडक्रस, सुरक्षा निकाय र अन्य सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गर्ने । ● अस्पताल तथा अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई तत्काल प्रतिकार्यका लागि सुचित गर्ने । ● अवस्था हेरी जमिन, जल तथा हवाई उद्धार कार्य संचालन गर्ने । ● प्रभावित व्यक्तिहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने । ● अन्य विषयगत क्षेत्रहरूलाई कामको प्रकृतिका आधारमा परिचालन गर्ने । ● थप क्षति हुन नदिन सूचना प्रवाह गर्ने । ● शान्ति सुरक्षा कायम राख्नको लागि आवश्यक सुरक्षा व्यवस्था मिलाउने । ● सरोकारवाला सबै बीच आपसी समन्वय गर्ने । ● आकस्मिक कक्ष, उपचार केन्द्र, सूचना सम्प्रेषण कक्ष तथा राहत सामग्री वितरण कक्षहरूको स्थापना गर्ने |
| दोस्रो दिन | <ul style="list-style-type: none"> ● थप क्षति हुन नदिन सूचना प्रवाह निरन्तर गर्ने । ● उपलब्ध स्रोत साधनले अपुग भएको खण्डमा सहयोगको लागि सम्बन्धित निकायमा सम्पर्क गर्ने । ● सूचनाका साधनहरू क्षति भएमा तत्काल सूचना सुनिश्चित गर्न वैकल्पिक उपायको व्यवस्था गर्ने । ● घटनाको बारेमा सञ्चार माध्यमलाई सूचना दिने । ● उद्धार कार्यलाई निरन्तरता दिने । ● भग्नावशेष हटाउने कार्यलाई निरन्तरता दिने । ● बेपत्ताहरूको खोजिलाई निरन्तरता दिने । ● अस्थायी शिविरका लागि व्यवस्थापन गर्ने । ● परिस्थितिको पुनरावलोकन गरी आवश्यक स्रोत साधनको लागि प्रदेश तथा केन्द्रसँग माग तथा परिचालन गर्ने । ● खोज तथा उद्धार कार्यमा भएका प्रगति तथा अवस्थाको सरोकारवालाहरूलाई जानकारी गराउने । |
| पहिलो हप्ता | <ul style="list-style-type: none"> ● प्रकोप पश्चात फैलन सक्ने महामारी नियन्त्रणका प्रभावकारी कार्यक्रम संचालन गर्ने । ● पिउने पानी, खाद्यान्न, आवास, स्वास्थ्य सेवा तथा औषधिको आपूर्ति सुनिश्चित गर्ने । |

| | |
|-------------|---|
| | <ul style="list-style-type: none"> ● अवरुद्ध भएका सडक, पुल, बिजुली, टेलीफोन, पानी आपूर्ति सेवालाई सुचारु गर्ने । ● अवरुद्ध भएका विद्यालय, कलेज, कार्यालय, बजार सुचारु गर्ने । ● घटनाको प्रकृतिको आधारमा सूचना आदान प्रदानलाई निरन्तरता दिने । ● सम्पूर्ण विवरणलाई अध्यावधिक गर्ने । |
| पहिलो महिना | <ul style="list-style-type: none"> ● पुनर्निर्माण तथा पुर्नस्थापनालाई निरन्तरता दिने । ● समुदायमा मनोसामाजिक परामर्श संचालन गर्ने । ● माथी उल्लेखित कृयाकलापहरूलाई आवश्यकता अनुसार निरन्तरता दिने । |

४.६ विपद् पश्चात देखापर्ने समस्या तथा गर्नुपर्ने विषयगत कार्य योजना

४.६.१ सूचना तथा समन्वय

क. विपद् पश्चातको सम्भावित परिस्थिति

- सञ्चारका साधनहरू क्षति भई सूचना प्रसारण अवरुद्ध हुन सक्ने ।
- टेलिकमको टावर क्षति हुन सक्ने ।
- सूचना तथा तथ्याङ्क सङ्कलनमा समस्या उत्पन्न हुने ।
- समयमा क्षति विवरण प्राप्त गर्न कठिनाई हुने सम्भावना रहने ।
- द्रुत समन्वयको खाँचो पर्ने ।

ख. गर्नुपर्ने प्रतिकार्य योजना

सूचना तथा समन्वयको लागि प्रतिकार्य योजना

| क्र.सं. | कृयाकलाप |
|---------|---|
| १ | प्रकोपको पहिचान तथा पूर्व अनुमान गरि खतराको आधिकारीक सूचनाहरू लिने र संचार माध्यमबाट प्रसारण गर्ने र गराउने । |
| २ | गाउँपालिकामा प्रकोपको सोधपुछ गर्न सम्बन्धित सुरक्षा निकायका कार्यालयको सम्पर्क नं तय गरि सरोकारवालाहरूलाई सोको जानकारी दिने । |
| ३ | अस्थायी आश्रय स्थलको सम्बन्धमा प्रकोप प्रभावित क्षेत्रमा सहज र तत्काल पहुँच भएका संचार माध्यमबाट जानकारी गराउने । |
| ४ | प्रकोप सम्भावित क्षेत्रहरू, अनलाईन सेवा र प्रकोप प्रभावितलाई सहयोग गर्ने निकायको नामावली र सम्पर्क नम्बर जानकारी गराउने । |
| ५ | बाढी पहिरो, भूकम्प तथा अन्य आकस्मिक प्रकोप आउने क्षेत्रहरूमा टेलिफोन सम्पर्क गरि अवस्थाको जानकारी लिने, जलमापन केन्द्र र संकटासन्न समुदाय बीचको सम्पर्क स्थापित |

| | |
|----|---|
| | गराउने । |
| ६ | गाउँपालिकास्तरमा सूचनाहरू लिने वा घटनाहरूको आधिकारीक विवरण दिनेहरूको सम्पर्क नम्बर लिने दिने । |
| ७ | प्रकोप स्थल सम्म पुग्न सवारी आवागमन अवरोध जस्ता परिस्थितिको अनुगमन तथा सूचना सम्प्रेषण गर्ने । |
| ८ | प्रकोप क्षेत्रवाट आएका सूचनाहरू स्थानीय रेडियो, टेलिभिजन, पत्रपत्रिका तथा अन्य संचार माध्यमवाट प्रचारप्रसार गर्ने । |
| ९ | पूर्व सूचना प्रभावकारी भए नभएको यकिन गर्न सम्बन्धित क्षेत्रहरूको अनुगमन गर्ने । |
| १० | बाह्य सहयोग आवश्यक भएमा सो जुटाउन सम्बन्धित निकायलाई जानकारी गराउने । |
| ११ | गाउँपालिकास्तरमा विपद् व्यवस्थापन समितिले सुम्पेका पूर्व सूचना तथा संचार समन्वय सम्बन्धि अन्य जिम्मेवारीहरू पुरा गर्ने । |
| १२ | सम्बन्धित सबै पक्षहरूसँग समन्वय कायम गरी विपद्लाई सम्बोधन गर्ने । सूचना प्रवाहको वैकल्पिक उपायहरू पहिचान गरी सूचना प्रवाह गर्ने । |
| १३ | प्राप्त सूचनालाई प्रमाणित गरी सम्बन्धित क्षेत्रहरूलाई उपलब्ध गराउने । |

४.६.२ खोज तथा उद्धार व्यवस्थापन

क. विपद् पश्चातको सम्भावित परिस्थिति

- भौतिक संरचनाहरू, घर, सडक, कलभर्ट आदि भत्किन सक्ने ।
- मानिसहरु बेपत्ता हुने, घाईते वा शख्त विरामी, मृत्यू पनि हुन सक्ने ।
- पशुपंक्षीहरु क्षति हुन सक्ने ।
- विजुलीका खम्बाहरु ढल्ने, सडक अवरुद्ध हुने ।
- व्यक्तिगत तथा सार्वजनिक भवनहरु क्षति तथा नष्ट हुन सक्ने ।
- भुकम्पले अति उच्च जोखिम भएका स्थानहरु पहिरो आई क्षति हुन सक्ने ।

ख. गर्नुपर्ने प्रतिकार्य योजना

खोज तथा उद्धार व्यवस्थापनको लागि प्रतिकार्य योजना

| क्र.सं. | कृयाकलाप |
|---------|--|
| 1 | सूचना प्राप्त हुनासाथ बगाईरहेका, चेपिएका, रुखमा झुन्डिएका र जोखिमको अवस्थामा रहेका मानिस तथा जिवित पशुपंक्षीलाई उद्धार गर्न पहल गर्ने । |
| 2 | विपद्को सम्भावना हुनासाथ यातायात तथा अन्य साधनहरु जस्तै -मोटर, ईन्धन, ड्राईभर, डुङ्गा, लाईफ ज्याकेट, डोरी तथा जनशक्ति) तयारी अवस्थामा राख्ने । |
| 3 | मूख्य सम्भावित क्षेत्रमा उद्धार कार्यका निम्ति विशेष रणनीति र योजना तर्जुमा गर्ने । |
| 4 | प्रकोप पिडितहरूको जनधनको सुरक्षा गरी सम्बन्धित निकाय वा आफन्तलाई जिम्मा दिने । |
| 5 | विपद्वाट बचेकाहरूलाई सुरक्षित स्थलमा पुऱ्याउने र सुरक्षित भएको महशुस गराउने । |

| | |
|---|---|
| 6 | मृत शरीर वा जीवहरू आफन्तहरूलाई कानुनी प्रक्रिया पुऱ्याई जिम्मा दिने । |
| 7 | क्षति भएका धनजनको प्राथमिक प्रतिवेदन तयार गर्ने । |

४.६.३ आपतकालीन खाद्य सामाग्री व्यवस्थापन

क. विपद् पश्चातको सम्भावित परिस्थिति

- खाद्यान्न बाली, तरकारी, फलफूल र अन्य बालीहरू नष्ट हुन सक्ने ।
- खेतवारी नै बगाएर दीर्घकालीन रूपमा बगरमा परिणत हुन सक्ने ।
- बाटो भत्किएर खाद्य वस्तु आपूर्तिमा कठिनाई उत्पन्न हुन सक्ने ।
- विपद् क्षेत्रका घरहरूमा भएको खाद्य सामाग्री तथा गोदामहरू नष्ट हुन सक्ने ।
- पानी बगेको वा बाढी खेति योग्य जमिनतर्फ बग्न सक्ने ।
- खडेरीले बालीनालीको उत्पादनमा समस्या हुन सक्ने ।
- भुकम्पका कारण भिरालो जमिन चिराचिरा पर्न जाँदा बाली उत्पादनमा कठिनाई हुन सक्ने ।

ख. गर्नुपर्ने प्रतिकार्य योजना

आपतकालीन खाद्य सामाग्री व्यवस्थापनको लागि प्रतिकार्य योजना

| क्र.सं. | कामको विवरण |
|---------|--|
| १ | विषयगत क्षेत्रको बैठक तथा छलफल, सूचना संकलन र प्रशोधन गर्ने । |
| २ | आवश्यक खाद्य सामाग्रीहरूको आवश्यक पहिचान र श्रोत को खोजी गर्ने । |
| ३ | खाद्य सामाग्रीहरूको संकलन तथा भण्डार गर्ने र वितरण गर्ने । |
| ४ | बाह्य सहयोग आवश्यक भएमा सो जुटाउन सम्बन्धित निकाय तथा अन्य उपसमितिहरूलाई जानकारी गराउने र आवश्यक समन्वय गर्ने । |
| ५ | खाद्य वितरण कार्यदल गठन गरी परिचालन गर्ने । |
| ६ | खाद्य सामाग्रीको उपलब्धता तथा आपूर्ति सुनिश्चित गर्न अनुगमन टोली गठन गर्ने । |
| ७ | कृषि तथा खाद्यान्नको क्षति सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन र राहत वितरण कार्य संचालन गर्ने । |
| ८ | विउविजन वितरण गर्नुपर्ने अवस्था भएमा सम्बन्धित निकायमा माग गरी सिजन अनुसारको विउविजन वितरण गर्ने । |
| ९ | विपद् व्यवस्थापन समितिले सुम्पेका खाद्य व्यवस्था सम्बन्धी अन्य जिम्मेवारीहरू पुरा गर्ने । |
| १० | खाद्य सामाग्रीको मौज्दात विवरण अध्यावधिक गर्ने । |
| ११ | वपद्को समयका लागी कम्तीमा १ महिनाको बफर स्टक राख्ने । |
| १२ | आयोडिनयुक्त नुनको कम्तीमा १ महिनाको लागी आपूर्ति व्यवस्थापन गर्ने । |
| १३ | मनसुनको समयमा हुनसक्ने सम्भावित क्षति तथा प्रकोपका बारेमा सामुदायिक संचार माध्यमबाट प्रचार प्रसारको व्यवस्था मिलाउने । |
| १४ | आफ्नो मातहतमा रहेको सवारी साधन तथा कृषि प्राविधिकहरूलाई तयारी अवस्थामा राख्ने । |

४.६.४ पोषण, उपचार र औषधी व्यवस्थापन

क. विपद् पश्चातको सम्भावित परिस्थिति

- उद्धार कार्य एकै पटक सम्भव नहुँदा लास तथा अन्य मृत शरीरहरूबाट प्रकोप फैलन सक्ने ।
- धेरै मानिसहरू तथा घरपालुवा पशुपक्षिहरू घाईते अवस्थामा हुन सक्ने ।
- भगाडा पखाला, हैजा, टाईफाइड, औलो, डेंगु, आँखापाक्ने समस्या, स्वास्थ्यप्रश्वास समस्या, कालाज्वर, जापानिज इन्सेफलाइटिस, दादुरा, भाइरल ईन्फ्लून्जा, हेपाटाइटिस आदि रोगहरू पहिरो, बाढी तथा अन्य प्रकोपको कारणले फैलन सक्छ ।
- कुपोषणको अवस्था देखिन सक्छ ।

ख. गर्नुपर्ने प्रतिकार्य योजना

पोषण, उपचार र औषधी व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रतिकार्य योजना

| क्र.सं. | कृयाकलाप |
|---------|---|
| १ | विपद् भएको स्थानमा औषधि उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने । |
| २ | गाउँपालिकामा आपतकालीन चिकित्साकर्मीहरूको टोलीलाई तयारी अवस्थामा राख्ने । |
| ३ | गाउँपालिकामा रोगव्याधि प्रकोप जोखिम मूल्यांकन गर्ने तथा रोकथामका उपायहरू पहिचान गरी योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने । |
| ५ | संभावित रोगको महामारी रोकथाम गर्न रोगको प्रकार र अवस्था हेरी न्यूनिकरण तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने । |
| ६ | उपचार गर्ने स्थान र स्वास्थ्यकर्मी, स्वास्थ्य संस्थाको बारेमा समुदायमा जानकारी गराउने । |
| ७ | प्रकोपको सम्भावित स्थानहरूमा प्राथमिक उपचारका सामाग्री पूर्वतयारी अवस्थामा राख्ने । |
| ८ | उपचार गर्ने स्थान र स्वास्थ्यकर्मी, स्वास्थ्य संस्थाको बारेमा समुदायमा जानकारी गराउने । |
| ९ | औषधिको स्टक व्यवस्थापन र सम्भावित विपद्को स्थानमा औषधि तयारी अवस्थामा राख्ने । |
| १० | औषधिको स्टक व्यवस्थापन र सम्भावित विपद्को स्थानमा औषधि तयारी अवस्थामा राख्ने । |
| ११ | सम्भावित जोखिमको रोग सम्बन्धी जानकारी तथा बचावटका उपायबारे जनचेतना मूलक कार्यक्रमबाट जानकारी दिने । |
| १२ | खानेपानी तथा सरसफाईको उचित प्रबन्ध गर्ने । एम्बुलेन्स लगायत रक्तसञ्चार केन्द्रलाई तयारी अवस्थामा राख्ने |
| १३ | सन्देशमुलक शैक्षिक सामाग्री उत्पादन तथा वितरण र सम्प्रेषण गर्ने । |
| १४ | सरुवा रोग फैलन नदिन तयारी अवस्थामा रहने तथा सतर्कता अपनाउने । |
| १५ | अत्यावश्यक औषधी तथा औषधीजन्य सामाग्रीहरूको बफर स्टक राख्ने । |
| १६ | रक्तसंचार सेवा केन्द्रको अनुगमन तथा रगत भण्डारणको व्यवस्था मिलाउने । |
| १७ | विपद् व्यवस्थापन समितिले सुम्पेका स्वास्थ्य सम्बन्धी अन्य जिम्मेवारीहरू पुरा गर्ने । |

४.६.५ संरक्षण व्यवस्थापन

क. विपद् पश्चातको सम्भावित परिस्थिति

- महिला तथा बालबालिका, अशक्त अपाङ्ग गर्भवती सुत्केरी दुर्व्यवहारमा परेको हुन सक्छ ।
- आमा बाबु बेपत्ता वा मृत्यु भएका, अशक्त अवस्थामा भएका परिवारका बालबालिकाहरू बिचल्लीमा परेका हुन सक्ने

- वृद्धवृद्धाहरु, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु वेवारिसे अवस्थामा भेटिन्छन् ।
- मानव अङ्गभङ्ग भएको अवस्था हुनसक्दछ ।
- बालबालिकाहरु अभिभावक विहिन बन्ने अवस्था सृजना भएको हुन सक्नेछ ।
- हत्या, चोरी, डकैती, अपहरणका घटनाहरु हुन सक्छन् ।
- महिला तथा बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरुमा मनोसामाजिक असर परेको हुन सक्दछ ।

ख. गर्नुपर्ने प्रतिकार्य योजना

संरक्षण व्यवस्थापनको लागि प्रतिकार्य योजना

| क्रस | क्रियायाकलाप |
|------|---|
| १ | संरक्षण क्षेत्रका लागी आवश्यक तथ्याक संकलन गरी विपद् व्यवस्थापन समितिलाई जानकारी दिने । |
| २ | अशक्त, अपाङ्ग, विरामी, महिला, बालबालिका, गर्भवती, सुत्केरी, जेष्ठ नागरिकरुको संरक्षणको प्रबन्ध गर्ने । |
| ३ | विपद्मा परेकाहरुलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने । |
| ५ | आश्रय स्थलको सुरक्षा तथा शान्ति सुव्यवस्था सम्बन्धमा सुरक्षा निकायहरूसंग समन्वय गर्ने । |
| ६ | विपद्बाट उत्पन्न परिस्थितिबाट पर्न जाने मनोसामाजिक असरलाई कम गर्नका लागी मनोसामाजिक परामर्श दिने । |
| ७ | महिला बालबालिका तथा वृद्धवृद्धालाई उनिहरुको शारीरिक मानसिक अवस्थामा ध्यान दिई सुरक्षा तथा उपयुक्त आश्रयको व्यवस्था गर्ने । |
| ८ | महिला प्रहरी सहित सामाजिक संघसंस्था र स्वयंसेवक संरक्षण टोली परिचालन गर्ने । |
| ९ | आश्रयस्थलमा खानेपानी, सरसफाई, औषधि तथा उपचार व्यवस्थापन जस्ता सवालमा अन्य विषयगत क्षेत्रहरूसंग समन्वय गर्ने । |
| १० | स्थानीय महिला समूह, बाल क्लबहरुको परिचालन गर्ने । |
| ११ | सुत्केरी र गर्भवती महिलाहरुको पहिचान गर्ने र विशेष सुरक्षित स्थानमा राख्ने । |
| १२ | अभिभावक गुमाएका वा जोखिममा परेका बालबालिकाहरुको खोजी गरी उचित संरक्षण दिने । |
| १३ | लैङ्गिक तथा यौनजन्य हिंसा रोक्ने कार्यक्रम संचालन गर्ने । |
| १४ | अङ्गभङ्ग भएका व्यक्तिहरुलाई सहायता सामाग्री प्रदान गर्नको लागि सम्बन्धित निकायसंग पहल गर्ने । |
| १५ | राहत कार्यमा संलग्न संघ संस्थाहरुको सूची तयार पारी समन्वय गर्ने । |
| १६ | प्रभावीतहरुलाई पुनःस्थापना गर्न सहयोग गर्ने । |
| १७ | Children kit स्थानीयस्तरबाट नै वितरणको व्यवस्था मिलाउन |
| १८ | मनसुनबाट प्रभावित हुन सक्ने महिला बालबालिका, जेष्ठ नागरीक तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको संरक्षणमा जोड दिने । |
| १९ | परिवारबाट बिछोडिएका, अभिभावक गुमाउन सक्ने बालबालिकाका लागी तत्काल राहत तथा बन्दोबस्ती उपलब्ध गराउन सक्ने गरी रकमको व्यवस्था गर्ने । |

४.६.६ खानेपानी तथा सरसफाई व्यवस्थापन

क. विपद् पश्चातको सम्भावित परिस्थिति

- पानीको मुहान नै सुख्ने तथा बगाएर लगेको हुन सक्छ ।
- मेन लाइनको पाईप लाइन क्षति तथा नष्ट हुन्छ ।
- पानी ट्याङ्की क्षति हुन सक्ने ।
- स्थानीय समुदायमा भएको वितरण पाईप लाईन टुटफुट तथा बगाएको हुन हुन्छ ।
- सार्वजनिक र व्यक्तिगत धारा तथा चर्पिहरु भत्केको हुन हुन्छ ।
- बाढी को धमिलो पानी मुहानमा मिसीई खानेपानी प्रदुषण हुन सक्ने ।
- इनार, टयूबवेल, डिपवेल, टान्सफर्मर, विद्युत लाईन क्षति हुन सक्छ ।
- खुल्ला दिसाको कारणले पानीजन्य रोगहरुको महामारी फैलन सक्छ ।
- भवनहरु क्षति भएको हुन सक्ने ।

ख. गर्नुपर्ने प्रतिकार्य योजना

खानेपानी तथा सरसफाई व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रतिकार्य योजना

| क्र.सं. | कृयाकलाप |
|---------|---|
| १ | गाउँपालिकामा उपलब्ध श्रोतसाधनको विवरण अध्यावधिक गर्ने । |
| २ | चिङ्ग पाउडर, पियूष, वाटर गार्ड, अक्वा ट्याव, क्लोरिन, पोटास आदी जस्ता पानी शुद्धिकरण गर्ने विधिको प्रयोग गर्न सहजिकरण गर्ने । |
| ३ | विभिन्न निकायहरूसँग समन्वय गरि खानेपानीका लागि तत्काल वैकल्पिक व्यवस्था गर्न प्राविधिक सहयोग गर्ने । |
| ५ | अस्थायी शौचालय निर्माण तथा व्यवस्थापनका लागि सम्बन्धित सबैलाई प्रोत्साहित गर्ने । |
| ६ | पानीजन्य सरुवा रोग तथा व्यक्तिगत र सामुदायिक सरसफाई बारे सचेतना अभिवृद्धि गर्ने । |
| ७ | तत्काल मर्मत गरि पानी संचालन गर्न सकिने आयोजनाहरुमा पानी संचालन गर्न आवश्यक सामग्री सहित प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने । |
| ८ | शुद्ध खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी चेतनामूलक पम्पलेट, पोष्टरहरू संकलन तथा तयार गरि राख्ने । |
| ९ | बाह्य सहयोगको आवश्यकता भएमा सो जुटाउन विपद् व्यवस्थापन समितिले पहल गर्ने । |
| १० | खानेपानीको धारा तथा पाइप लाईन विप्रेको, नष्ट भएको पहिचान गर्ने । |
| ११ | गाउँपालिकामा विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान गर्ने । |
| १२ | खानेपानी स्थायीरूपले सञ्चालन गर्न आवश्यक सरसामान तथा स्रोतको आँकलन गर्ने । |
| १३ | विपद्को समयमा सुरक्षित खानेपानीका लागि आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने । |
| १४ | आपत्कालीन अवस्थामा अस्थायी शौचालय निर्माणका लागि प्राविधिक सहयोग गर्ने । |
| १५ | वैकल्पिक खानेपानीको श्रोतको पहिचान गर्ने । |
| १६ | अस्पताल, विद्यालय, सुरक्षा निकाय तथा मानविय आवास क्षेत्रमा WASH KIT व्यवस्था गर्ने । |
| १७ | मनसुनको समयमा हुनसक्ने सम्भावित क्षति तथा प्रकोपका बारेमा सामुदायिक सञ्चार माध्यमबाट प्रचार प्रसारको व्यवस्था मिलाउने । |
| १८ | अत्यावश्यक अवस्थामा खानेपानीका लागि टैकर व्यवस्था गर्ने । |

| | |
|----|--|
| १९ | ठोस फोहोर व्यवस्थापनका लागि स्थान छनौट तथा फोहोर राख्ने भाँडाको व्यवस्थापन गर्ने । |
|----|--|

४.६.७ शव व्यवस्थापन

क. विपद् पश्चातको सम्भावित परिस्थिति

- विपद्को समयमा मृतक, घाईते र हराईएका मानिसहरु हुनेछन् ।
- यत्रतत्र शव तथा डेभिज हरु रहन सक्ने ।
- पहिचान हुन नसकेका शवहरु रहन सक्ने ।
- शवलाई पहिचान गरे पछि उद्धार गर्नका लागि श्रोत साधनहरुको उपलब्धतामा कमी हुन सक्ने ।
- उद्धारकर्मीहरुलाई सक्रमण हुन सक्ने ।

ख. गर्नुपर्ने प्रतिकार्य योजना

शव व्यवस्थापन प्रतिकार्य योजना

| क्र.स | कृत्याकलाप |
|-------|--|
| १ | शवको शिघ्र खोजी गर्ने तथा संकलन र व्यवस्थापन गर्ने । |
| २ | शवको भण्डारण र संरक्षण सम्बन्धि कार्यहरु गर्ने । |
| ३ | शवको पहिचान, सनाखत, अन्तिम व्यवस्थापनको कार्य गर्ने । |
| ५ | शवका नातेदार, सम्बन्धीत निकायहरुलाई सूचना गर्ने तथा सञ्चार व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने । |
| ६ | पिडीत परिवारलाई आर्थिक तथा राहत र अन्य सहयोग गर्ने । |
| ७ | शव वाहनको प्रबन्ध गर्ने । |

४.६.८ आपत्कालिन शिक्षा

क. विपद् पश्चातको सम्भावित परिस्थिति

- विद्यार्थीको किताब तथा शैक्षिक सामग्री आपत्कालिन अवस्थामा हराउनु वा नष्ट हुने ।
- मनोसामाजिक असर पर्न गई विद्यार्थीलाई मनोसामाजिक परामर्श गर्नुपर्ने ।
- विद्यालयमा फर्निचर, पठनपाठन सामग्री, अभिलेख सामग्री, प्रयोगशाला सामग्री आशिक वा पूर्ण रूपमा क्षति हुन सक्ने ।
- शिक्षक तथा विद्यार्थीहरुको ज्यान जोखिममा पर्न सक्ने ।
- विद्यालयमा खानेपानीका लागि प्रयोग गरीने धारा, टयांकी, कुवा, शौचालयहरु क्षति हुन सक्ने ।
- विद्यालय जाने सडक अवरुद्ध हुन सक्ने ।
- विद्यार्थी तथा शिक्षकहरु सरुवा रोग, भाडापखाला, ज्वरो आदिबाट प्रभावित हुन सक्ने ।
- प्रभावित क्षेत्रका समुदायहरुले संरक्षणको रूपमा विद्यालयको प्रयोग गर्न सक्नेछन् ।

ख. गर्नुपर्ने प्रतिकार्य योजना

आपत्कालिन शिक्षा सम्बन्धी प्रतिकार्य योजना

| क्र.सं | कृयाकलाप |
|--------|---|
| १ | पुर्व तयारीकोरुपमा बैठक तथा छलफल र जोखिमयुक्त विद्यालयको सूचना संकलन । |
| २ | क्षति हुन सक्ने शिक्षा सम्बन्धी भवनहरूको पुनर्निर्माणका लागि श्रोतको खोजी गर्ने । |
| ३ | क्षतिग्रस्त विद्यालयका विद्यार्थीहरूलाई पठनपाठनका लागि अस्थाईरुपमा कक्षा संचालन गराउने । |
| ५ | बाह्य सहयोग आवश्यक भएमा सो जुटाउन सम्बन्धित निकाय तथा अन्य उपसमितिको रूपमा जानकारी गराउने र आवश्यक समन्वय गर्ने । |
| ६ | विद्यालय राहत वितरण कार्यदल गठन गरि परिचालन गर्ने । |
| ७ | शिक्षा राहत सामाग्रीहरूको प्रबन्ध गरी वितरण गर्ने । |
| ८ | शिक्षक, जुनियर रेडक्रस, बाल क्लब र स्काउटको तालिम पाएका विद्यार्थीहरूलाई स्वयंसेवकको रूपमा परिचालन गर्ने । |
| ९ | प्रभावित विद्यालयको स्थलगत अवलोकन गर्ने । |
| १० | सहयोगी सघंसस्था तथा निकायहरूको समन्वय बैठक राखी सहयोग आव्हान गर्ने । |
| ११ | क्षति भएका विद्यालयहरूको विवरण संकलन गरि आवश्यक निर्माण, मर्मत तथा वातावरणिय सुधारका कार्य गर्ने । |
| १२ | प्रकोपमा परेको विद्यालय तथा बालबालिकाको अवस्था विश्लेषण गर्ने । |

४.६.९ फोहोरमैला व्यवस्थापन

क. विपद् पश्चातको सम्भावित परिस्थिति

- प्रकोप पश्चात ढल तथा निकास प्रणाली अवरुद्ध भई यत्रतत्र फोहोर हुन सक्ने ।
- फोहोरबाट सिर्जित हुने संक्रमण फैलन सक्ने ।
- उद्धार कार्यमा कठिनाई हुन सक्ने ।
- दुर्गन्ध र प्रदुषण विकराल हुन सक्ने ।
- फोहोर व्यवस्थापन गर्ने स्थलको अभाव हुन सक्ने ।
- सडक अवरुद्ध हुँदा फोहोर संकलन तथा ढुवानी प्रभावित हुन सक्ने ।

ख. गर्नुपर्ने प्रतिकार्य योजना

फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि प्रतिकार्य योजना

| क्रस | कृयाकलाप |
|------|--|
| १ | विपद् अवस्थामा प्रयोग गर्ने फोहोरमैला व्यवस्थापन सामाग्रीहरूको प्रबन्ध गर्ने । |
| २ | फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतना फैलाउन कार्यक्रम संचालन गन । |
| ३ | बाह्य सहयोग आवश्यक भएमा सो जुटाउन सम्बन्धित निकाय तथा अन्य विषयगत क्षेत्रहरूलाई जानकारी गराउने र आवश्यक समन्वय गर्ने । |
| ५ | प्रकोप पश्चात उत्पन्न फोहोरको परिमाण र प्रकृतिको पहिचान गर्ने । |
| ६ | गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिले सुम्पेका फोहोरमैला व्यवस्था सम्बन्धी अन्य जिम्मेवारीहरूको कार्य पुरा गर्ने । |
| ७ | फोहोर व्यवस्थापन गर्ने संयन्त्र तथा फोहोर व्यवस्थापन गर्ने स्थलको निक्काल गरि सोको |

| |
|--------------------|
| व्यवस्थापन गर्ने । |
|--------------------|

४.७ कार्य विभाजन

| सि.नं. | क्रियाकलाप | कसले |
|--------|--|--|
| १ | खोज तथा उद्धार कार्य | गाउँपालिका विपद् उद्धार टोली, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, नेपाली सेना, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, स्वयंसेवक टोली । |
| २ | राहत वितरण | गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, अन्य माथिल्ला निकाय । |
| ३ | राहत सामग्री भण्डारण | गाउँपालिका, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, सुरक्षा निकाय । |
| ५ | स्वास्थ्यकर्मी, औषधी तथा एम्बुलेन्स र बारुण यन्त्र | गाउँपालिका, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, सुरक्षा निकाय । |
| ६ | सडक यातायात संचालन तथा सुधार | गाउँपालिका तथा अन्य माथिल्ला निकाय । |
| ७ | भु-क्षय सम्बन्धी | गाउँपालिका तथा भु-संरक्षण कार्यालय, जनताको तटबन्ध, जलउत्पन्न नियन्त्रण सब.डि.कार्यालय आदि । |
| ८ | विपद् सम्बन्धी सूचना तथा जनचेतना | गाउँपालिका, स्थानीय संचार माध्यमहरु । |
| ९ | विपद् सिमुलेसन | नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, स्थानीय स्वयंसेवक टोली । |
| १० | शान्ति सुरक्षा | नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी वल । |
| ११ | पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण | गाउँपालिका तथा अन्य माथिल्ला निकाय । |

खण्ड ५ : विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनका लागि आवश्यक अन्य विषयहरू

५.१ विपद् न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन कोष

कुनै पनि कार्य सञ्चालन लागि रकमको आवश्यकता पर्दछ । विपद्का सबै चरणका कार्यहरू सञ्चालन गर्नका लागि बजेट नभई हुदैन । विपद् व्यवस्थापनको लागि आवश्यक पर्ने श्रोत, साधन, सीप आदिको व्यवस्था मिलाउनको लागि ठुलो मात्रामा धनराशीको जरुरत पर्दछ । एक्कासी आईपर्ने विपद्का लागि रकम तथा श्रोत साधनको जोहो क्रमिक रूपमा समयमै गर्नुपर्दछ, अन्यथा आपदविपद्को समयमा पैसाको अभावमा थप क्षति व्यहोर्नु पर्ने हुन सक्छ । विपद् पश्चात एक्कासी आईपर्ने समस्या समाधानका लागि पहिला नै निश्चित रकमको व्यवस्था गरेमा परेको बेला छिटो छरितो ढंगबाट राहत तथा उद्धार कार्य प्रभावकारी ढंगबाट सम्पादन गर्न सकिन्छ । अन्यथा परेको बेला पीडितले सरकारबाट पाउनुपर्ने न्यूनतम सुविधा पाउनबाट बञ्चित हुनुपर्दछ । जुन एउटा लोककल्याणकारी राज्यका लागि उचित होइन । विशेष गरेर विपद् पश्चातको राहत वितरण, उपचार र पुर्नस्थापनाका लागि रकमको तत्काल आवश्यकता पर्दछ । यदि यसका लागि पुर्वतयारी स्वरूप कोषको व्यवस्था गरियो भने परेको बेला पिडितको घाउमा केहि मात्रामा भए पनि मलहम लगाउन सकिन्छ ।

जसरी केन्द्र सरकारले प्रधानमन्त्री राहत कोष लगायत अन्य कोषको व्यवस्था गरेको हुन्छ, त्यसरी नै स्थानीय सरकारले पनि आफ्ने गाउँपालिकाका बासिन्दालाई सहयोग गर्नका लागि कोषको व्यवस्था गर्नु अपरिहार्य छ । गाउँपालिकाले आफ्नो आयश्रोत तथा अन्य बाह्य सहयोगबाट विपद् न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन कोषको निर्माण गर्नुपर्दछ । कोषको आयश्रोत, यसको संचिती र यसको प्रयोगका लागि एउटा निश्चित कार्यविधि बनाएर यसको प्रभावकारी एवं पारदर्शी प्रयोग गर्नुपर्दछ । विपद्बाट मृत्यु भएका, अंगभंग भएका, सम्पति क्षति भएका आदिलाई निश्चित रकम तोकेर प्रदान गर्न सकिन्छ । यस कोषको मुल ध्येय विपद् पश्चातको राहतको लागि भएता पनि यस कोषलाई विपद् न्यूनिकरण, पुर्वतयारी, प्रतिकार्यका तथा पुर्नस्थापनाका लागि प्राथमिकताका आधारमा सदुपयोग गर्नुपर्दछ । कोषको सञ्चालन, लेखा परिक्षण, अभिलेखिकरण तथा अन्य सर्तहरू गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन कार्यविधि २०७५ अनुसार गर्नुपर्दछ ।

कोषको आम्दानीका श्रोत निम्नानुसार हुनेछ :

- गाउँपालिकाको वार्षिक वजेट माफत विपद् व्यवस्थापन कोषमा जम्मा हुने स्वीकृत रकम
- विपद् व्यवस्थापन कार्यका लागि कोषमा जम्मा हुनेगरी अन्य स्थानीय तहबाट प्राप्त रकम
- विपद् व्यवस्थापन कार्यका लागि कोषमा जम्मा हुने गरी प्रदेश, जिल्ला तथा नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम
- गाउँसभाबाट स्वीकृत आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरिए बमोजिम विपद् व्यवस्थापन कोषमा जम्मा हुनेगरी प्राप्त हुने शुल्क तथा दस्तुर रकम

- गाउँसभा सदस्य, गाउँ कार्यपालिका सदस्य तथा गाउँपालिकाका कर्मचारिहरुको स्वेच्छिक निर्णयबाट प्राप्त हुने रकम
 - सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरु र त्यसमा कार्यरत कर्मचारीहरु, उद्योगी, व्यवसायी, पेशाकर्मी, राजनीतिक दल, नागरिक समाज, धार्मिक तथा परोपकारी संघसंस्था र आम सर्वसाधारणबाट स्वेच्छिक रुपमा प्राप्त हुने रकम
 - गैर आवासीय नेपाली, वैदेशिक सरकार तथा संघसंस्थाको तर्फबाट प्रचलित कानूनको अधीनमा रही प्राप्त हुने रकम
 - कोषको खाता सञ्चालनमा रहेको वित्तिय संस्थाले त्यस्तो कोषमा रहेको रकममा उपलब्ध गराएको व्याज आय
 - प्रचलित कानूनको अधीनमा रही कोषमा जम्मा हुने गरी अन्य कुनै श्रोतबाट प्राप्त रकम ।
- कोषमा जम्मा भएको रकम तथा सामाग्री देहाय बमोजिमको कार्यमा खर्च गरिनेछ :
- विपद्बाट प्रभावित भएको वा हुन सक्ने व्यक्ति वा समुदायको तत्काल खोजी, उद्धार तथा सम्पतिको संरक्षण गर्न ।
 - विपद् प्रभावितको तत्कालीन राहतका लागि आवश्यक पर्ने खाद्यान्न, खानेपानी, लत्ता कपडा, औषधी, सरसफाई तथा शैक्षिक सामाग्री जस्ता वस्तुहरु खरिद गरी उपलब्ध गराउन तथा तत् सम्बन्धी अन्य आवश्यक कार्य गर्न ।
 - विपद्को कारण स्थायी बसोवास स्थल गुमाएका व्यक्तिहरुका लागि अस्थायी शिविर वा आश्रयस्थल बनाउन तथा पुनस्थापना गर्न
 - विपद्को कारणबाट घाईते वा बिरामी भएका व्यक्तिको औषधोपचार गर्न ।
 - विपद् प्रभावितलाई मनोवैज्ञानिक उपचार तथा मनोविमर्श प्रदान गर्न ।
 - विपद्को कारणबाट मृत्यु भएका व्यक्तिको काजक्रिया वा सदगतका लागि निजको परिवारलाई तोकिए बमोजिमको सहायता उपलब्ध गराउन ।
 - विपद्को कारण सम्पतिको क्षति हुने व्यक्तिलाई तोकिए बमोजिमको राहत उपलब्ध गराउन ।
 - खोज, उद्धार तथा प्राथमिक उपचारका लागि स्वयम सेवक तथा विशेषज्ञको परिचालन र सामाग्री खरिद तथा भण्डारण गर्न ।
 - विपद्को कारणबाट भएको फोहरमैला तथा प्रदुषणको विसर्जन गर्न ।
 - विपद् पुर्व सूचना प्रणाली स्थापना सम्बन्धी उपकरण खरिद, प्रणाली विकास र सोको सञ्चालन गर्न ।
 - खोज, उद्धार र राहतको लागि तत्काल सञ्चार तथा यातायात सुचारु गर्न ।स्थनीय स्तरमा रहेका विपद् व्यवस्थापन स्वयम सेवकहरुको क्षमता विकास तथा परिचालन सम्बन्धी कार्य गर्न ।
 - जोखिमयुक्त स्थानको पहिचान तथा उक्त स्थानको धनजनको स्थानान्तरण गर्न ।
 - विपद् पछिको पुननिर्माण गर्न ।
 - विपद् पुर्वतयारी, विपद् प्रतिकार्य, विपद् पछिको पुनर्लाभ, विपद् जोखिम न्युनिकरण जस्ता विपद् व्यवस्थानका कार्य गर्न ।
 - समितिले तोके बमोजिमको विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य काम गर्न ।

- विपद् पश्चात विपद्बाट भएको क्षतिको लेखाजोखा र विपद् पश्चातको आवश्यकताको पहिचान गर्न ।

५.२ विपद् व्यवस्थापन समिति

गाउँपालिकामा हुनसक्ने विपद्बाट जनधनको क्षतिलाई कम गर्नका लागि विविध प्रकारका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्नुपर्दछ । यी विविध गतिविधिलाई व्यवस्थितरूपमा सञ्चालन गर्नको लागि निश्चित व्यक्तिहरूलाई जिम्मेवारी दिईयो भने त्यसबाट आशातित परिणाम हासिल गर्न सकिन्छ । त्यसरी स्थानीय व्यक्तिको समुह अर्थात समिति निर्माण गरियो भने जनसहभागिता बढाउन सकिन्छ र त्यसमा स्थानीय श्रोत साधन र सीपको प्रयोग तथा सबै कार्य एवं योजना प्रति जनताको अपनत्व पनि स्थापित हुन्छ । त्यस्तै त्यो समितिलाई जवाफदेहितापूर्ण तरिकाले निर्दिष्ट काममा लगाउन सकिन्छ ।

विपद् व्यवस्थापन समितिलाई तीन तहमा गठन गर्न सकिन्छ । गाउँपालिका, वडा र समुदाय स्तरमा विपद् व्यवस्थापन समिति निर्माण गरी त्यो समिति मार्फत विपद् न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनका लागि गरिने रोकथाम, न्युनीकरण, पुर्वतयारी, प्रतिकार्य र पुनस्थापनाका कार्यहरू योजनावद्ध ढंगबाट अगाडि बढाउन सकिन्छ । आफ्नो समुदाय, वडा तथा गाउँपालिकामा हुने विपद् व्यवस्थापनलाई यो समिति मार्फत सम्पन्न गरीनु पर्दछ । समुदाय, वडा र गाउँपालिकाको क्षमता अनुसार उनीहरूले उद्धार सामाग्री, तालिम, उद्धार टोली, स्वयंसेवक आदिको व्यवस्था मिलाउनुका साथै पुर्व सूचना र जनसचेतनाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिले जिल्ला, प्रदेश तथा केन्द्रका विपद् व्यवस्थापन समितिहरूसंग समन्वय गरी कार्य गर्नुपर्दछ । यसले NEOC तथा DEOC संग पनि निरन्तर समन्वय गरी सूचनाको आदान प्रदान गरी परेको वेला छिटो, व्यवस्थित तथा प्रभावकारी सहयोगको ग्यारेन्टी गर्नुपर्दछ ।

गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिले गाउँपालिकामा रहेका स्कुल, कलेज, क्लब, आमा समुह तथा अन्य संगठीत संस्थासँग समन्वय गरी विपद् न्यूनिकरण तथा उद्धारको कार्य गर्नुपर्दछ । स्थानीय स्तरमा जनचेतना फैलाउने, तालिम सञ्चालन गर्ने, उद्धार सामाग्रीको व्यवस्था मिलाउने र विपद्को समयमा जनसहभागिता सहित उद्धार तथा पुनस्थापना कार्यमा लाग्नुपर्दछ ।

विद्यालय तथा कलेजहरूमा विपद् सम्बन्धी जानकारीमुलक कक्षा सञ्चालन गर्ने, विपद्को समयमा गर्नुपर्ने कार्य सम्बन्धी अभ्यास गर्ने कार्यलाई पनि निरन्तर रूपमा सञ्चालन गर्नुपर्दछ । बढि भन्दा बढि जनतालाई विपद्का सम्बन्धमा सजग, सचेत र सक्षम बनाउन प्रयत्न गर्नुपर्दछ ।

गाउँमा अझैपनि हरेक घरमा शौचालयको व्यवस्था हुन सकेको छैन । त्यसले गर्दा रोग तथा महामारी फैलन सक्ने खतरा जहिले पनि विद्यमान छ । तसर्थ सबै तहका समितिले खुला दिशा गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्नुपर्दछ । जथाभावी पानी पिउनाले पनि रोगलाई निम्त्याउने भएकोले शुद्ध पानीको व्यवस्था गर्ने कुरालाई प्राथमिकता दिनुपर्दछ ।

कुनैपनि विकास निर्माणको कार्य गर्दा वातावरणीय मुल्याङ्कन गरेर मात्र गर्नुपर्दछ । प्राकृतिक तथा जैविक संरक्षणमा विशेष ध्यान दिनुपर्दछ । वृक्षारोपण, पानीको मुहान तथा पोखरी संरक्षण र जमिनको बनावट हेरी त्यसको यथोचित प्रयोग गर्ने कुरालाई जोड दिनुपर्दछ । बनफडानी, ढुङ्गाबालुवाको जथाभावी उत्खनन् आदिलाई पनि लगाम लगाउनु पर्दछ । विकास निर्माणका कार्य गर्दा विपद् उत्थानशीलतालाई प्रतिकुल हुनेगरी कदापी गर्नु दिनु हुँदैन ।

सवै स्तरका विपद् व्यवस्थापन समितिले उद्धार टोलीको निर्माण, उद्धार तथा राहत सामाग्रीको भण्डारण तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धित क्रियाकलापलाई विशेष महत्वका साथ अगाडि बढाउनु पर्दछ । सम्भव भएसम्म जोखिमयुक्त स्थानमा रहेको बसोवासलाई स्थानान्तरण गरी सुरक्षित स्थानमा राख्नुपर्दछ ।

पुर्व सूचनाले पनि जनधनको क्षतिलाई निकै कम गर्न भुमिका निर्वाह गर्ने भएकोले यसको विकासलाई पनि प्राथमिकता राखी काम गर्नुपर्दछ । माथिल्लो तटीय क्षेत्रमा बस्ने व्यक्तिसँग समन्वय गरी बाढीको पुर्व सूचना प्राप्त गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाउन सकिन्छ । विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकायसँग समन्वय गरी पुर्व सूचना प्रणालीको स्थापना गर्न पहल गर्नुपर्दछ ।

आपतकालीन उद्धारको लागि सुरक्षा निकाय, स्वास्थ्यकर्मी तथा हेलिकप्टरको रोस्टर तयार गरी परेको बेला तुरुन्त सहयोग गर्ने कुराको सम्झौता वा ग्यारेन्टी गरिनुपर्दछ । गाउँपालिकास्तरमा विपद् सम्बन्धी समन्वय गर्नका लागि सम्बन्धित विषयमा जानकारी भएको कर्मचारीलाई जिम्मेवारी दिनुपर्दछ । उसले विपद् सम्बन्धी सूचना संकलन, आदानप्रदान तथा सम्प्रेषण आदिको कार्य गर्दछ । साथै उसलाई विपद् न्युनिकरण तथा व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित सवै कुराको बन्दोबस्त गर्ने, समन्वय गर्ने तथा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने कार्यमा खटाउन सकिन्छ ।

विभिन्न स्तरको विपद् व्यवस्थापन समिति निम्न सदस्य रहने गरी बनाउन सकिनेछ ।

५.२.१ गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति

| | |
|--|--------|
| गाउँपालिका अध्यक्ष | संयोजक |
| प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत | सदस्य |
| हरेक वडाबाट १/१ जना वडा सदस्य | सदस्य |
| गाउँपालिकामा रहेका सुरक्षा निकायका प्रतिनिधि | सदस्य |
| स्वास्थ्य, ईन्जिनियर, वातावरण आदिसँग सम्बन्धित गाउँपालिका कर्मचारी | सदस्य |
| विपद्को क्षेत्रमा काम गर्ने गैरसरकारी कार्यालयका प्रतिनिधि | सदस्य |

५.२.२ वडा विपद् व्यवस्थापन समिति

| | |
|----------------------------------|--------|
| वडा अध्यक्ष | संयोजक |
| एक महिला सहित २ जना वडा सदस्य | सदस्य |
| वडामा रहेका स्कुलका प्रतिनिधि | सदस्य |
| वडामा रहेका क्लवका प्रतिनिधि | सदस्य |
| वडामा रहेका आमा समुहका प्रतिनिधि | सदस्य |

५.२.३ समुदाय विपद् व्यवस्थापन समिति

| | |
|---|--------|
| वडा सदस्य | संयोजक |
| स्थानिय समुदायको प्रतिनिधित्व गर्नसक्ने स्वयंसेवी ४ जना | सदस्य |

विपद् व्यवस्थापन समिति बाहेक आपतकालीन अवस्थामा उद्धार कार्य गर्न सक्ने टोलीको पनि विकास गर्नुपर्दछ । सम्भव भएमा हरेक वडामा र त्यो सम्भव नभएमा कम्तीमा गाउँपालिका स्तरका लागि करिब जनाको उद्धार टोली तयार पार्नुपर्दछ । यस टोलीले बाढी, आगलागी, भुकम्पजस्ता ठुला खालका विपत्तिको समयमा पिडितलाई उद्धार गर्नको लागि आवश्यक पर्ने सीप सिकेको हुनुपर्दछ । उनीहरूलाई परेको बेलामा

छोटो समयभित्रै जम्मा भई परिचालित हुन सक्ने गरी तालिम प्रदान गर्नुपर्दछ । उनीहरूको साथमा उद्धारका लागि आवश्यक सामग्रीहरूको पनि उपलब्धता पनि हुनुपर्दछ ।

उद्धार टोलीलाई जिल्लास्थित रेडकस वा सुरक्षा निकायको समन्वयमा उद्धार सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्नुपर्दछ र यस्तो तालिम हरेक वर्ष सञ्चालन गरिनुपर्दछ । उद्धार टोलीलाई खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार, लाश व्यवस्थापन, अग्नि नियन्त्रण, पानीजन्य विपद्बाट उद्धार, खोच तथा ईनारमा फसेका व्यक्तिको उद्धार लगायतका तालिमहरू प्रदान गर्नुपर्दछ । तालिम गराउँदा बाढी, आगलागी, भुकम्पका अलावा गौमुखिमा हुनसक्ने सवै खालका विपद्लाई सामना गर्न सक्ने पाठ्यक्रमहरू समावेश गरिनुपर्दछ । उनीहरूलाई उद्धार कार्यमा खटिएको अवधिभरका लागि भत्ताको पनि व्यवस्था गरिनुपर्दछ । उद्धार टोलीलाई सहयोग गर्नको लागि हरेक वडाबाट करिब १० जनाको स्वयंसेवक टोली पनि तयार पार्न सकिन्छ । यस स्वयंसेवक टोलीलाई पनि विपद् सम्बन्धी सामान्य जानकारी एवं तालिम प्रदान गर्नुपर्दछ ।

५.३ विपत उद्धारका लागि आवश्यक पर्ने सामग्रीहरू

तालिका नं. ६६: विपतको समयमा आवश्यक पर्ने सम्भावित बन्दोबस्तिका सामग्रीहरू

| क्र.सं | बन्दोबस्तीको सामग्रीको नाम | अ.मुल्य |
|--------|---|------------|
| १ | डोजर / एस्काभेटर | १.३ करोड |
| २ | सवारी साधन (टीपर, ट्रक, ट्रयाक्टर - इन्धन सहित) | १ करोड |
| ३ | एम्बुलेन्स | ३५ लाख |
| ५ | बारुण यन्त्र | ५० लाख |
| ६ | शव बाहन | २५ लाख |
| ७ | टेन्ट | २५ हजार |
| ८ | स्लिपीड व्याग | २ हजार |
| ९ | ब्लाङ्केट | १.५ हजार |
| १० | पोर्टेबल ट्वाईलेट | ५ हजार |
| ११ | ग्यालेन | १ सय |
| १२ | सावुन | २० रुपैया |
| १३ | दन्त मन्जन, ब्रस | १५० रुपैया |
| १४ | जुत्ता, चप्पल | ६ सय |
| १५ | कीटनाशक औषधी | २ सय |
| १६ | क्यामेरा | २० हजार |
| १७ | रेडियो | २ हजार |

| | | |
|----|---|-------------|
| १८ | टर्च | ५ सय |
| १९ | सिठी | ५ रुपैया |
| २० | सर्च लाईट | १००० रुपैया |
| २१ | थप व्याट्टी | ५ सय |
| २२ | तारजाली | ५ हजार |
| २३ | बोरा | २० रुपैया |
| २४ | बन्चरो | ४/५ सय |
| २५ | पिक / साबेल | ३ सय |
| २६ | डोरी र क्यारोविना | २ हजार |
| २७ | टयूब | ५ सय |
| २८ | लाइफ ज्याकेट | २५ सय |
| २९ | प्लाष्टिक ड्रम | ८सय |
| ३० | बास | ५ सय |
| ३१ | मल्टी प्रपोच टुल | २ हजार |
| ३२ | भ्याङ्ग (फोल्डीङ्ग सीढी) | ४ हजार |
| ३३ | आगलागी नियन्त्रणका लागि आवश्यक पर्ने सामग्री तथा लुगा (Fireproof suit, mask, glove and boot, Fire rescue cooling vest, Fire extinguisher, Air breathing apparatus, Fire blankets) | २० लाख |
| ३४ | खोला तथा नदीमा उद्धारको लागि आवश्यक पर्ने सामग्री (Life jacket, Raincoat, Water Rescue Throw Bags, Rope, Water Rescue Drysuits, Personal Flotation Devices, Water Rescue Helmets, Rescue Sleds / Boards / Rafts) | २० लाख |
| ३५ | पहाड, खोच तथा ईनार फसेकालाई उद्धार | |

| | | |
|----|---|--------|
| | गर्नको लागि आवश्यक पर्ने सामग्री (Rope, Oxygen cylinder, Face mask, Gas mask, Hand gloves, Gum boot, Safety shoes , Helmet, Dragon light, emergency light, Rappelling rope, Climbing rope, Descenders, Ascenders, harness, Safety net, Hand tool set, Safety jacket, spad, pickaxe, Mega phone, P.A. system, power tool, manikin, folding shovel, stretcher etc.) | |
| ३६ | मेडिकल फस्ट रेस्पान्सका लागि आवश्यक पर्ने सामग्री । (First-aid manual, List of emergency phone numbers, Sterile gauze pads of different sizes, Adhesive tape, Adhesive bandages, Elastic bandage, Splint, Antiseptic wipes, Soap, Antibiotic ointment, Antiseptic solution, Acetaminophen and ibuprofen, Tweezers, Sharp scissors, Safety pins, Disposable instant cold packs, Calamine lotion, Alcohol wipes or ethyl alcohol, Thermometer, Tooth preservation kit, Plastic non-latex gloves, | १० लाख |

| | | |
|----|--|--------|
| | Flashlight and extra batteries, Blanket, Mouthpiece for giving CPR) | |
| ३७ | लाश व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने सामाग्रीहरु (एप्रोन, मास्क, ग्लोव, चस्मा, रवर बुट, डोरी, मृत व्यक्तिका सामाग्री राख्ने प्लाष्टीकका भोला, लाश राख्ने प्लाष्टीक व्याग, पीक, सावेल, शव वाहन) | ५ लाख |
| ३८ | भुकम्प पश्चातको उद्धारका लागि CSSR का सामाग्री (Bolt-cutter, Chainsaws, Chipping hammser, Chisel, Circular saw, Come-along, Crowbar, Reciprocating saw, Rotary hammer, Rotary rescue saw, Hacksaw, Hammer, Pry bar, Hydraulic jack, Saw, Shovels, Sledgehammer, Pliers, Keyhole saw, Screwdriver, Latex gloves, Halogen lights, Megaphone, Extension cord, Fire extinguisher, Generator, Handheld radios, Safety vest, Safety cones, Ladder, Wood piece) | ५५ लाख |
| ३९ | गाउँपालिका सवै वडा, सडक, नदी, बस्ती, खुला ठाउ, स्कुल, स्वास्थ्य चौकी देखिने नक्शा | ५ हजार |
| ४० | विपद् जोखीम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन योजना | |

| | | |
|----|--------------|--|
| ४१ | आपतकालिन कोष | |
|----|--------------|--|

५.४ प्रभावित व्यक्तिहरूका लागि तत्काल आवश्यक खाद्य सामग्रीको विवरण

तालिका नं. द्विध: प्रभावित व्यक्तिहरूका लागि खाद्य सामग्री सम्बन्धी विवरण

| क्र.सं. | विवरण | प्रति व्यक्ति/प्रति दिन |
|---------|---------------------------|-------------------------|
| १ | पानी | १० लीटर |
| २ | पानी शुद्धीकरण गर्ने औषधी | ५ ग्राम |
| ३ | चिउरा | १०० ग्राम |
| ५ | चाउचाउ | १ गोटा |
| ६ | बिस्कूट | १ गोटा |
| ७ | जूस | १ गोटा |
| ८ | चिनी | ५० ग्राम |
| ९ | चियापत्ती | २ ग्राम |
| १० | चामल | ५०० ग्राम |
| ११ | दाल | ६० ग्राम |
| १२ | तरकारी | १५० ग्राम |
| १३ | माछा/मासु | २०० ग्राम |
| १४ | आलु | १०० ग्राम |
| १५ | अण्डा | १ गोटा |
| १६ | तेल | ४० मीली |
| १७ | मसला | ३० ग्राम |
| १८ | नुन | ५ ग्राम |
| १९ | दाउरा | ४ किलो |

५.५ गौमूखी गाउँ कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरूको विवरण

तालिका नं. द्विध: गौमूखी गाउँ कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरूको विवरण

| क्र.सं. | नाम थर | पद | सम्पर्क नं. |
|---------|-------------------|---------|-------------|
| १. | विष्णु कुमार गिरी | अध्यक्ष | ९८५७८३२३८६ |

| | | | |
|-----|--------------------|-------------------|------------|
| २. | तुलसी सुनार | उपाध्यक्ष | ९८६६९६४५७१ |
| ३. | मान बहादुर थापा | वडा अध्यक्ष १ | ९८६७७८८५०१ |
| ४. | डोर बहादुर राना | वडा अध्यक्ष २ | ९८६६८३५९८८ |
| ५. | जंग बहादुर पुन मगर | वडा अध्यक्ष ३ | ९८५७८३८९९९ |
| ६. | टुक बहादुर के.सी. | वडा अध्यक्ष ४ | ९८४७९२०६७० |
| ७. | हुम बहादुर के.सी. | वडा अध्यक्ष ५ | ९८६०४०३२९९ |
| ८. | लाल बहादुर खत्री | वडा अध्यक्ष ६ | ९८६६८३५८२० |
| ९. | श्यामलाल पुरी | वडा अध्यक्ष ७ | ९८४४९१८९८४ |
| १०. | पेज बहादुर सुनार | कार्यपालिका सदस्य | |
| ११. | मोटिलाल सुनार | कार्यपालिका सदस्य | |
| १२. | रेशमा न्यौपाने | कार्यपालिका सदस्य | |
| १३. | सीता गिरी | कार्यपालिका सदस्य | |
| १४. | भुमा गिरी | कार्यपालिका सदस्य | |
| १५. | सीता नेपाली | कार्यपालिका सदस्य | |

५.६ गौमुखी गाउँपालिकाका कर्मचारीहरुको नामावली

तालिका नं. ६: कर्मचारीहरुको नामावली

| सि.न | नाम थर | पद | ईमेल | सम्पर्क नं. |
|------|--------|----|---------------------|-------------|
| १ | | | pcaryal85@gmail.com | 9857836319 |

| | | | | |
|----|---------------------|--------------------------------|--------------------------------|------------|
| | प्रेम चन्द्र अर्याल | प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत | | |
| २ | किरण के.सी. | योजना अधिकृत / वास संयोजक | kc.kiran40@gmail.com | 9851208276 |
| ३ | क्षितिज कुँवर | सूचना तथा संचार प्रविधि अधिकृत | kunwar.ktz@gmail.com | 9843642901 |
| ४ | शिवलाल पुन | इन्जिनियर | shiv20pun@gmail.com | 9851195167 |
| ५ | निरज पाण्डे | रोजगार संयोजक | niraj.pandey1619@gmail.com | |
| ६ | अरबिन्द कुमार मेहता | कानून अधिकृत | arbindmehta39@gmail.com | 9862299668 |
| ७ | ओमहरी पोखरेल | स्रोत व्यक्ति | | |
| ८ | प्रेम बहादुर कुँवर | लेखापाल | kunwarprembahadur169@gmail.com | 9847104530 |
| ९ | अशोक कुमार केशरी | पशु स्वास्थ्य प्राविधिक | | |
| १० | मनोज मण्डल | कृषि प्राविधिक | mandalm397@gmail.com | 9848047930 |
| ११ | | स्वास्थ्य | acharyaprakash2032@gmail.com | 9847957049 |

| | प्रकाश अाचार्य | संयोजक | | |
|----|---------------------------|----------------------------------|------------------------------|------------|
| १२ | मदन रिजाल | सव इन्जिनियर | madanrijal503@gmail.com | 9849050503 |
| १३ | विक्रम के.सी. | सव इन्जिनियर | bikramkc335@gmail.com | 9849617724 |
| १४ | लक्ष्मी न्याैपाने | सूचना अधिकारी / स.म.वि.नि. | luckyylaxmi48@gmail.com | 9844904874 |
| १५ | केशव के.सी. | स्वास्थ्य सह- संयोजक | kc.keshav2037@gmail.com | 9857833980 |
| १६ | प्रकाश रिजाल | स.ले.प. | rijalprakaxz@gmail.com | 9847920479 |
| १७ | ललित बहादुर जि.एम्. | खरिदार | gmkhadrelalit@gmail.com | 9849156878 |
| १८ | लिला बहादुर राना | असिस्टेन्ट सव इन्जिनियर | | 9847269027 |
| १९ | जिवन पौडेल | असिस्टेन्ट सव इन्जिनियर | poudel.jeevan12465@gmail.com | 9843060715 |
| २० | पुरुषाेत्तम भट्टराइ | असिस्टेन्ट सव इन्जिनियर | | 9847897897 |
| २१ | हिमाल गिरी | असिस्टेन्ट सव इन्जिनियर | | 9861643423 |
| २२ | बल | असिस्टेन्ट | | 9843720520 |

| | | | | |
|----|------------------------|-------------------------------|--|------------|
| | बहादुर जि.सी. | सव इन्जिनियर | | |
| २३ | नरेश बाबु खत्री | असिस्टेन्ट सव इन्जिनियर | | 9844998963 |
| २४ | डुकमान कंवर | असिस्टेन्ट सव इन्जिनियर | | 9869783395 |
| २५ | अर्जुन कुवर | सवारी चालक | | 9844704384 |
| २६ | दुर्गादेवी न्यौपाने | कार्यालय सहयोगी | | |

५ गौमुखी गाउँपालिकामा रहेका विधालय, प्रधानाध्यापकहरुको नामावली

| गौमुखी गाउँपालिकामा रहेका निजी तथा सरकारी विद्यालयहरू | | | | | | |
|---|---------------------------|-------------|----------------|-------------------|-------------|--------|
| क्र.स. | विद्यालयको नाम | वार्ड नं | स्थानिय ठेगाना | प.अ. को नाम | सम्पर्क नं | कैफियत |
| १ | अर्खा मा.वि. | १, अर्खा | सेल्पु | लिलु गौडेल | ९८४७९२८०८४ | |
| २ | महेन्द्र प्रा.वि. | १, अर्खा | प्याँपाटा | दुर्गा ब. थापा | ९८४७९३०७१० | |
| ३ | बालसुधार प्रा.वि. | १, अर्खा | थनिका | मन बहादुर खड्का | ९८४७९३०३२८ | |
| ४ | वेशीवन बालज्योति प्रा.वि. | १, अर्खा | वेशीवन | नरु थापा मगर | ९८४७९२७७१३८ | |
| ५ | वसन्त प्रा.वि. | १, अर्खा | अर्धरी | तेजमला बुढा | ९८४७९१९६९९ | |
| ६ | रातामाटा प्रा.वि. | १, अर्खा | गल्याङछुयाङ | नविन बुढा | ९८४७९२७९६९ | |
| ७ | सरस्वती प्रा.वि. | १, अर्खा | अर्नुवाङ | पुरण बहादुर गिरी | ९८४७९११०८९ | |
| ८ | सयपत्री प्रा.वि. | २, अर्खा | डाँडागाउँ | छमा थापा मगर | ९८४७९३०११८ | |
| ९ | वाङ्समुल प्रा.वि. | २, अर्खा | लेखछहरा | रेस ब. थापा मगर | ९८४७९३७९३९ | |
| १० | गौमुखी प्रा.वि. | २, अर्खा | ठुलाचौर | कमल गिरी | ९८४७९२७७७५ | |
| ११ | खरा मा.वि. | ३, रजवरा | रजवरा | यश ब. के.सी. | ९८४७९००४८९ | |
| १२ | नेरा आ.वि. | ३, रजवरा | नेटा | प्रकाश चन्द | ९८६०१०६०८० | |
| १३ | जानोदय आ.वि. | ३, रजवरा | लामिबगर | राम ब. बुढा | ९८६८२८३०६९ | |
| १४ | दिपेन्द्र प्रा.वि. | ३, रजवरा | पोखरा | मान ब. बुढा | ९८४७९३९५०० | |
| १५ | देउराली सुन्दर प्रा.वि. | ३, रजवरा | देउराली | रुद्र ब. मल्ल | ९८४७९९६०६० | |
| १६ | जिवन सुधार प्रा.वि. | ३, रजवरा | ढाँडखानी | सुसिल ब. के.सी. | ९८६६७३४३४३ | |
| १७ | लालीगुरास प्रा.वि. | ३, रजवरा | मुल | मन ब. पुन मगर | ९८६६९३७८०७ | |
| १८ | तिखाचौली प्रा.वि. | ३, रजवरा | झल्कीवाङ | भुवन घर्ती | ९८४७९७११७५ | |
| १९ | जनकल्याण प्रा.वि. | ३, रजवरा | पातिहाल्ना | डोर ब. बुढा मगर | ९८६६९९९९९९ | |
| २० | महेन्द्र मा.वि. | ४, पुजा | कोडुका | राम कृष्ण पुरी | ९८४७९६०६३३ | |
| २१ | जनज्योति आ.वि. | ४, पुजा | लैसरा | सान्ता अर्थात | ९८४३४१२७९९ | |
| २२ | बालजिवन सुधार आ.वि. | ४, पुजा | खलाचौर | गणेश न्यौपाने | ९८६६६१३१७८ | |
| २३ | शिशु कल्याण प्रा.वि. | ४, पुजा | गोडापानीचौर | विमला चिमिरे | ९८४७९०८८३९ | |
| २४ | गोडिचौर प्रा.वि. | ४, पुजा | गोडिचौर | किरण ब. के.सी. | ९८४०६७६०६८ | |
| २५ | नेरा प्रा.वि. | ४, पुजा | जाँडागाँउ | दुर्गा मल्ल सुनार | ९८६११०३७०७ | |
| २६ | बालज्योति प्रा.वि. | ४, पुजा | खोलावाङ | सुमित्रा खड्का | ९८६८६६६८१२० | |
| २७ | जनजिवन प्रा.वि. | ४, पुजा | बागलिवाङ | सन्जु के.सी. | ९८६७५६६६७८ | |
| २८ | जनपिय प्रा.वि. | ४, पुजा | काफलवास | अचल ब. के.सी. | ९८४९७७२९८९ | |
| २९ | गौमुखी मा.वि. | ५, खुङ्गा | ठुलाबेशी | अर्जुन ब. के.सी. | ९८४७९६६०६६ | |
| ३० | जनसहयोगी आ.वि. | ५, खुङ्गा | खुङ्गा | अमृत के.सी. | ९८६७०२९३१६ | |
| ३१ | शिशु प्रा.वि. | ५, खुङ्गा | सुकाखोला | दुर्गा कुमारी शाह | ९८६७९३३८०७ | |
| ३२ | जनता प्रा.वि. | ५, खुङ्गा | सुन्दर मेला | जीत ब. के.सी. | ९८४७९१६९९९ | |
| ३३ | भानु प्रा.वि. | ५, खुङ्गा | दशमुरे | रेशम पुरी | ९८४७९७४३०९ | |
| ३४ | पूर्ण प्रा.वि. | ५, खुङ्गा | सालिविशाना | डेगम कुवर | ९८४७९०२१२९ | |
| ३५ | गृह प्रा.वि. | ५, खुङ्गा | गैरीकटेरी | निरा न्यौपाने | ९८६६९२६९८८ | |
| ३६ | भकुटी मा.वि. | ६, लिवाङ्गा | लिवाङ्गा | गञ्जमान पुन | ९८६७९३३३०९ | |
| ३७ | नेरा आ.वि. | ६, लिवाङ्गा | बकुतीचौर | हिरा ब. झार्की | ९८०९९१३६१० | |
| ३८ | जनचेतना प्रा.वि. | ६, लिवाङ्गा | देविस्थान | निर्मला एम.सी. | ९८४७९२१००० | |
| ३९ | लालीगुरास प्रा.वि. | ६, लिवाङ्गा | जिमुरकटेरी | चन्द्रा पुन | ९८६१५३६६८६ | |
| ४० | बालकल्याण प्रा.वि. | ६, लिवाङ्गा | घोप्टे | सिद्धिमान भण्डारी | ९८४७९१९८९२८ | |
| ४१ | इखा इङ्लीस बोर्डिङ | ६, लिवाङ्गा | सहकारी | विष्णु सुनार | | |
| ४२ | अमृत जिवन मा.वि. | ७, नारिकोट | जनैपुजे | रामचन्द्र गिरी | ९८६७९३३९९२ | |
| ४३ | बालसुधार आ.वि. | ७, नारिकोट | ठुलाविशाना | प्रताप रमण पुरी | ९८६७९१५००९२ | |
| ४४ | भुम्केस्थान प्रा.वि. | ७, नारिकोट | बाँझचौर | पदम ब. खड्का | ९८४७९३९९६६ | |
| ४५ | लोकतान्त्रीक प्रा.वि. | ७, नारिकोट | रातामाटा | विष्णु गिरी | ९८४७९३९३९९ | |
| ४६ | दोसाँध प्रा.वि. | ७, नारिकोट | हरियाखोला | जुष्ट ब. जिसे | ९८४७९१७२९३ | |
| ४७ | नारिकोट बोर्डिङ स्कूल | ७, नारिकोट | नारिकोट | | | |

५.७ विपद व्यवस्थापनका लागि तार्किक फ्रेमवर्क दृष्टिकोण (LFA)

५.७.१ नीतिगत तयारी

| विपदहरू | प्रस्तावित कार्यक्रमहरू | कार्यान्वयन अवधि | अनुमानित लागत (लाखमा) | जिम्मेवार निकाय | सहयोगी निकाय |
|---------|--|------------------|-----------------------|-----------------|---------------------------------------|
| १ | गाउँपालिकास्तरमा विपद् राहत कोष वा आपतकालीन कोष स्थापना गर्ने | अ.का | | | |
| २ | सरोकार संस्थाहरू तथा समुदायहरू बीच संयोजन गर्न विपद जोखिम व्यवस्थापनका लागि मार्ग निर्देशिका तयार गर्ने | अ.का. | ६ | गा.पा. | रा.आ.स.के./जी.आ.स.के./ अन्य संस्थाहरू |
| ३ | गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गर्न | अ.का. | | गा.पा. | |
| ४ | वडास्तरमा विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गर्ने | | | | |
| ५ | समुदायस्तरमा विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गर्ने | | | | |
| ६ | गाउँपालिका स्तरमा विपद जोखिम व्यवस्थापन इकाइ/फोकल व्यक्ति/डेस्क/संयोजक थापना गर्ने | | १० | गा.पा. | जी.आ.स.के./अन्य संस्थाहरू |
| ७ | स्वयंसेवकहरूको संजाल स्थापना गरि विपद् तयारी, उद्धार तथा राहत सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धि तालिम सञ्चाल गर्ने | | ५ | गाउँपालिका | जी.आ.स.के., रेडक्रस |

| | | | | | |
|--------|---|-------|---|------------------------|------------------|
| ८ | राहत तथा पुर्नस्थापना संयन्त्र निर्माण गरि कार्यान्वयन गर्ने | अ.का. | | गाउँपालिका | स.स. तथा गै.स.स. |
| ९ | प्रत्येक घरघुरीमा स्वास्थ्य तथा सम्पती विमा गर्ने | सधै | | कृ.वि.म., स्वा.ज.म. | |
| भुकम्प | भवन संहिता बनाई सोही बमोजिम मात्र घर बनाउने अनुमती प्रदान गर्ने | सधै | ८ | गा. पा. | भवन विभाग |

५.७.२ भौतिक विकास तथा निर्माण

| विपद्को प्रकार | प्रस्तावित कार्यक्रमहरु | कार्यन्वयन अवधि | अनुमानित लागत (लाखमा) | जिम्मेवार निकाय | सहयोगी निकाय |
|----------------|--|-----------------|-----------------------|-------------------------------------|---------------------------|
| सवै | जोखिमयुक्त सवै समुदायहरुमा सहज पहुँचका लागि सडक तथा पुलहरुको स्तरोन्नती गर्ने | म. का. | १०० | गा.पा., स.वि. | जी.स.स., र अन्य संस्थाहरु |
| | जोखिमयुक्त सवै स्थानमा आपतकालिन उपयुक्त आश्रय स्थलहरुको पहिचान तथा निर्माण गर्ने | | ६० | गा.पा., जी.स.स | भ.वि., गै.स.स. |
| | आपतकालीन परिचालन केन्द्र निर्माण गर्ने | म.का. | १२ | जी.आ.स.के., जी.वि.रा.स., गाउँपालिका | जी.स.स., गै.स.स. |
| | जल तथा मौसम विज्ञान विभाग संगको सहकार्यमा मौसमि गतिविधि निगरानी तथा सूचना प्रणालीको प्रावधान राख्न | सधै | १५ | ज. मौ. वि. | गै.स.स. |
| | प्रर्याप्त मात्रामा एम्बुलेन्स, बारुण यन्त्र, उपचार केन्द्र तथा आपतकालिन उपकरणहरुको व्यवस्था गर्ने | अ.का., | 110 | जी.आ.स.के., जी.वि.रा.स. गाउँपालिका | जी.स.स, गै.स.स. |
| | | | | | |

| | | | | | |
|--------|--|--------|-----|-----------------------------|--------------------------------------|
| | औषधी तथा आपतकालीन खाद्यान्न र लुगाफाटोको भण्डारण गर्ने | अ.का. | 10 | गा.पा.आ.स.के, गाउँपालिका | जी.आ.स.के., जी.वि.रा.स. |
| | | | | | |
| पहिरो | पहिरोबाट प्रभावित हुनसक्ने स्थानमा आवश्यकता अनुसार तारजाली तथा तटबन्धहरु निर्माण गर्ने | दि.का. | ५०० | ज.उ.प्र.नि.वि. , गा.पा. | के.स., प्र.स. |
| | बायोइन्जिनियरीडका कामको लागी | दि.का. | ४०० | गा.पा., ब.का. | के.स., प्र.स. |
| | पहिरोले प्रभाव पार्न सक्ने सम्भावित स्थानका बस्तीलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने । | दि.का. | २० | गा.पा. | |
| | (| | | | |
| | | | | | |
| बाढी | बाढीबाट प्रभावित हुनसक्ने स्थानमा आवश्यकता अनुसार तारजाली तथा तटबन्धहरु निर्माण गर्ने | दि.का. | ४०० | ज.उ.प्र.नि.वि. , गा.पा. | के.स., प्र.स. |
| | खाली ठाउँ तथा खोला नदी किनारमा वृक्षारोपण गर्ने | दि.का. | 12 | जी.ब.का. | गा.पा., स्थानीय समुदाय |
| | बाढीले प्रभाव पार्न सक्ने सम्भावित स्थानका बस्तीका सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने । | दि.का. | 15 | गा.पा. | |
| | बाढीको समयमा बस्न मिल्ने सुरक्षित स्थानको पहिचान गन | अ.का. | | गा.पा.आ.स.के | |
| | बाढीको समयमा वैकल्पिक संचार तथा विद्युत सुविधाको व्यवस्था गर्ने | अ.का. | | सु.प्र.वि. | |
| आगलागी | आगलागी रेखा (Fireline) निर्माण गर्ने र आगो नियन्त्रणको संयन्त्र बनाउने, गाउँपालिकामा एक बारुणयन्त्र खरिद | म. का. | १०० | गा.पा. | जी.ब.का. , सा.ब.उ.स. र स्थानिय |

| | | | | | |
|----------------|--|--------|-----|---------------------------------------|-----------------------|
| | गर्ने | | | | समुदायहरु |
| | आवश्यक स्थानहरुमा आगलागी नियन्त्रणको लागि पानी संकलन केन्द्र वा पोखरीहरु निर्माण गर्ने (बस्तीहरुमा र जंगलमा) | म.का. | 50 | गा.पा, गा.पा.आ.स.क | जी.आ.स.के. |
| | आकाशे पानी संकलन गर्न प्रत्येक वडाहरुमा पोखरीहरु निर्माण गर्ने | म.का. | १०० | सी.वि., जी.कृ.वि.का. | |
| | सबै खेतियोग्य जमिनमा सिँचाईको भरपर्दो व्यवस्था गर्ने (नहर, ट्युबवेल,लिफ्ट सिचाइ) | दि.का. | 700 | सी.वि., जी.कृ.वि.का. | |
| | Drip and sprinkler irrigation systems प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने | म.का. | 8 | जी.सी.का., जी.कृ.वि.का., गा.पा. | |
| | सिमसार, पोखरी आदिको संरक्षण गर्ने | दि.का. | | जी.सी.का., जी.कृ.वि.का., गा.पा | गै.स.स., सा.ब.उ.स. |
| | पोखरी निर्माण, आकाशे पानी संकलन र पानीको धारा निर्माण | दि.का. | | जी.सी.का., जी.कृ.वि.का., गा.पा | गै.स.स., सा.ब.उ.स. |
| | वैकल्पिक बीज, बीज संरक्षण तथा खाद्यान्न सुरक्षाको संयन्त्र निर्माण गर्ने | अ.का. | | जी.सी.का., जी.कृ.वि.का., गा.पा | गै.स.स., सा.ब.उ.स. |
| खडेरी खडेरी | खाली ठाउँमा वृक्षारोपण गर्ने | दि.का. | 25 | जी.सी.का., जी.कृ.वि.का., गा.पा | गै.स.स., सा.ब.उ.स. |

| | | | | | |
|-------------|---|---------|----|--------|------------|
| | भुकम्प प्रतिरोधी संरचनाहरू बनाउने | दि.का. | | गा.पा. | |
| | गाउँपालिकाभर प्रयोग गर्न आवश्यकता अनुसार केने, एक्जाभेटर जस्ता हेभी ईक्युपमेन्टको व्यवस्था गन | दि.का. | | गा.पा. | जी.आ.स.के. |
| | भुकम्प प्रतिरोधी घर बनाउने व्यक्तिलाई सहूलियतको व्यवस्था मिलाउने | अ.का. | १० | गा.पा. | गा.पा. |
| भुकम्प | ईक्वीपमेन्ट सहित आवश्यक न्यूनतम उद्धार सामग्री सहित खोज तथा उद्धार योजना तयारी गने | अ.का. | 10 | गा.पा. | जी.आ.स.के. |
| | | | | | |
| सर्पदंश | स्वास्थ्य केन्द्रहरूमा सर्पदंश उपचार इकाई स्थापना गने | अ.का. | 1 | गा.पा. | |
| | | | | | |
| जनावर आतङ्क | वनजङ्गलमा घेरावार गर्ने | दि. का. | ५ | गा.पा. | |

५.७.३ संस्थागत क्षमता विकास

| विपद्को प्रकार | प्रस्तावित कार्यक्रमहरू | कार्यन्वयन अवधि | अनुमानित लागत (लाखमा) | जिम्मेवार निकाय | सहयोगी निकाय |
|----------------|---|-----------------|-----------------------|-----------------|--|
| सबै | विपद् व्यवस्थापन समिति गठन तथा संस्थागत गर्ने | अ.का. | | गाउँपालिका | जी.वि.रा.स., स्थानीय गै.स.स., सरोकारवाला संस्थाहरू |

| | | | | | |
|------------------------|--|-------|----|------------------------------------|-------------------------------------|
| | सबै वडा तथा जोखिमयुक्त समुदायहरूमा स्वयंसेवक दस्ताहरू निर्माण गर्ने | अ.का. | २ | गा.पा., रेडक्रस, जी.वि.रा.स. | रेडक्रस जी.वि.रा.स. , गै.स.स. |
| | स्वयंसेवक दस्ताहरू तथा सम्बन्धित सरकारी कर्मचारीहरू तथा सरोकारवालाहरूलाई समुदायमा आधारित विपद व्यवस्थापन, उद्धार तथा राहत तालिम प्रदान गर्ने | अ.का. | ४ | जी.वि.रा.स., रेडक्रस | रेडक्रस जी.वि.रा.स. , गै.स.स. |
| | जोखिममा रहेका बस्तीहरूको पहिचान गरि उनीहरूको आपतकालीन सुरक्षा व्यवस्था मिलाउने | अ.का. | 3 | जी.वि.रा.स., गा.पा. | |
| | | | | | |
| कृषि महामारी तथा खडेरी | जोखिम प्रतिरोधी बालि, प्रजातिहरू, प्रविधिहरू तथा उपायहरूको बारेमा तालिम संचालन गरि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने | सध | | गाउँपालिका | ने.कृ.अ.प. |
| | कृषि विकास योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने | अ.का. | 10 | गा.पा. | उपभोक्ता समितिहरू |
| | | | | | |
| भूकम्प | भूकम्पका बारेमा आममानसमा सचेतना जगाउन | अ.का | ५ | गा.पा., जी.आ.स.के. | रेडक्रस |
| | बाढी र पहिरोको जोखिम तथा त्यसबाट उत्पन्न हुनसक्ने समस्या समाधानका लागि सार्वजनिक सुचना प्रवाह गर्ने | म.का. | | गा.पा., | रेडक्रस |

५.७.४ मानव संसाधन विकास

| विपद्को प्रकार | प्रस्तावित कार्यक्रमहरू | कार्यन्वयन अवधि | अनुमानित लागत (लाखमा) | जिम्मेवार निकाय | सहयोगी निकाय |
|----------------|-------------------------|-----------------|-----------------------|-----------------|--------------|
|----------------|-------------------------|-----------------|-----------------------|-----------------|--------------|

| | | | | | |
|--|---|-------|---|--|--|
| सबै | गाउँपालिका कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरूलाई तालिम प्रदान गर्ने <ul style="list-style-type: none"> ● विपद् योजना सम्बन्धी ● विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी ● जलवायु परिवर्तन ● Agro-meteorological भविष्यवाणी | अ.का. | ५ | जि.वि.रा.स, रेडक्रस, गा.पा | जि.कृ.वि.का जि.स.स गै.स.स. |
| | गाउँपालिका भित्र रहेको सबै विद्यालयहरूमा विपद् न्यूनिकरण (Disaster Risk Reduction) तालिम नियमितरूपमा सञ्चालन गर्ने | अ.का. | ५ | जि.वि.रा.स, जि.आ.स.के. रेडक्रस, गा.पा | जी.स.स., गै.स.स. |
| | सबै वडाहरूमा नियमितरूपमा आपतकालीन उद्धार तालिम सञ्चालन गर्न | अ.का. | ५ | जी.वि.रा.स., जी.आ.स.के., रेडक्रस, गा. पा. | जी.स.स., गै.स.स. रेडक्रस, गा. पा. |
| | सबै वडा तथा विद्यालयहरूमा प्राथमिक उपचार तालिम नियमितरूपमा सञ्चालन गर्ने | अ.का. | 2 | जि.वि.रा.स, रेडक्रस, गा.पा | जी.स.स., गै.स.स. |
| | विपद् उद्धार सम्बन्धि तालिम सञ्चालन गरी स्वयंसेवक तथा रेस्क्यु टीमको विकास गन | अ.का. | 2 | जि.वि.रा.स, रेडक्रस, गा.पा | जी.स.स., गै.स.स. |
| वडास्तरमा स्थानीय स्वयमसेवकको गठन गरी परिआएको बेला तालिम सञ्चालन तथा परिचालन गन अ.का. | अ.का. | 1 | जि.वि.रा.स, रेडक्रस, गा.पा | जी.स.स., गै.स.स. | |
| भूकम्प प्रतिरोधि घर बनाउने तरिकाको बारेमा तालिम प्रदान गर्नुका साथै प्रचारप्रसार गर्ने | म.का. | 3 | गा.पा., भ.वि | जी.स.स., गै.स.स. | |
| भूकम्पबाट जोगिने उपायहरूको बारेमा समुदायस्तरमा तालिम सञ्चालन गर्ने | अ.का. | 2 | जी.आ.स.के., जी.वि.रा.स. , रेडक्रस, गा. पा. | जी.स.स., गै.स.स. | |
| विद्यालयहरूमा नियमितरूपमा भूकम्प पूर्व-अभ्यास (Earthquake Drill) गर्ने | अ.का. | 2 | जी.आ.स.के., जी.वि.रा.स. , रेडक्रस, गा. पा. | जी.स.स., गै.स.स. | |
| | | | | | |

| | | | | | |
|--------|---|--------|---|--|---------------------|
| आगलागी | आगलागी सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने | म.का. | | जी.आ.स.के., जी.वि.रा.स., रेडक्रस, गा. पा. | जी.स.स., गै.स.स. |
| | वडास्तरमा अग्नी रेखा निर्माण सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने | दि.का. | 5 | गा.पा., व.का. | जी.स.स., गै.स.स. |
| खडेरी | वैकल्पिक बालीको विकास तथा खडेरी सहन सक्ने जातको वालीनाली खेतीपाती सम्बन्धि तालिम प्रदान गर्ने | अ.का | २ | जी.आ.स.के., जी.वि.रा.स. , रेडक्रस, गा. | जी.स.स., गै.स.स. |
| | | | | | |
| पहिरो | Bio- Engineering सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने | म.का. | ५ | गा.पा. | जी.स.स., गै.स.स. |
| | वडास्तरमा पहिरो नियन्त्रण सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने | म.का. | ५ | | |

५.७.५ प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन

| विपद्को प्रकार | प्रस्तावित कार्यक्रमहरु | कार्यन्वयन अवधि | अनुमानित लागत (लाखमा) | जिम्मेवार निकाय | सहयोगी निकाय |
|----------------|--|-----------------|-----------------------|--|---------------------|
| सवै | वृक्षारोपण गरी क्षयीकरण भएको भू-भागको अवस्थामा सुधार गर्ने | दि.का. | 10 | जी.ब.का., गा. पा. | जी.स.स., गै.स.स. |
| खडेरी | प्रभावकारी सिंचाई, भू-उपयोग प्रविधि, बालि तथा प्रजातिहरुलाई प्रोत्साहन गर्ने | दि.का. | 5 | गाउँपालिका | जी.स.स., गै.स.स. |
| | Mulching / Compost Manuring लाई प्रोत्साहन गर्ने | दि.का. | 3 | गाउँपालिका | जी.स.स., गै.स.स. |
| आगलागी | वृक्षारोपण मार्फत हरियालि र ओसिलो प्रदान गर्ने | दि.का. | ५ | जी.आ.स.के., जी.वि.रा.स., रेडक्रस, गा. पा. | जी.स.स., गै.स.स. |

| | | | | | |
|----------------|---|--------|----|------------------------------|---------------------|
| | बन जंगलमा रहेको सुख्खा पातपतिंगरहरुलाई नियमित रुपमा हटाउन | दि.का. | १ | | |
| | बनजंगलको प्राविधिक तथा वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्ने | दि.का. | ५ | | |
| पहिरो/ बाढी | Bio- Engineering सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने | म.का. | ५ | गा.पा. | जी.स.स., गै.स.स. |
| | नदि किनार तथा जलाधार क्षेत्रहरुमा वृक्षारोण तथा बायो इन्जिनियरिंग गर्ने | दि.का. | १५ | जी.ब.का., गा.पा. | जी.स.स., गै.स.स. |
| | समुदायमा आधारित बन तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम लाई प्रोत्साहन गर्ने | दि.का. | १५ | जी.ब.का., गा.पा. | गै.स.स |
| | भिरालो जमिनमा (Slope agricultural land technology (SALT) लाई प्रोत्साहन गर्ने | दि.का. | २५ | जी.कृ.वि.का., गा.पा. | गै.स.स |
| | सडक निर्माण गर्दा Grading/Level मिलाउने | दि.का. | | गाउँपालिका | |
| माहामारी | लामखुट्टेको नियन्त्रण गर्न खुला ठाउँहरुमा पानी जम्न नदिने जनचेतना फैलाउने | | 3 | सा.ब.उ.स., जी.ब.का. | रेडक्रस गै.स.स. |
| | पानिको मुहान सफा राख्ने र ब्यतिगत सरसफाइ गर्ने सम्बन्धि जनचेतना कार्यक्रम गर्ने | दि.का. | 5 | रेडक्रस, स्वास्थ्य संस्था | गै.स.स |

५.७.६ जीवनयापन विकास (Livelihood Development)

| संस्थागत क्षेमता विकास विपदहरु | प्रस्तावित कार्यक्रमहरु | कार्यन्वयन अवधि | cg'dflgt nfut - nfvdf_ | जिम्मेवार निकाय | सहयोगी निकाय |
|---|--|--------------------|------------------------------|--------------------|-----------------------|
| सबै | हिउँदको समयमा नदि किनारहरुमा लगाउन मिल्ने उपयुक्त बाली विकास गर्ने | | | गाउँपालिका | ने.कृ.अ.प. |
| | गैर-कृषि आम्दानीका उपायहरु विकास तथा अबलम्बन गर्ने | | 8 | गाउँपालिका | गै.स.स., सहकारीहरु |

| | | | | | |
|----------|---|--------|-----|---------------------------|-----------------------|
| | | | | | |
| | जोखिमयुक्त समुदायहरुमा क्षमता विकास तालिम संचालन गर्ने जस्तै सिलाई बुनाइ, मैना बत्ति बनाउने, परम्परागत हस्तकलाका सामान बनाउने तालिमहरु संचालन गर्ने | | 10 | गाउँपालिका | गै.स.स., सहकारीहरु |
| | माछा, कादो, मकै तथा धान खेति जस्ता एकीकृत खेति प्रणाली कार्यक्रम संचालन गर्न अभिमुखीकरण तालिम संचालन गर्ने | | 5 | गा.पा. | ने.कृ.अ.प. |
| | ब्यवसाइक रुपमा बाख्रा, कुखुरा, बगुर जस्ता एकीकृत खेति प्रणाली कार्यक्रम संचालन गर्न अभिमुखीकरण तालिम संचालन गर्ने | | 7 | गा.पा. | ने.कृ.अ.प. |
| | वनजंगलमा आधारित उत्पादनमुखी व्यवसायहरु अबलम्बन गर्ने तालिम संचालन गर्ने | | 10 | जी.ब.का., गा.पा. | गै.स.स., निजि क्षेत्र |
| | ब्यवसाइक रुपमा जडिवुटि उत्पादन तालिम संचालन गर्ने | | 10 | जी.ब.का., गा.पा. | गै.स.स., निजि क्षेत्र |
| | | | | | |
| खडेरी | समुदायहरुलाई गुणस्तरीय बिउ तथा प्रविधि उपलब्ध गराउन | दि.का. | ७ | गाउँपालिका, जी.कृ.का | |
| | एकीकृत खेति प्रणाली सम्बन्धि तालिमहरु संचालन गर्ने | दि.का. | 10 | गाउँपालिका, जी.कृ.का | |
| | सवै खेति योग्य जमिनहरुमा सिंचाई सुविधा विस्तार गर्ने | दि.का. | 150 | गाउँपालिका, जी.सी.का | |
| | | | | | |
| माहामारी | लामखुट्टेको नियन्त्रण गर्न खुला ठाउँहरुमा पानी जम्न नदिने जनचेतना फैलाउने | | 3 | सा.ब.उ.स., जी.ब.का. | रेडक्रस गै.स.स. |
| | पानिको मुहान सफा राख्ने र ब्यक्तिगत सरसफाइ गर्ने सम्बन्धि जनचेतना कार्यक्रम गर्ने | दि.का. | 5 | रेडक्रस, स्वास्थ्य संस्था | गै.स.स |

५.७.७ पूर्व सूचना जानकारी प्रणाली

| संस्थागत क्षेमता विकास विपदहरु | प्रस्तावित कार्यक्रमहरु | कार्यन्वयन अवधि | अनुमानित लागत (लाखमा) | जिम्मेवार निकाय | सहयोगी निकाय |
|---|--|--------------------|--------------------------|-------------------------|--|
| सबै | स्वचालित जलवायु मापन केन्द्र स्थापना गर्ने | म.का. | 15 | ज.मौ.वि. | गै.स.स., गा.पा. |
| | प्रतिकार्य (Response) को चुस्त संयन्त्र निर्माण गर्ने | दि.का. | 15 | जी.वि.रा.स. , गा.पा. | गै.स.स., रेडक्रस |
| खडेरी | खडेरी पूर्वसूचना, pest and crop damage prevention का बारेमा सुसूचित गर्ने संयन्त्र विकास गर्ने | म.का. | 12 | गाउँपालिका | गा.पा., स्थानीय समुदाय, गै.स.स. |
| बाढी | बाढी पूर्वसूचना प्रणाली स्थापना गर्ने | म.का. | 12 | जी.स.स | जी.वि.रा.स., ज.मौ.वि. |
| माहामारी | | | | | |
| | मौसमी रोगहरुको समय तालिका निर्माण गरि विपद पता लगाउने | म.का. | 5 | | |
| आगलागी | आगलागी रेखा (Fireline) निर्माण गर्ने (वन क्षेत्र) | म.का | | गा.पा | जी.ब.का सा.ब.उ.स ;d'bfo |
| चट्याङ | चट्याङ भविष्यवाणी तथा तयारी सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने गाउँपालिका स्तरमा | अ.का. | 5 | जी.वि.रा.स. , गा.पा. | स्थानीय गै.स.स. |

५.७.८ आपत्कालीन विपद् प्रतिकार्य योजना

| विपद्को प्रकार | प्रस्तावित कार्यक्रमहरु | कार्यन्वयन अवधि | अनुमानित लागत (लाखमा) | जिम्मेवार निकाय | सहयोगी निकाय |
|-------------------|----------------------------------|--------------------|--------------------------|--------------------|-----------------|
| बडास्तरमा | सूचना सम्प्रेषण, खोज, तथा उद्धार | आपत्कालीन | | जी.वि.रा.स. | संचार |

| | कार्यक्रम परिचालन गन | अवस्थामा | | | माध्यमहरु |
|-------|---|-------------------|--|--|---|
| | सुरक्षा निकाय तथा स्वयंसेवक टोलि परिचालन गन | आपतकालीन अवस्थामा | | जी.प्रा.का, गा.पा.आ.स.के | सुरक्षा निकाय, रेडक्रस |
| | फोहोरमैला व्यवस्थापन प्रबन्ध तथा स्वच्छता कायम राख्ने | | | जी.वि.रा.स. | गै.स.स., सुरक्षा निकाय, रेडक्रस |
| | सबै जोखिमयुक्त क्षेत्रहरुमा उद्धार, खोज तथा राहत सामग्रीको व्यवस्था गर्ने | आपतकालीन अवस्थामा | | जी.वि.रा.स. | गै.स.स., सुरक्षा निकाय |
| | सुरक्षित आश्रयको व्यवस्था गर्ने (प्रकोप प्रभावित क्षेत्रमा) | सधै | | जी.वि.रा.स. , गा.पा. | गै.स.स., सुरक्षा निकाय |
| | मृत शरीरहरुको उचित व्यवस्थापन गर्ने | आपतकालीन अवस्थामा | | उद्धार टोलि, नेपाल प्रहरी | गै.स.स., सुरक्षा निकाय |
| | | | | | |
| | | | | | |
| पहिरो | क्षतिको मुल्यांकन गन | आपतकालीन अवस्थामा | | | |
| | अस्थाईरूपमा पहिरो नियन्त्रण गर्न मानव श्रोतको परिचालन गर्ने | आपतकालीन अवस्थामा | | जी.वि.रा.स. , ज.उ.प्र.नि.वि. , रेडक्रस | सुरक्षा निकाय, राजनैतिक दलहरु, स्वयंसेवकहरु, सामुदायिक संस्थाहरु |
| | | | | | |
| बाढी | क्षतिको मुल्यांकन गर्ने | आपतकालीन अवस्थामा | | | |
| | अस्थाईरूपमा पहिरो नियन्त्रण गर्न मानव श्रोतको परिचालन गर्ने | आपतकालीन अवस्थामा | | जी.वि.रा.स. , ज.उ.प्र.नि.वि. , रेडक्रस | सुरक्षा निकाय, राजनैतिक दलहरु, स्वयंसेवकहरु, |

| | | | | | |
|----------|---|-------------------|---|------------|---------------------|
| | | | | | सामुदायिक संस्थाहरु |
| खडेरी | किटनासक औषधी तथा बिउहरु उपलब्ध गराउने | आपतकालीन अवस्थामा | | गाउँपालिका | गै.स.स |
| आगलागी | आगलागी नियन्त्रण संयन्त्र परिचालन गर्ने | आपतकालीन अवस्थामा | | गाउँपालिका | जी.प्रा.का |
| माहामारी | प्रभावित क्षेत्रहरुमा घुम्ती स्वास्थ्य टोलीहरु खटाउने | आपतकालीन अवस्थामा | 7 | | रेडक्रस |
| | माहामारी नियन्त्रणका लागि औषधी वितरण गर्ने | आपतकालीन अवस्थामा | 3 | गाउँपालिका | रेडक्रस |

५.७.९ पुर्नस्थापना तथा पुर्ननिर्माण

| विपद्को प्रकार | प्रस्तावित कार्यक्रमहरु | कार्यन्वयन अवधि | अनुमानित लागत (लाखमा) | जिम्मेवार निकाय | सहयोगी निकाय |
|----------------|--|------------------|-----------------------|---|-----------------------|
| सवै | राहत संकलन तथा वितरणका लागि तथ्याङ्क तयार पार्ने | विपद्पछि तत्कालै | 5 | जी.वि.रा.स. र गा.पा.बि.रा.स. | रेडक्रस, गै.स.स. |
| | पुर्नस्थापना तथा पुर्ननिर्माणका लागि एकिन तथ्याङ्क तयार पार्ने | विपद् पछि | 5 | जी.वि.रा.स. र गा.पा.बि.रा.स. | गै.स.स. सरोकारवालाहरु |
| | प्रभावित बासिन्दाहरुलाई पुर्नस्थापनाका लागि आवश्यक सामग्रीहरु उपलब्ध गराउने (जस्तै : बिउ, घर बनाउने काठ) | विपद् पछि | 110 | जी.वि.रा.स. / गा.पा.बि.रा.स. / जी.व.का. / सा.व.उ.स. | सवै सरोकारवालाहरु |
| | विपद् तयारी तथा प्रतिकार्य प्रभावकारिता मुल्यांकन गन | विपद् पछि | 5 | जी.वि.रा.स. र गा.पा.बि.रा.स. | सवै सरोकारवालाहरु |
| पहिरो | क्षतिग्रस्त संरचनाहरुको पुर्ननिर्माण | विपद् पछि | 700 | जी.वि.रा.स. / | सवै |

| | | | | | |
|---------|---|-----------|-----|--|-------------------------------|
| | गर्ने | | | गा.पा.बि.रा.स. / जी.व.का. / सा.व.उ.स. | सरोकारवालाहरु |
| वाढी | क्षतिग्रस्त संरचनाहरुको पुनर्निर्माण गर्ने | विपद् पछि | 300 | जी.वि.रा.स. / गा.पा.बि.रा.स. / जी.व.का. / सा.व.उ.स. | सबै सरोकारवालाहरु |
| खडेरी | खडेरी प्रभावित क्षेत्रहरुमा सिँचाईको वैकल्पिक प्रबन्ध गर्ने | दि.का | 100 | जी.सि.का, गा.पा. | गा.पा., प्र.स., के.स. |
| आगलागी | क्षतिग्रस्त संरचनाहरुको पुनर्निर्माण गर्ने | विपद् पछि | 300 | जी.वि.रा.स. / गा.पा.बि.रा.स. / जी.व.का. / जि.व.का सा.व.उ.स. | सबै सरोकारवालाहरु |
| शीतलहर | जीवनयापन सुधार गतिविधिहरु सञ्चालन गर्ने | दि.का | १० | गा.पा. | राजनैतिक दलहरु, गै.स.स. |
| महामारी | स्वास्थ्य सम्बन्धि जनचेतनाका गतिविधिहरु सञ्चालन गर्ने | दि.का | १५ | गा.पा. | राजनैतिक दलहरु, गै.स.स. |

संक्षेपीकरण

गा.पा. : गाउँपालिका

प्र.स. : प्रदेश सरकार

के.स. : केन्द्र सरकार

सु.प्र.वि. : सूचना तथा प्रसारण विभाग

ज.मौ.वि. : जल तथा मौसम विभाग

भा.वि. : भवन विभाग

जी.आ.स.के : जिल्ला आपतकालीन संचालन केन्द्र

गा.पा.आ.स.के : गाउँपालिका आपतकालीन संचालन केन्द्र

गा.पा.वि.रा.स. : गाउँपालिका विपद् राहत समिति

सा.ब.उ.स : सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति

गै.स.स. : गैर-सरकारी संस्था

स.वि. : सडक विभाग

सी.वि. : सिँचाई विभाग

जी.वि.रा.स. : जिल्ला विपद् राहत समिति

ने.कृ.अ.प. : नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्

कृ.वि.म. : कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय

स्वा.ज.म. : स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

ज.उ.प्र.नि.वि. : जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभाग

अनुसूचीहरु

अनुसूची १ : गाउँपालिका स्तरीय छलफलका फोटाहरु





अनुसूची २ :

वडा स्तरीय भेलाका फोटाहरु











अनुसूची ३ :



पुजाको पहिरो



कुहियको ढुङगा



वाग्लीवाडको ठुलो पहिरो





अर्खा को लेक पोखरा नजिकैका पहिराहरु





अनुसूची ४ :

माइनुटस

DATE: _____

आज मिति २०७६/०१/१४ गतेका दिन गौमुदी गाउँपालिका वार्ड नं. ३ का पढा सङ्घ्य केदार बनेन को अध्यक्षतामा Complex Study and research centre hanumanstan Kathmandu को field प्रतिनिधि को उपस्थितिमा तपस्विल समीपको उपस्थितिमा विगत पथबा-व्यापन तथा पिपते प्रतिकार्य योजना निर्माणको विषयमा छलफल गरियो ।

तपस्विल

| क्र.सं | नाम | पद | सन्ति |
|--------|--------------------|------------|-----------------|
| १. | केदार बनेन | पदसङ्घ | केदार |
| २. | सुभ्रवहादुर परियार | पढा सङ्घ | सुभ्र |
| ३. | गण पहादुर सुवार | स्वानिय | गण |
| ४. | निमा हर्तिभगर | स्वानिय | निमा |
| ५. | पुने हुडा | स्वानिय | पुने |
| ६. | हेकमान हार्ति | " | " |
| ७. | धनि हार्ति | " | धनी |
| ८. | जनक हार्ति | " | " |
| ९. | पन्कजला हार्ति | " | " |
| १०. | बनेने सुवार | " | बनेने |
| ११. | अमर सुवार | " | अमर |
| १२. | जिला पहादुर पुन | " | जिला पहादुर पुन |
| १३. | गोरराज काँके | " | Gururaj |
| १४. | बामपुलाङ अश्विणी | वार्ड सचिव | बामपुलाङ |

DATE:

आज मिति २०६६/०९/१८ अतेका दिन जौमुखी गाँउपालिका
 वार्ड नं २ का वार्ड अध्यक्ष श्री हुम पडाडुर कै.सी को
 अध्यक्षतामा Complex study and research centre को
 फिन्ड प्रिनिपली तथा सदस्यकर्ता को उपविधिमा तपस्विल
 कमिटीम उपलब्धी विपत व्यवस्थापन तथा प्रतिकार योजना
 निर्माणको विकास देखफस चारिो ।

तपस्विल

| क्र.सं | नाम | पद | हस्ता |
|--------|-----------------------------|----------------|-------|
| १. | हुम पडाडुर कै.सी | वडा अध्यक्ष | |
| २. | तुर्गा प्रसाद शर्मा श्रेष्ठ | स्वास्थ्यकर्ता | |
| ३. | दिपक पडाडुर जि.सी | जनप्रतिबन्धी | |
| ४. | मडिन्द शर्मा | स्वास्थ्य | |
| ५. | पवित्रा सापकोटा | स्वास्थ्यकर्ता | |
| ६. | मनिता कार्की | " | |
| ७. | बैरव प. कुँवर | संलग्नक | |
| ८. | शेखर प. कुँवर | संलग्नक | |
| ९. | नामायण शर्मा | " | |
| १०. | शिता कार्की | सुदारा | |
| ११. | मिता कु.सी | सुदारा | |

DATE

आज मिति २०७७/०९/१६ गतेका दिन गौरीगढी गाउँपालिका वार्ड नं. ६ का वार्ड अध्यक्ष श्री लाल बहादुर खत्री को अध्यक्षतामा Complex study and research centre को Hanumanthan Bahamandu का field प्रतिनिधी तथा सहकारकर्ताको उपस्थितिमा विपत तपलावापन तथा प्रतिकार्य योजना निर्माणको विषयमा तयारिल कार्यक्रमको उपस्थितिमा हुलफल गरियो।

| क्र.स | नाम | पद | डाफ्त |
|-------|----------------------|---------------|----------------|
| १- | लाल ब. खत्री | वार्ड अध्यक्ष | लाकाली |
| २- | गोटे सुनार | वार्ड सदस्य | सुनी |
| ३- | पसन्ती बण्डा | वार्ड सदस्य | बसन्ती |
| ४- | गुडे कार्तिकेय | " | गुडे कार्तिकेय |
| ५- | रेसम पून मगर | " | रेसम |
| ६- | इमान देमाई | स्वामिय | रेसम |
| ७- | जालसिङ्ग, भाक्री मगर | " | जाल |
| ८- | लाल बहादुर खत्री | " | गुडे सुनार |
| ९- | गुडे सुनार | " | |
| १०- | चेतमान खत्री | " | |
| ११- | पूर्ण बहादुर खत्री | " | |
| १२- | लोकेश कार्तिकेय | " | लोकेश |
| १३- | मौजुद बहादुर खत्री | प्रसासन सदस्य | मौजुद |
| १४ | लिकी ब. खत्री | टी वी | मौजुद |

DATE: _____

आज मिति २०७६/०१/१८ गतेका दिन हुमनाली गाउँपालिका वार्ड नं. ७ काभ्रेकोट का वार्ड सफयसुमान सिडि के.सी को भइएछलामा complex study and research centre hamumanstan kahmadu का फिल प्रतीनिधी तथा काहुजकरको उपपवीतीमा तपलिन चमोपिकको उपपवीतीमा विपत चयनकापन तथा प्रतिकार्य निवेद्य योजना निर्माण जसको को विषयमा इलफल गरियो ।

तपलिन

| क्र.सं | नाम | पद | हस्ता |
|--------|----------------------|-------------------|---------|
| १ | सुमान सिडि के.सी | वार्ड सफय | सुमान |
| २ | कमला जिपी | स्वामिनी | कमला |
| ३ | बामचन्द्र जिपी | प्र.अ | |
| ४ | मुना जिपी | स्वामिनी | मुना |
| ५ | निरज पन्त | फिल प्रतीनिधी | |
| ६ | सुवास वाफलोला | " | सुवास |
| ७ | शाश्वर जोडेल | " | शाश्वर |
| ८ | कल्पना पादव | अ.ह.क | कल्पना |
| ९ | अन्साली चरिवार | स्वामिनी | अन्साली |
| १० | शशिब कुँवर | स्वामिनी | शशिब |
| ११ | केदार पहाडुन सुनुवार | प्रहालन सडापक | केदार |
| १२ | मौतिलाल सुनुवार | कार्यपालिका सदस्य | मौतिलाल |
| १३ | नन्द कुँवर | स्वामिनी | नन्द |

DATE:

आजमिती २०७४ २०७६/०९/१४ गतेका दिन गाँसुखी गाउँपालिका

वार्ड नं १ का अध्यक्ष श्री मानवहाङ्ग व्यापार अर्थशास्त्र

Complex Study and research centre hanumanstan Kathmandu

का किलक प्रतिनिधी तथा सहजकर्ताको उपान्वीतीमा तपस्विक्रम

को उपान्वीतीमा विगत तपस्विक्रम तथा विगत प्रतिक्रिया योजना

सिर्जनाको विषयमा छलफल गरियो

उपान्वीती

| सी.न | तपस्विक्रम | वार्ड | हस्ताक्षर |
|------|-------------------|---------------------|-------------|
| १. | मानवहाङ्ग व्यापार | १ नं. वार्ड अध्यक्ष | |
| २. | डोर वहाङ्ग राना | २ नं. वार्ड अध्यक्ष | |
| ३. | मोहनलाल श्रेष्ठ | वार्ड सचिव | |
| ४. | रविन्द्र व्यापार | वार्ड | |
| ५. | मोतिदेवि पुढा | महिला जन.पु. | मोति |
| ६. | एनवहाङ्ग नामाङ्ग | स्वान्धिय | |
| ७. | चन क. राना | वार्ड सचिव | |
| ८. | मान व. पुढा | स्वान्धिय | मान व. पुढा |
| ९. | कृष्णर पुढा | स्वान्धिय | |

DATE:

आज मिति २०७६/०९/१५ गतेका दिन गौरीगढी गाँठपालिका वार्ड ७ का वार्ड अध्यक्ष श्री तुकवडापुर के.सी को अध्यक्षतामा complex study and research centre Hanumantlan Kathmandu का फिल्ड प्रतिनिधी तथा सडाकता हरुको उपस्थितिमा तयतील पञ्जीनको उपस्थितिमा विगत एकवर्षायन न पिपल प्रतिकर्य योजना निर्णयको विषयमा हलफल गरियो तयतील

| क्र.स | नाम | पद | हस्ता |
|-------|----------------------|--------------|------------|
| १. | तुकवडापुर के.सी | अध्यक्ष | |
| २. | रेखमा म्याग्ने | का.प.कड सहाय | |
| ३. | सानुभाया हमाल | वार्ड सदस्य | |
| ४. | हुन्ड वडापुर के.सी | वार्ड सदस्य | |
| ५. | हरि वडापुर के.सी | वार्ड सदस्य | |
| ६. | मान वडापुर के.सी | स्व्यागिय | |
| ७. | डेडु प्रसाद शर्मा | " | २३/२/२६ |
| ८. | राजेश वडापुर के.सी | " | |
| ९. | बैकुण्ठ वडापुर के.सी | " | |
| १०. | गोबिन्दा के.सी | " | शर्मा |
| ११. | पेज वडापुर वि.क | " | |
| १२. | पिम वडापुर खत्री | " | पकाल |
| १३. | पन्डवडापुर के.सी | " | |
| १४. | विष्णु वडापुर के.सी | " | जितक खत्री |
| १५. | जित वडापुर के.सी | " | |
| १६. | गणु गिरी | " | |
| १७. | रेख वडापुर खत्री | " | द्वैरवहडा |
| १८. | विज वडापुर खत्री | " | विजवहडा |

DATE:

आज मिति २०७३/०९/१४ गतेका दिन गौडकी गाउँपालिका वडा नं.

२ मा रहेका २० अर्थपत्र सि डी २ बहादुर टानाको

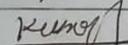
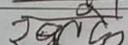
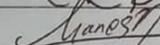
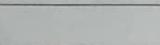
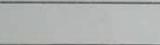
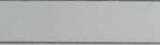
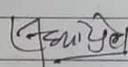
अर्थपत्रमा २ Computer Study and Research Center

Hanumansthan Kathmandu का किलड प्राविधिक तथा सहजकर्ता

को उपस्थितिमा २ तपडिल समितिमा उपस्थित तथा विपत

उपव्यवधान तथा विपत प्रतिबन्ध योजना निर्णयको

विषयमा हुलफल गरियो।

| क्र. नं. | तपडिल | हस्ताक्षर |
|----------|--------------------------------------|--|
| १) | सि डी २ बहादुर टाना - वडा २-अर्थपत्र |  |
| २) | सि कुलविट पुन - हथविथ |  |
| ३) | कुमाल बुढा - " |  |
| ४) | रामे चापा - " |  |
| ५) | गणेश बहादुर पुन - " |  |
| ६) | राम बहादुर चापा - " |  |
| ७) | कुलीराम पुन - " |  |
| ८) | रामे चापा - " |  |
| ९) | शोभे चापा - " |  |
| १०) | नट बहादुर चापा - |  |
| ११) | शशिधर जोशी |  |

Date:

Page:

आज मिति २०७६/०९/०८ गते अष्टमवर्षक दिन गौमुखी
 गाउँपालिकाको कार्यालयमा गाउँपालिका प्रमुख श्री विष्णु कुमार गिरी प्रमुख,
 अध्यक्षतामा वसन्त "विपद व्यवस्थापन तथा प्रतिद्वन्द्व प्रोजेक्ट" को सम्बन्धमा
 प्रतिवेदन (कम्प्लेक्स स्टीडी एण्ड रिसर्च सैन्टर द्वारा प्रस्तुत) संवेदना
 हुलपुल कार्यक्रमको निष्कर्षको रूपमा उपस्थिति रहने।

| क्र.सं. | नाम / धर | पद | हस्ताक्षर |
|---------|--------------------|-----------------------------------|-------------|
| १. | विष्णु कुमार गिरी | गाउँपालिका प्रमुख | [Signature] |
| २. | दुर्गा सुनार | गाउँपालिका उपप्रमुख | [Signature] |
| ३. | बैम-चन्द्र अर्जुन | प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी | [Signature] |
| ४. | डा. वहादुर राना | वडा अध्यक्ष - २ | [Signature] |
| ५. | मान वहादुर थापा | का. अध्यक्ष - १ | [Signature] |
| ६. | जस वहादुर पुन | " " - ३ | [Signature] |
| ७. | रुकु वहादुर के.सी. | " " - ४ | [Signature] |
| ८. | दुम वहादुर के.सी. | " " - ५ | [Signature] |
| ९. | लाल वहादुर खत्री | " " - ६ | [Signature] |
| १०. | श्यामलाल पुरी | " " - ७ | [Signature] |
| ११. | अश्विनी नेपाली | कार्यालय सहायक | [Signature] |
| १२. | पौष वहादुर सुनार | अ " " | [Signature] |
| १३. | श्रीतिलाल सुनार | " " | [Signature] |
| १४. | रेखा वसोपाई | " " | [Signature] |
| १५. | हु.भुमा गिरी | " " | [Signature] |
| १६. | मन वहादुर थापा | अध्यक्ष-गा.पा. विकास ने.कु.पा. | [Signature] |
| १७. | श्रीभारम वसोपाई | नेपाली डाक्टर प्रतिनिधि | [Signature] |
| १८. | भक्त वहादुर के.सी. | रा.ज.मौ. प्रतिनिधि | [Signature] |
| १९. | जोष वहादुर थापा | समाज सेवा | [Signature] |
| २०. | जोगिन्द्र मल्ल | पत्रकार | [Signature] |
| २१. | बुद्ध वहादुर थापा | मुवा.स.प. प्रतिनिधि | [Signature] |
| २२. | धर्मलाल गुरुङ | ने.क.पा. प्रतिनिधि | [Signature] |
| २३. | राजेश शर्मा | ने.क.पा. | [Signature] |
| २४. | हरि वहादुर के.सी. | वडा अध्यक्ष | [Signature] |
| २५. | जस वहादुर के.सी. | उद्योग वा.स. गा.सु.स.प. प्रतिनिधि | [Signature] |
| २६. | प्रकाश आचार्य | स्वास्थ्य समिति | [Signature] |

Date: _____

Page: _____

| क्र.सं. | नामधर | पद | हस्ताक्षर |
|---------|----------------------|-------------------------------------|-----------|
| १६ | मनोज बहादुर चन्द | प्र.ता.नि.इ.प्रका.प्रजातिवासे पञ्चन | |
| १७ | निरज कुमार पाण्डे | रीजगार समीक्षाक | |
| १९ | विरय कुशी | सो.स.स. प्रमुख | |
| २० | प्रकला रिजाल | अह-लेखनापत | |
| २१ | दीपक शर्मा | पत्रकार | |
| २२ | जङ्गल कुवर | दस्तावेज | |
| २३ | लोकेश्वर धर्ति शर्मा | पत्रकार | |
| २४ | विप्लव बस्ती | समाचारकर्ता | |
| २५ | केशव क. उ. शर्मा | स्वतन्त्रपत्र संपाजक | |
| २६ | सुन्दर रिजाल | पत्रकार | |
| २७ | रमेश कुमार शर्मा | सुदूरपश्चिम HD CRC | |
| २८ | डा. सुबोध ठकाल | विपद क्ति। | |
| २९ | अमित शर्मा | | |